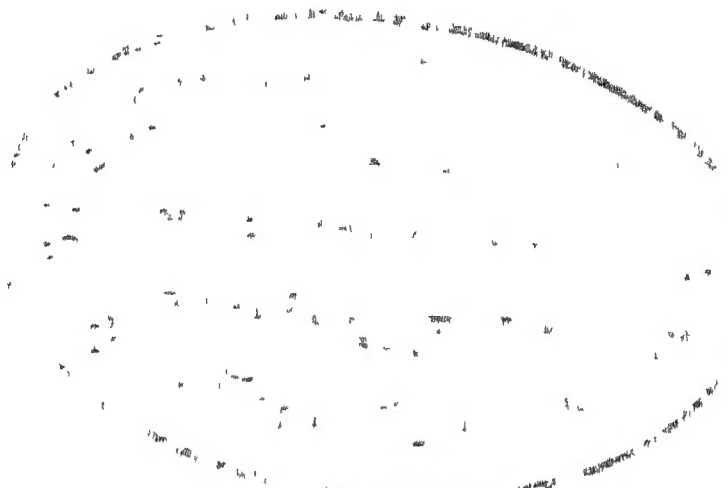

శ్రీమద్

అనిరుద్ధచరిత్రము.

(అభ్యుదయ-మాసపత్రిక కథామయము.)

కే. వ. ప. పి. :

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1924.

All Rights Reserved.

Printed
at the 'VAVILLA' Press,
Madras.—1924.

శ్రీ రస్తు

అనిరుద్ధచరిత్రము.

పీఠిక.

నిత్యోత్సవమందిరంబు లగులక్ష్మీమోహనాపాంగ వీ
క్షానీలోత్పలమాలికావళుల శృంగారంబుగా నంగపూ
జానైపథ్యమెలర్పఁ దత్తనులతాసంజ్ఞిష్టకేంఁద్రీయా
నూనుండై తగుమంగళాచలవృసింహుం డిచ్చు మాకోరికల్.

1

చ. సరసతఁ గౌఁగిలింప గిరిజాకుచపాతి నిజాంగలిప్తభా
సురభసితాంత మై కులుకుచున్ వెలిదామరమొగ్గజోడునుం
దరత వహించుచుండ మమతం బలుమాటును జూచి సొక్కుశం
కరుఁడు ప్రసన్నుఁడై యొసఁగుఁ గావుత మాకు నభీష్ట సంపదల్.

2

మ. అకలంకం బగుచి త్తశుద్ధికొఱకై యశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్
సకలస్థావరజంగమాత్త కజగత్సంసారనిర్వాణక
ర్తకు నానాదురితాపహర్తకు సమస్తామ్నాయసంసర్తకున్
బ్రకటస్తార్త మనోవిహర్తకును వాక్పద్మేశ్వరాధర్తకున్.

3

చ. కలిమికిఁ బుట్టినిల్లు సుర కన్యల కేలికసాని ముజ్జగం
బులకును గన్నతల్లి కృతపుణ్యలకున్ ధనధాన్య రావి వి
ద్యలచేలి కత్తగారు కలశాబ్ధికిఁ గూరిమిపట్టి శౌరికిన్
గులసతి యాదిలక్ష్మి దయగుల్కెడు చూపుల మమ్ముఁ బ్రోవుతిన్.

4

శా. శ్రీవిద్యాబగళాముఖీ భగవతీ చింతామణీ శ్యామలా
దేవీ వశ్యముఖీ సమాహ్వయములన్ దీప్యన్తహా మంత్ర యం
త్రా విరూభత నిజాంశ లాశ్రితుల కిష్టైశ్వర్యముల్ చేయఁ జి
ద్యావాకారత నొప్పు శాంభవి ననున్ బ్రహ్మజ్ఞాన్వితం జేయుతిన్.

5

- చ. రవరమణీయాకీరసుకరంబు నభీష్టఫలోదయంబు మా
 ర్దనసుమగంధయుక్తము సుధాసమవర్ణముగల్గి వర్ణనీ
 యవిబుధలోకకల్పతరువై తగుపద్మజురాణి వర్తనో
 త్సవము వహించుఁగాత నిరతంబునుమద్రసనాంచలంబునన్. 6
- ఉ. అంబుజగర్భనిర్జరవరాదులచేత సపర్యలందు హే
 రంబుఁ గృపావలంబు మునిరాణ్ణికురుంబమనోంబుజాతరో
 లంబు దరస్తితాననకభాజితశారదచంద్రబింబు భూ
 షాంబరరుగ్విడంబు విజితారికదంబు భజింతు విద్యకై. 7
- మ. దినరాస్త్రేణులఁ గాళిదాసు భవభూతిన్ దండి బాణున్ మయూ
 రుని శ్రీహర్షుని సోము భారవిని జోరున్నన్నపన్ దిక్కశ
 ర్తను శ్రీనాథుని సోము భీమకవి నెఱ్ఱాప్రెగ్గడన్ భాస్కరున్
 వినుతింతున్ పారిభక్తినిష్ఠుల మహావిద్యత్కవిశ్రేష్ఠులన్. 8
- చ. చతురకపితృతత్వపటుసంపద యొక్కరి సొమ్ముగాదు భా
 రతిదయ సౌధవార్ధికవిరాజుల మానసముల్ ఘటంబు లా
 యతము కొలంది లబ్ధమగు నయ్యమృతం బటుగాఁ దలంచి య
 ద్యతన కపీంద్రులార కృప దప్పక మత్కృతి నాదరింపుఁడీ. 9
- తే. కాళిదాసానులకునైనఁ గలవుతప్పు
 లనిరి పెద్దలు మాదృశులనఁగ నెంత
 తప్పు గల్గిన దిద్దుఁడీ యొప్పుగాను
 బాలునకు బుద్ధి నేర్పినభంగి గవులు. 10
- తే. భగవదర్పితకాన్యంబుపట్ల నెరసు, లున్నరూపింప జలదు మాయన్నలార
 ఘనకిరీటంబు ధరియించుకొనిన తలకు, సుళ్లులెక్కలు వెట్టుట చొప్పుగాదు. 11
- చ. సుకవుల సూక్తులందు సరసుల్ నెరసుల్ వెడుకంగబోరు మ
 క్షికవితకుల్ ప్రణంబు పరికించుగతిం గొదవల్ గణించుటల్
 కుకవుల నైజబుద్ధి తెరలో కథచొప్పున బొమ్మలాడఁగా
 నొకకడ హాస్యపుం బ్రతిమ లండనె పెమ్మలు వెక్కిరించుచున్. 12
- ఏ. అని యిట్లు ప్రధానదేవతానమస్కరణంబును చూతనాద్యతనసుకవిపుతస్కరణం
 బును గూడ వి తుస్కరణంబును గావించి యనంతరంబ. 13
- సీ. శ్రీమంగళాద్రి లక్ష్మీనృసింహుల కటాక్షాంచలామృతవృష్టి నంకురించి
 సంగీతసాహిత్యసరససౌష్ఠవయుక్తి శాఖోపశాఖలఁ జాలఁ బ్రబలి

తనీకరాజన్యముఖ్యసమాజబహుమానసతతవసంతాభిరతిఁజిగిర్చి
దై వనామాంకిత స్తవమనోహరభాషపదవాక్యసుమములఁ బరిమళించి
యభినవస్థితఁ బెంపొందు నస్తదీయ, భాగధేయసారస్వతపారిజాత
తరువునకుఁదగు సత్ఫలదాయము గాఁగ, సముచితంబుగ నొక ప్రబంధమురచింతు.

క. చమవులకు మేర యెయ్యది, చదివినమాత్రంబై చాలు సరసమచ స్సం
పదఁ దానేర్చిన కొలఁదిని, ముదనఁగవితఁ జెప్పి హరికి నర్పింపఁ దగున్. 15

మ. అతి దాక్షిణ్యఁ డతండు పూర్వకవికావ్యప్రాధ వాచారసో
న్నతులం దేలినఁ దేలుఁగాక యెపుడున్ నానంటికించినుఁజేఁ
గృతి విశ్వాస మెఱింగి చేకొనియెడున్ శృంగారవత్సల్లవీ
రతులం జొక్కియుఁ గుబ్జమేను వగమీఱన్ దీర్చి చేపట్టఁజే. 16

క భగవంతుని సద్గుణములు, పొగడు వివేకంబై తమ కపూర్వైశ్వర్యం
బగుట నరస్తుతి సేయరు, జగతిన్ సత్కవులు తుచ్చ సంపదకొఱకై. 17

మ. హరినామాంకిత కావ్య మెట్టివయిన న్నాంప మై సజ్జనా
దరణీయం బగుఁబుష్పమాలికలలో దారంబు చందంబునన్
నరనామాంకిత మైనకావ్యము రసోన్నత్యస్థ మయ్యు నిర్రా
కరణంబై చను హీనజాతిపురుషుం గైకొన్న వేశ్యంబలెన్. 18

చ. కృతులు నిజాంకితంబు లొనరించిన నిష్పదనంబు లిచ్చి స
ప్తుతిఁ బ్రభువుల్ కవీశ్వరుల మన్ననసేయుట కీర్తిఁగోరి ని
శ్చితమతి దేవతాస్తుతియే సేయుకవీంధ్రుల నాదరించి స
త్కృతి యొనరించు సత్ప్రభుని కీర్తికిఁ గీర్తి ఘటించుకుండు సే. 19

ఐ. అని తలంచి యొక్కనాఁటిరాత్రియందు నాయుష్షదైవం బైన శ్రీమంగళాచలన్య
సింహదేవు దేవాలయంబునకుం జని వివిధమణిగణవిరాజితంబును, ప్రదీప్తహాటక
మయంబునునై నయనారవిందంబులకు నూతనంబైన యానందవికాసంబు సంపా
దించుచున్నగోపురప్రాకారశిఖరగర్భగృహాంతరాళి కాముఖమండపప్రభాసాభాగ్యం
బులనలోకించి యాశ్చర్యంబునొందుచుఁ బ్రదక్షిణంబులుచేసి స్వామిదర్శనంబు
సేయుచు నుత్సాహంబున నంతర్దృహంబున కరిగి యందు. 20

సీ సంపూర్ణపూర్ణి మాచంద్ర బింబమువంటి మోమునఁ జిలువవ్వు మొలకలెత్త
నంకసీతమున సుఖాసీనయైయున్న కపలావివాసవిభ్రమ మెసంగ
శంఖచక్రగదాబ్జసంశోభితములైన బాహుచతుష్టయప్రభలు నిగుడ
గైవేయమకుటకంకణకుండలాంగదహారానకులు మేన నందగింప
బాలికాహస్తసంకజాలొలచారు, చామరానిలమోదితస్వాంతుఁ డగుచు
దిన్య సింహాసనంబునఁ దేజరిల్లు, మోహనాకారు నరసింహమూర్తిఁ గంటి. 21

- క. కని సాష్టాంగముగా నెం, దనములు గావించి లేచి తత్సామిష్యం
మన నిలెచి కొలెచియుండఁగ, ననుఁ జల్లనిచూడ్కిఁ జూచి నయముగఁ బలికెన్.
- క. బా-త్వమందె నెకు ద, యాశుఁడనై యొసఁగితిన్ మదర్పితకవితా
భేదమును మద్భజనా, పిలంబును దృఢముగాఁగఁ జేసితి వత్సా. 23
- క. అనిరుద్ధచరిత్రముఁ జ, క్కినిముచ్చట విస్తరించి కణఁగి ప్రబంధం
బొనరింపుము శ్రేయోన, ర్ధనమగు మాపేర నంకితము నేయుఁ దగన్. 24
- క. అనిరుద్ధచరిత్రమునందఁగి తదవ్యచనంబు చుహాప్రసాదంబుగా
నంకితమొనె యిట్లంటే. 25
- ఉ. సకమలామనోమణి యో పరమేశ్వర యో జగత్పతి
యో కిరీరాజునై న్యహర యో శరణాగతజ్జపంజరా
యో కరుణారసామృతసయోధి పునర్జననంబుమాన్సి సౌ
ఖ్యాకరమైననత్పదము నందఁగఁజేసి కృతార్థుఁ జేయుమీ. 26
- ప. అని పునఁ-పునఁ-ప్రణామంబులుచేసి తదనుజ్ఞవడసి యందుండి మరలి గృహంబునకు
వచ్చితి నని యాదృశంబైన స్వప్నంబుఁగాంచి మేల్కొని యపరిమితప్రమోదరస
మగ్నంతరంగుండనై కొంతదడవు తదీయ దివ్యమంగళవిగ్రహంబు భావించుచుం
డితి నివ్వింబునఁ దదనుగ్రహంబువడసినచోడనై యేతత్ప్రబంధరచనాక్రమం
బునకు చుక్కమించి మద్వంశప్రకారంబు వర్ణించెద. 27
- నీ. చుభకిరావస్తంబ సూత్రుండు కౌండిన్య గోత్రుండు నార్యేల కుల పవిత్రుఁ
డగు బసవన మంత్రి కమరప్పముమ్మన పెద్దన యెల్లప్పు ప్రియతనూజు
లాకుమారచతుష్టయంబులో ముమ్మనామాత్యుండు సత్కీర్తిమండనుండు
తత్తనూజాతుఁ డుత్తమధర్మశీలుండు నిర్మలచరితుండు నిమ్మనాథుఁ
డతని నిజసాధ్వి యగుకొండమాంబగర్భ, మందుజనియించెలిచయవిద్యాచణుండు
హరిహరధ్యానసేవాపరాయణుండు, మహితగుణశాలి యబ్బయామాత్యవశాళి. 28
- ఉ. నిండుమనంబు సత్యమును నీతియు శాంతముగల్గి కీర్తినం
తుండయి భోగభాగ్యములతోఁ జెలువొందుచుఁ గొండవీటి భూ
మండల నాయకుల్ మిగుల మన్ననసేయగఁ బెంపుమీఁటె స
త్పండితుఁ డబ్బమంత్రి కనుపర్తిపురాన్వయ వార్ధిపూర్ణ చం
క్రం డని లోతుండఱు నెఱుంగుటకున్ నుతిసేయ నేటికిన్. 29
- తే. అస్తుహాత్తుని గేహిని యైనపుణ్య, వతికి లక్ష్యంబ మదయించె సుతయుగంబు
మహితగుణశాలి రాయన మంత్రివరుండు, నిరుపమగుణోజ్జ్వలం డగునిమ్మఘనుండు.
- క. ధీనిధిరాయనమంత్రికి, మానవతీమణికినరసమాంబకుజననం
బైనారమిరువురమె యో, గానంగుండు నల్లనార్యుఁ డనదఁగు నేనున్. 31

- క. నరసింహపాదభక్తుడ, నరసింహకృపాప్రసాదనయలబ్ధమతికొ
నరసింహార్పితహృదయుడ, నరసింహునికరుణజాలనమైనవాడకొ. 32
- ఐ. ఇట్టి నాచేత విరచనీయంబగు నేతత్ప్రబంధసామ్రాజ్యంబునకు మూర్ధాభిషిక్తుండగు
మహానుభావుని ప్రభావంబు వర్ణించెద. 33
- సీ. శ్రీవైష్ణవాలయశ్రేణులందుఁజెలంగు ద్రావిడగ్రంథనాదములవలన
వరమహీసురయజ్ఞవాటికాంతరములఁ గొమరారుహోమధూమములవలన
విఘ్నపీఠులయందువినిహితంబైనట్టి ధనధాన్యముఖపదార్థములవలన
నేలాలనంగతాంబూలవల్లీచందనముఖశోభితవనాంతములవలనఁ
గమలకైరవకల్హారకలితలలిత, విమలజలసాంద్రకాసారవితతివలన
భాసురంబగులక్ష్మీనినాసమగుచు, దివ్యతిరుపతిమంగళాస్రద్ధిలంబు. 34
- క. తిరుపతులునూటయెనిమిది, పురుషోత్తమశేషశైలములు మొదలుగ నా
తిరుపతులలోన మంగళ, గిరి విష్ణునిజస్థలంబు కేవలమరయకొ. 35
- మ. జగదానందకరంబుమోక్షపదవీసౌపానమార్గంబు యో
గిగణాకర్ణగుహాంతరంబుశిఖరక్రీడావిలోలాస్సరో
మృగ నేత్రాసుకరాంగుళీచలితతంత్రీవాతపీఠారవా
నుగుణాంచత్పికనాదమద్రిచెలువొందుకొమంగళాభిఖ్యతకొ. 36
- ఉ. ఆమహనీయశైలశిఖరాగ్రమునందున్యసింహమూర్తి తే
జోమయదివ్యవక్త్రమునశోభిలుచుకొనిజభక్తకోటి శ్ర
ద్ధామతిఁజేయుపానకముఁదానెలమికొసగమారగించి త
త్కామితముల్ఫలింపఁగసగంబుఁదగకొదయనేయుచారికికొ. 37
- చ. గిరిదిగువకొవినూత్నమణికిలితమండపమధ్యభాగభా
సురతరసీతమందునతిసుందరమూర్తిధరించియిందిరా
తరుణియుఁదానునుండునిరతంబున్యసింహుఁడుదివ్యహారనూ
పురకటకాంగుళీయకవిభూషణపుంజవిరాజమానుఁడై. 38
- తే. ఇట్టిమంగళగిరియందునెగునదిగువ, తిరుపతులరంటిమధ్యప్రదేశమందు
శంకరుఁడుసర్వమంగళాసహితుడగుచు, నుండు నెప్పుడుసహవాసయోగ్యుడగుచు. 39
- సీ. కళ్యాణసునిలోఁగదిసిమజ్జనమాడి ధౌతనస్త్రంబులందముగఁదాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కిమార్కొండలక్ష్మీగజించి నరసింహునకువందనములుచేసి
మిరియంబులేలకుల్ మెదిపిచక్కరతోడఁ గలిపితియ్యనిపానకములుచేసి
స్వామికర్పించిశేషంబైనసగమును పక్తులకెల్లనుబంచిపెట్టి
నగముదిగించిశివదర్శనంబుచేసి, దిగువనరసింహునిందిరాదేవిఁగొలిచి
భోగమోక్షంబులనుభవింపుదురుజనులు, సత్యమిదిమంగళాచలస్థలమునందు. 40

సీ. వేంకటాచలమున వేసటనొందక వడలుభుజింపఁ గాఁబొడముదప్పి
 శ్రీరంగమున నాసతీఅంగఁబొంగళ్లు భోజనంబొనరింపఁబొడముదప్పి
 కాంచీపురంబులోఁ గాంక్షకొద్దినిఁజేరి యిడ్డెనల్ భక్షింప నెసఁగుదప్పి
 యశగిరిస్థలముర నాటోవగాదోసె లొరగించనఁబుట్టినట్టిదప్పి
 యర్చకస్తోమహస్తశంఖాగ్రముక్త, లలితగుడజలధారాఘశేంఘశాయ
 మానపానీయమహిమచేనఁణచికొనుచు, జలజనాభుండుమంగళాచలమునందు. 41

ఉ. ముంగిటికల్పభూరుహము మూలగనంబుని వేశనంబులో
 బంగరువాన చేతికగపడ్డతలంపులమానికరిబుముం
 గొంగుపసిండి భక్తులకుఁ గోర్కులపంట జగంబులందు మా
 మంగళశైలన్లుభుసమం బగుదైవము లేదు చూడఁగన్. 42

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈదృగ్విధకల్యాణగు, చోదారప్రాభవునకునుద్యస్తీలా
 సాదరకటాక్షవీక్షౌ, పాదితవిబుధేంద్రకమలగవవిభవునకున్. 43

క. అతులితమతియుతనుతగుణ, యతికృతసుధ్యానగతనిరాకారునకున్
 శ్రితకమలాసితకమలా, యతవిమలాంబకసుఖప్రదాకారునకున్. 44

క. భూషాలంకారునకును, దోషాటగటచ్చటామదోత్కటగజహ్న
 ద్భీషణకంఠీరవగళ, ఘోషితకృతపాంచజన్యఘూంకారునకున్. 45

క. మందారకుందచందన, మందస్థితసుందరైకమందిరనయనా
 నందనదనారవిందున, కుండామరసోద్భవాస్యకుముదేందునకున్. 46

క. నరసుగుణభక్తజనకృత, సరసగుణాంభోర్ధపానసౌఖ్యనకుశుభా
 కరమంగళావలస్థల, నరసింహాఖ్యనకుసద్గుణశ్లాఘ్యనకున్. 47

కథాప్రారంభము.

వ. అంకితింబుగానేరచియింపంబూనిన యనిరుద్ధచరిత్రంబునకుఁ గథాప్రకారం బెట్టి
 దనినభగవత్కథాసుధానుభవకుతూహలసాగ్రులగుకౌనకప్రముఖమనీంద్రులుసకల
 పురాణేతిహాసప్రసంగవచనచాతురీవిఖ్యాతుండగు సూతునింగనుంగొని యిట్లనిరి.

చ. జలజభవాభవప్రముఖసంస్తననీయవిశేషవిష్ణుని
 ర్తలగుణకీర్తనామృతముమామకకర్ణరసాయనంబుగాఁ
 బలుమఱునీవుదెల్పుటకుఁ బాత్రులమైతిమిపూర్వపుణ్యము
 ఘలితమునొందెనీవలనభవ్యగుణాగ్రణిరామహర్షణీ 49

క. అనిరుద్ధనిచారిత్రము, వినుటకుమాహృదయములు వేడుకపొడమెన్
 వినుపింపునవిస్తరముగ, వినుతబుధవ్రాతనూతవివయోపేతా. 50

- వ. అనిన విని యమ్మనీంద్రుల కతం డిట్లనియె. 51
- క. మీరడిగినసత్కథ వినఁ, గోరి పరిక్షిన్నపాలనంజరఁ హడుగన్
 ధీరుఁడు శుకయోగి సని, స్తారంబుగఁ వెలుపఁదలఁచి తా నిట్లనియెన్. 52
- సీ. ప్రాకారగోపురప్రాసాదపద్మరాగప్రభాచుంబితగగనతలము
 సంతతఘృషుషసాంద్రనానావిధోర్వీరుహకలితశృంగారానము
 చంద్రకాంతోపలసాపానకలితశోభితజలపూర్ణవాప్తీన్రజంబు
 సరససౌందర్యలక్షణలక్షితాకారభామినీపురుషసౌభాగ్యకరము
- తే. గంధసింధురనైంధవబంధురంబు, సారసారససరసకాసారవిహర
 ములఘుజలనిధిపరిఖాసమావృతంబు, పుణ్యనిలయంబు ద్వారకాపురవంబు. 53
- ఉ. లోకములన్నియుం దనకులోనుగనుండఁగఁదన్న లోనుగాఁ
 బై కొనెఁజక్రవాళమనిపావకసన్నిధిఁదాఁదనంబు ర
 త్నాకరమాననగ్గిరితదావరణావృత్తిఁజేసినిల్పెనో
 కాకయజుండుచుట్టుననఁగాఁదగునబ్ధియగి డ్దహ కమై 54
- మ. అల్లసుధాపయోధివపురంతరమాంబుకాబ్ధియంగు హృ
 ద్వల్లభురాజధానియగు ద్వారకలోనుఖియించుచుండు సు
 పల్లలితాంగియొప్పుడును బాయక పుట్టినయిల్లు నత్తనా
 రిల్లును నేకదేశమగునింతులవేడ్క మంగొఱంతయే. 55
- మ. అలకొన్నత్యపురీవరావరణరేఖాగ్రప్రదేశంబులం
 గలయన్ గొమ్మలసందులేర్పఱచి మార్గశ్రేణిఁగల్పించుటన్
 నలినీకైరవిణీమనోహరులయానంబుల్ నిరోధంబులే
 కలఘుసూర్తిఁదదంతరంబులఁబొసంగన్ నిర్గమించుంగదా. 56
- క. అగణితతారాగణచణ, గగనాంతము నిశలఁ దనరు ఘనలీలఁబురిన్
 దగఁగోలకొనలఁగట్టిన, వగజిగిముత్యములచంచువాచందమునన్. 57
- సీ. సహచరీశంకాప్రసక్తామరీహూయమానకర్పరపుత్రికానుతములు
 ఇనవాహహేమాప్రహేళితప్రతిబింబధారణతోమందర్పణములు
 సామంతభద్రాంతిసల్లాపకృత్తారకామిశద్వప్రముక్తాఘలములు
 దైవతపారావతప్రతిస్వనసంభ్రమప్రదవిటవిటీమణితలవము
- తే. లంబుజకదంబశాత్రవబింబమగ్ధ, హరిణకబళితకుహనాతృణాంకురా
 తసుస్థిరద్వారుడోపలాతతవిత్తి, యూధముఃసౌధములపురినొప్పుమి
- చ. ఉదయనగేంద్రమెక్కియినుఁడున్నతమైగగనంబుఁదాఁకు ద
 త్సదమలహర్త్యముల్గనిరధంబున కడ్డమునిల్చునంచుఁదా

మదిఁదలపోసితిన్న నగు మార్గము నంజనుడంతకంతకున్
జదలను నిక్కియవ్వలచుసందిగిపోవుచునుండునిచ్చలున్.

59

మ. పగలున్ రేయిసమప్రకాశతనుజీవంజీవబంధుండు సౌం
పగుము తైంబులచేరుచుక్కగమియున్ వ్యాజంబునన్ జేరు చు
క్కగుమింగూడియ నేకరూపములతోఁగ నప్పటైనానొప్పగున్
నగరీహేమశిరోగృహగ్రవిహరన్నారీముఖాంభోజముల్.

60

ఉ. నిర్మలభర్తృత్వముచునిర్మితవిస్ఫుటహర్తృవ్యసంచయాం
తర్కదనాహవశ్రమగతప్రమదారమణచ్చటాతనూ
ఘర్తనివారియైవినుతిఁ గాంచునుపాంతనిలింపనిమ్మగా
హర్తృఖపద్మగంధవిభవానుభవాంచితగంధవాహముల్.

61

తే. మీఁదనున్నట్టికుంభసింహాదికములు, తారకామండలంబునఁ దగిలియుండఁ
జంద్రబింబంబునంటె నాసౌధరుచులు, సురపురముమీఁదఁదనరుగోపురవిభాతి. 62

సీ. అతనిజన్మస్థానమగువిష్ణునాభికి నూర్ధ్వమాముఖముననుదయమైరి
అతఁడు నల్తాగముల నభ్యసించినయట్టి చదువేకముఖమునఁ జదువుకొనిరి
అతనిరాజసగుణాస్థితకంటె నుత్తమంబగు సాత్వికమన శుద్ధాత్మలైరి
అతఁడు మున్ జిరతపోగతిఁగన్న హరినిభావితభక్తివరదుఁగావించుకొనిరి

తే. పెద్దపిన్నతనంబురూపించుకొనిన, యధికులనవచ్చుహంసవాహనునికంటె
సకలసౌజన్యగుణసుధాసారనిధులు, భూసురేంద్రులు గలరు తత్పురమునందు. 63

సీ. సముదీర్ణచంద్రహాసకళావినోదముల్ ముఖముఁందునురణోన్ముఖములందు
ధర్మగుణానుసంధానతాచతురతల్ శయములందును హృదాశయములందు
బుధగురుచక్రవనధురీణచిహ్నంబు లాఖ్యలందునిజాన్వయాఖ్యలందుఁ
బ్రకటపంచాననప్రక్రియావిభనముల్ భటులందు విక్రమార్భటులయందు

తే. వెలయువెలయుదురనివార్యవీర్యశౌర్య, ధైర్యగాంభీర్యసమధికౌదార్యతుర్య
ధుర్యులైనట్టిబాహుజవర్యులెపుడు, సింహుఁజెలువొంగునప్పురవరమునందు. 64

సీ. తనలోనిరత్నసంతతులధోగతిపాలుపఱచుకోఁడేనిసాగరుఁడుసాటి
తనమూలధనముకుఁదగినలాసముఁ గూర్చుకొనె నేనిధన నాయకుండుసాటి
తనకున్నబంగారమనువక్కరలకియ్యఁజాలినఁగాంచనాచలముసాటి
తనమహత్వమునకు నెనయైనభోగానుభవమందె నేనిఁగల్పకముసాటి

తే. గానియితరులుతాదృశుల్ గారనంగ, నర్థసంపదతోడవిఖ్యాతగుక్మత
సంపదలనంతములుగాఁగసంగ్రహించు, నైశ్యులుండు సురప్పురవరమునందు. 65

సీ. జన్మస్థంబునిర్జరశిఖాకుసుమగంధావాసితంబైనహరిపదంబు
నైదోడు ప్రకటధూర్జటిజటామకుటరంగదభంగనిజభంగగగనగంగ

ప్రారంభమఖిలవర్ణాశ్రమజనతిర్యగాదిజీవనమైనహాలికంబు
స్వాచారమిష్టకామ్యార్థసిద్ధిదమైచయనిరుద్ధమాత్రియభ్యర్చనంబు
బుద్ధిబ్రాహ్మణభక్తియుభూతదయయు, శాంతమునుగల్గించెలువొందునత్పథంబు
గాఁగసౌజన్యశీలురైకలిమిబలిమిఁ, గలిగినుఖియింపుదురుశూద్రకులజాలందు. 66

సీ. రంజితాధరసుధారససమేతంబులై ముఖచంద్రబింబముల్ముద్దుగులుక
నవతంసకుసుమతారావళీయుతములై కచభారతమసముల్గరిమఁజూపఁ
గమనీయమణిమాలికార్పూరాంచితములై, పుచకుంభశైలముల్కొమరుమిగులఁ
గంకణేంద్రోపలాంకమిళిందచణములై పాణిపద్మంబులుపరిధవిల్లఁ
గలితమోహనరూపరేఖావిలాస, విభ్రమంబులుజగమెల్లవినుతిసేయ
నతులగతివారశృంగారవతులువేన, నేలువిహరింతురెపుడునవ్వీటియంగు 67

సీ పలునరుసలకుందములఁజూడఁబ్రియమయ్యె వెయింపుసొంపునఁబలుకఁగదవె
నగఁజూపునల్లగల్వలవినోదముతానె నలపులముంచెనవ్వారిగాఁగ
మేలుచేదమ్మిక్రొమ్మిన్నులుగుల్కెడుకూరిచిదయసేయుపేరుగాఁగఁ
బెంపొందెనాససంపెఁగనిగన్నిగలచే ముద్దియవేఁడెదమొగినొసంగు
మనుచుననుచుముదంబుననంటిపల్కు, జాణలవచశ్చమత్కృతీసరణిఁదెలిసి
తెలివిఁజిటునవ్వలొలయంగనఁరియలరు, లమ్ముగురుపుష్పలావికలప్వరమున. 68

మ పటుదంతప్రచురప్రభాప్రకటశంపాజాలముల్ఘోంకృతా
ర్భటగర్జారవముల్సమగ్రమదధారాసారవర్షంబులు
త్కటధాటికొనటియింపభూవిహరణోద్యత్రాన్యపేణ్యాంబు భృ
త్పటిమకొదత్పుటభేదనద్విరదయూధంబొప్పుసక్రోధమై. 69

మ. పురసీమకొబురుపోత్తమానువహనస్ఫూర్తికొవిడంబించుచుకొ
సిరికికొమూలములై సుజీవనకళాస్నిగ్ధంబులై సుందర
స్ఫురితానర్తములై విలాఘతననొప్పుకొవాహినీసంగతికొ
దిరమైసార్థకనామధేయగుణభౌతికొనైంధనవ్రాతముల్. 70

చ. అలఘునిజధ్వజాంచితపటాంచలజాతసమీరవారితా
మలగగనస్థలీయుతవిమానవిహారనిలింపదంపతీ
సులలితపంచబాణరససంజలితోరుపరిస్తమంబులై
యలరుఁబురికొశతొంగములుదగ్రవిరోధిచమూవిభంగముల్. 71

ఉ. బాహుబలోద్ధతుల్సమరభాగనటద్రుచాతురంగిక
వ్యూహవిభేదనక్రమసముజ్జ్వలవిక్రమవిస్ఫురన్తహా
సాహసికుల్ధనుఃప్రముఖసాధనధారణకౌశలుల్సము
త్సాహరసాకృతుల్సుభటసంఘములప్వరమందసంఖ్యముల్. 72

వ. మతియు నన్నగరీలలామంబు వై కుంతపురంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున ననంతకర్మాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబుతెఱంగునసుకవికల్పితప్రబంధంబుచాడునఁగలితకవిరాజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలికఁగఱుమితమ్రమంబులీల విరాజమానసాగరంబై, యలకాపురంబుభౌతి జలజాకరంబురీతిఁబద్మాంకృతంబై, యధ్యయనవిద్యావివేషంబుకై ఁడి గంగీతరత్నాకరంబుచేలువునవర్ణక్రమప్రశస్తంబై, రామాయణకావ్యంబుగతిభార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రకాశంబయ్యును గుంజయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై, హరివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగోత్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గొటారును, సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకునాలవాలంబును, సారస్వంబులకుఁ గాణయాచియు, సంతోషంబునకు నాబుపట్టునునై వసుంధరాసుందరీచిటలతటసంఘటితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 72

ఉ. ఆపురలత్తీకికొరమణుఁడై విలసిల్లుచునుండు బ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడు భక్తగృహాంతదృశ్య ని
తేపమురూపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
ద్వీపితకీర్తిశాలివసుదేవతనూజుడుకృష్ణుఁడున్నతికొ.

74

సీ. వరలీలదేవకీవసుదేవులకుఁబుట్టి నందయశోదలున్నతిగఁబెనుపఁ
బెరిగిదై తేయులఁబెక్కండ్రవధియించి యమునానదీతీరమందమంద
బృందావనక్రీడఁబెంపొందగోవులఁ బాలించి మురళీవిలోలుఁడగుచు
వల్లవకాంతలవలసించుచురమించి భక్తజనాననప్రౌఢమెఱసి
రుక్తిణీసత్యలాదిగారూపవతులఁ, జాలఁబెండ్లాడిసంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁది భువనసామ్రాజ్యమేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁడంచితకీర్తివర్ధిష్ణుఁడగుచు.

75

మ. హరికికొరుక్తిణికికొదనూభవుఁడుమీ నాంకుండులోకై కసుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తిరతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతిపానకేళిరతుఁడుదృద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారుఁడుదాతకీర్తినమరుకొబ్రహ్మమ్మనామాంకుఁడై.

76

ఉ. ఆరతినిల్ల భుండునుశుభాంగియనందగురుక్తిహృతునం
భోరుహనేత్రఁగూడిమలభూషణుఁడైనపిమారుఁ గాంచేశ్వరం
గారరసంబువిగ్రహముగానొనరించినమాడ్కినొప్పునొ
య్యారమువానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగునికొ.

77

క. అనిరుద్ధనామధేయం, డనిరుద్ధవముఖ్యులతనినరివీరులుడా
యనిరుద్ధతులకొజేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాధ్యుండగుటకొ.

78

ప. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానసూచనాసమర్థుండుగాఁగలవాఁడని బ్రహ్మసూనామకుండును,
ఋశ్యమృగచిహ్నితకేతుండు గాఁగలుగుటంజేసి ఋశ్యకేతుండునునని గురుజనం
బులు నామనిర్దేశంబుచేసి రక్కుమారుండు శరత్సమయ శుక్లపక్షసుధాకరుచందం
బున నహారహఃప్రవర్ధమానుండై క్రమంబున జననీజనకమనోరథసాఫల్యంబైన బా
ల్యంబును స్వబంధు జననయనానందశరీరసుకుమారంబైన కౌమారంబును నతిక్ర
మించినయనంతరంబ.

సీ. ముఖచంద్రమండలంబునకునూనూఁగుమీసపుఁజాలుసహజలాంఛనముగాఁగ
నమరుఁడుక్షగికవాటమునకు నేనశంబులుకుందనపుఁదీఁగెమోడిగాఁగఁ
జెక్కుటద్దములకుఁజెలువంబుమీతినచిఱునవ్వు తేఁటక్రొంజికిలిగాఁగ
సరసమాకచనీలగలదంబునకునవతంసదీధితితటిద్వల్లిగాఁగ

తే. నలజయంతుని చందంబునలునిసొబగుఁ, జంగురునిమేలుఁగందర్పుచక్కఁదనముఁ
దనకుసరిసేయఁదగినసౌందర్యమహిమ, నతఁడుచెలువాననవయాననాగమమున. 80

సీ. కనుమెఱుంగులుతళుక్కున నేమఱిమచూపులకుగుండియలుజల్జలుమనంగ
నరుదుగా నాభిముఖ్యమునొందుమోముకువాలకన్గలుదక్కోలుపడఁగ
జెలికాండ్రతోనాడుపలుకులచేపీనులాగివశ్యమంత్రప్రయోగమందఁ
బ్రతిలేనిరూపసంపదఁజిక్కితలఁపులుసుడివడ్డగతిఁజుట్టిచుట్టితిరుగ

తే. నంగుళానరానిప్రానిపందైనయతిని, ప్రభుతచేనూర్పులూర్పుదీర్ఘతనహింపఁ
గొలువునకునచ్చవారకన్యలకయోగ, విరహమొదవించెదప్రాపవిభ్రమంబు 81

తే. వాలుఁజూపులచేతనివాళులాసఁగి, ప్రచుదజలములనర్ఘ్యదానములానర్చి
యెలముభావంబులుపహారముగఁజేసి, వనితలుభజింతుర్షిదైవముగనతని. 82

మ. తరుణుల్వానివిలాససంపదకునాంతర్యంబునంజొక్కిత
త్పరిరంభానుభవంబుఁగోరుచువిధాతావీనిమజ్జీవితే
శ్వరుగానేటికిఁజేయవై తిననుచుకొసంతాపముంజెందును
స్సరుగాడ్పుల్విధికంగదాహమొదవింనుకొమండువేసంగియై. 83

ఉ. బింబముమోవిసంకుప్రతిబింబముకంతముతారకాధిరా
డ్కింబముమోముసన్తుకురబింబములాదరహాసపుంగవో
లంబులుయత్సనందనకశానిధిముఖ్యులఁజూతుమేకదా
శంబరవైరినందనునిసామ్యముగావదియింపఁబోలునే. 84

ఉ. సాహసద్వైర్యబాహుబలసంపదచేఁజెలువొందివాహనా
రోహణహేతిధారణనిరూఢిఁదనర్చినవోవిభూతిశే
షాహిగతికొజెలంగిజగదాదరణీయగుణాభిరాముడై
యాహరిపాత్రుఁడొప్పెదనయభ్యుదయంబుసదాభివృద్ధిగాకొ. 85

భ. అంత. 86

- చ. అతనికి మేనమామనుతయైతగురుక్మి నృపాలపౌత్రియం
చితసుమకోమలాంగిసతసీరుహపత్రవిశాలనేత్రని
ర్జితకలహంసయానమదసింధురకుంభసమానవర్తులో
న్నతకుచదుక్తులోచనయానంగననంగశరోపమానయై. 87
- స. బంధుజీవమయ్యెబంధుజీవంబు, యధరమునకుబింబమ, రమయ్యె
దమ్ములయ్యెననాచుదమ్ములంగనికొమ్మ, యడుగులకునుజిగురుబడుగులయ్యె. 88
- సీ. కట్టిడినగచుజేకట్లకులోనయ్యె విసభావంబులై విద్రుమములు
ప్రత్యహంబునుగర్భాంగమయ్యెను దామసప్రకాశతనునక్షత్రగణము
పగలుమించుటవిదేశగతంబులయ్యె రాజావమానమునరథాంగకులము
కాక దెచ్చుకతుదిలోనువై పలుమాటు బ్రహరణంబుల జేందెబసిడికమ్మి
తే. రమణియధరనఖస్తనాంగములతోడి, ప్రాతిపక్షికముననివి భంగపడియె
వట్టియా ర్వేరమునబలవంతుతోడి, సాటికిఁజెనంగులెల్ల నిష్ఫలముగాదె. 89
- సీ. శాతకుంభమునకుఁజాంపేయమునకుఁదాననుగుణంబగుఁగాంచనాంగియనుట
కంజాతమునకునుగైరవంబునకుఁబ్రియంబదంబుమహోత్పలాక్షియనుట
శక్రప్రపలమునకుజలధరంబునకునువినయోక్తిఘననీలవేణియనుట
కలహంసమునకుశిఖావళంబునకుహితాలయమండజయానయనుట
తే. యుధయభావంబులతివయందునికి సార్థ, కముగనిట్లంటచతురతకల్పనాంశ
లందువలసినయట్లందురనంగనిమ్మ, వారికిమినిగంకుశుల్ గారె కవులు. 90
- ప. ఇవ్విధంబునం బ్రభూతవయస్సచయయైయున్న రుక్తులోచనను విచాహంబునేయ
నుద్యోగించి తత్ప్రపితామహుండైన భీష్మకనృపాలుండును దక్కినవారలును సు
హృజ్ఞనులతో నాలోచించుచు. 91
- ఉ. ఈయలినీలకుంతలకునీడును జోడునునై నవల్లభుం
డేయెడఁగల్గునోయనుచునెంతయునక్కఱతోవిచారముల్
సేయుదునుండిబంధువులచేననిరుద్ధునిగూపసద్గుణ
శ్రీయాతుఁగానెఱింగి తమచిత్తములంబ్రమదంబునిండఁగన్. 92
- క. నెనరింటినచుట్టటికం, బునుగులమునుగుణమురూపమునువిద్యధనం
బునుబ్రాయముగలిగినవరుఁ, డొనఁగూడుటకన్యభాగ్యయోగమునఁగదా. 93
- ప. అని విచారించి ద్వారపతీపురంబునకుఁ దగువారలం బంపుచు. 94
- క. శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామాంచితకీర్తి నెన్నఁదగువసుదేవ
స్వామికిభీష్మకభూప, గామణితామ్రోక్తి సేయఁగలవిన్నపముల్. 95
- క. క్షేమంబిక్కడమీపరి, తామమువ్రాహంగవలయునాపౌత్రుని పు
త్రీమణినిరుక్తన చునా, కోమలిననిరుద్ధునకునుగూర్పఁగవలయున్. 96

- చ. అనిశుభలేఖలంప విని హర్షముమాకునవశ్య మంచుఁగ్ర
క్కునఁబ్రతిలేఖలంపి యనుకూలపులగ్నము నిశ్చయించిచ
య్యనబలకృష్ణముఖ్యులురయంబసుహృచ్చతురంగయుక్తులై
యనుపమవాద్యఘోషముదిగంతములందుఁ బ్రపూరితంబుగాఁ. 97
- సీ కుండినపురికినేఁగుటయువై డర్భులెదుర్కొనివారలఁదోడితెచ్చి
విడుసులవిడియించివివిధనస్తువ్రాతసామగ్రి నడపించిసంభ్రమమున
లగ్న వేళకుమంగళస్నానయతులై నపెండ్లికుమార్తకుఁబెండ్లికొడుకు
కెలమితోబాసికంబులుగట్టికంకణబంధముల్ గావించిప్రాజ్ఞులైన
తే. విప్రముఖ్యులఖండోక్తవేదరసము, చెలఁగనుచితప్రయోగముల్ సేయుచుండి
రపుడు తెరనట్టిచాటునకతినఁదోడి, తెచ్చిరిపదాంగదధ్వనులచ్చుపడఁగ. 98
- చ విచికిలగంధియుక్విభుఁడువేడుకతోఁదెరఁచెందువైపులఁ
రుచిరకటాక్షుపంక్తులమెఱుంగులునిండఁగనిల్చిరయ్యెడఁ
బ్రచురతరానురాగరసబంధురతందెరచీరదూతిపా
ఱుచుహృదయాబ్జముల్ మొగమెఱుంగనిచుట్టటికంబుసేయఁగాఁ. 99
- క. గ్రక్కునఁదెరవాపుటయుఁద, శుక్కునవెలుఁగొందెమ్మగవిలోచనముఖస
మ్యక్కాంతి మెయిలుదొలఁగినఁ, జక్కఁగఁజెలువొందుపూర్ణచంద్రుండనఁగఁ.
- ఉ బంగరుపల్లెరంబును బ్రాధిగనించినముత్తియంబులు
ప్పొంగుచుహస్తయుగ్మములఁబూర్ణముగాఁబలుమాఱుముంచుచుఁ
రంగుగనొక్కఁకొక్కరిశిరంబుపయిందలఁబ్రాలువోసిర
య్యంగమరీచివవ్యమణులైదిగుపాఱఁగనవ్యధూవరుల్. 101
- క ఈవిధముననుమహూర్తము, గావించివివాహవేదికాస్థలమునకుఁ
రావించిరపుడుపంచమ, హావాద్యధ్వనులబహుళమై మొరయంగఁ. 102
- క చెలిపాదముచెలువుఁడుకర, జలజంబునఁబట్టినడపెసప్తపదంబుల్
సాలయకుదీర్చునాఁటికి, యతనడుననివావియైనయతివలునన్వఁ. 103
- ఎ తదనంతతంబప్రథానఘోమాదికంబులైన వైదికతాకికప్రయోజనంబులునడపి వివి
ధవిధభక్ష్యభోజ్యాదిపదార్థంబులసకలజనసంతోషంబుగాభోజనోత్సవంబుగావించి
రందు 104
- మ. పరమాన్నంబులుఁబిండినంటలునుసూపంబుల్ గమాయించు పం
డ్లరసంబుల్ మధురామృతాకములుబెల్లంబాజ్యముఁదేసె క
ప్పరిపుంసోయముమీఁగడల్ పెరుగులుప్పంగాయలుఁమున్నగాఁ
బరిపూర్ణంబుగ నారగించిరనువొప్పంబెండ్లివారందఱుఁ. 105
- సీ. చెలిసయోధరకుంభములుదాఁచుకొన నేలఘనమయ్యెఁదృష్టచేకొనఁగనిమ్ము
లతకూనమధురలీలాధరఫలరసంబులుచాల నభిలాషఁబొడమఁజేసె

నలివేణినీచేతి యతిరసరుచిరస జ్ఞానందమయ్యో నేమనఁగవచ్చు
రాకేందుముఖివినుమాకారమంతచక్కనిదెన్నఁడెఱుఁగముకన్నులొన
యనుచుభోజనసమయంబులంగుభాష, గర్భితములాడుసరసులకాంక్షకొల్పి
ననుభవింపుఁడుకొదవలేదనిసమర్థ, వస్తులై బోనక తైలుభుక్తులిడిరి.

106

శా. తాంబూలంబులువారికేళకదలీ ద్రాక్షాధినానాఫతా
ఘంటులొచంపక మల్లికాదిసుమనఃకస్తూరికాగంధసా
రంబులొశర్కరలిక్షుఖండములువస్త్రంబులొసునర్జంబునె
య్యంబేపారఁగఁబంచిపెట్టిరిజనంబానందముకొబొందగాఁ.

107

ప. ఇవ్విధంబున.

108

భుజంగప్రయాతము.

వివాహప్రయత్నంబువిధ్యుక్తరీతికొ, నివర్తించిప్రాధాబ్జనేత్రలోనిషేకో
త్సవారంభముకొబ్రేమసంధిల్లఁజేయకొ, నవోధారతులొమోహనందైచెలంగకొ, 109

తే. గంధమాల్యాదివాసనలొ గ్రమ్ముకొనఁగఁ, దోడుకొనివచ్చిరప్పుడాతోయజాక్షి
సరసుఁడున్నట్టికేళికాసదనమునకు, బలిమిచేనేర్పుచేతనుబద్ధముఖులు.

110

ఉ. ఎవ్వరికోసమివగలకేమియిఁకకొబదమంచునెచ్చెలులొ
నవ్వుచుఁద్రోచిపోవుటయునాధునిచెంగటనిల్చియుండెఁదా
నివ్వలనవ్వఁకొదొలఁగనియ్యక మన్తధుఁడానవెట్టి న
ట్లవ్వనజాక్షి సిగ్గుబరువానినరీతిశిరంబువాంచుచుకొ.

111

ఉ. శయ్యకుఁజేరిఁదీసిపతిసారెకువేడఁగనించుకై నమో
మియ్యకగుబ్బలఁటుకొననియ్యకనిష్టరతికొరమింపఁగా
నియ్యకయెంతసేసెనలయించినపిమ్మట సౌఖ్యదాయకం
బయ్యెనునారికేళఫలపాకములొఁగదకన్యకారతులొ.

112

తే. విభునితమకంబుతో నిట్లువెలఁదిసిగ్గు, పోరుటెల్లనువట్టియాశ్వేరమయ్యెఁ
దుదినిలువలేక గొందులుదూఱియుండెఁ, గాననబలాశ్రయమునభంగముఘటించు.

ప. తదనంతరంబ.

114

సీ. అధికప్రయత్నసంశిథిలనీవీబంధమభిముఖుంచితాస్యాంబుజాత
మాఁస్యకరగృహీతాంచితకుచమంధమనురాగరసనిగూఢాంతరంగ
మాయాసంబ్ధబాహుతాపరిరంభమాకుంచిత భ్రూయుగాభిరామ
మామోదబాష్పధారాపూరితాంబక ముఖుసీతాకరమోహననినాద

తే మచిరసంభూతమదనతోయప్రవాహ, మవగతోష్ణాంగజాతఘర్తాంబుకళిక
త్తిపరవశజనితనిద్రాభిలాష, మగుచునయ్యింతిప్రథమసమాగమంబు.

115

- క. ఆమోదంబొనరింపఁగ, నామోదమువిరియుఁబోతెనై కృస్థితితో
దామోదరపాత్రుఁడును, ప్రేమోదయహృదయుఁడగుచుఁబెనఁగెఁరతుఁడ౯. 116
- న. తదనంతరంబ యాదవసమూహం బవ్యధూనరులం దోడ్చొని కతిపయప్రయాణంబు
ద్వారఁజేతీపురంబునకుంజని యథోచితసుఖంబులను భవించుచుండిర య్యనిరుద్ధుండును.
- చ. విలసితలగ్న వేళఁగ డువేడుకతోడగృహప్రవేశ మిం
పరఁగఁజేసియవ్వనదుహాననఁగూడియతండుప్రేమచే
సలలితకేళి కావనులసారససారసరోవరంబులం
జెలువగురత్న గేహములఁజిత్తమురంజిలఁగా రమించుచుఁడ౯. 118
- నీ. కేలనంటఁగరానిగిలిగింతచేమాటు పెనఁగుటలొకకొన్నిదినములందు
నేమిచేసినఁగానిహితముచేసుక సమ్మతించుటలొకకొన్నిదినములందుఁ
జవునీతిబంధవిశ్రాంతిమార్గములన్నిదెలిసికూడుటకొన్నిదినములందుఁ
దానపైకొనిసురత ప్రాధిఁదమిగ్గి నెనయుటలొకకొన్నిదినములందు
నగుదు నారుక్త నయ నాసమాగమంబు, తనమనంబునకంతకంతకుఁబ్రమోద
రసముకొలుపంగ గాఢానురక్తిచుండె, రసిక శేఖరుఁడారతిరాజసుతుఁడు. 119
- వ. అని శుకుండు పలికె ననినం బ్రమోదహృదయులై శౌనకాదులు సూతుం గనుంగొని
యయ్యనిరుద్ధుని విహారంబెవ్విధంబున నుండె నటమీఁదటివృత్తాంతంబుఁ దేట
పఱుపుమనుటయు. 120
- చ. ఎరవరదానశీలమద హరణవారణకృజ్జలాటభీ
కరకరచక్రజన్మలయకారణకారణనైజలీలనా
దరదరహాసదుష్టరిపుదారుణదారుణకోటితేజభూ
గరగరదుగ్ధసాగరసుతానవతానవభోగ సంగమా. 121
- క. నిలయీకృతవైకుంఠా, బలవద్రిపుభయదశౌర్యపటుతాకుంఠా
కలితరుచికంబుకంఠా, సలలితలక్ష్మీప్రసంగజనితోత్కంఠా. 122
- మాలిని. మునిహృదయని వేశామోక్షదానప్రకాశా
వినుతగగనకేశావీతసంసారపాశా
సనయనిజనిదేశాచారువత్సఃప్రదేశా
మనుజచరవినాశామంగళాద్రిస్థలేశా. 123
- గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాదసంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్య యబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యని
రుద్ధచరిత్రంబనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

రమణీహృదయంగమ
చారుతరశ్యామలాంగసమంకృతమం
జీరకటకాంగుళీయక
హారాంగదవలయమంగళాచలనిలయా.

1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునినరేణ్యులతోడనిట్లనియె సూతుఁ
డాపరిక్షిన్త హారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనకుసుఁడుపలికె.

2

మ. పరిఖాగాధకబంధసంవృతమహాపాతాళభాగంబు గో
పురకంఠీరవరూపపాటవపరాభూతేంద్రనాగంబుభా
సురవిస్తారమణిప్రకీర్ణనిరణాంశువ్యాప్తదిజ్ఞుండలం
బరిసంత్రాసకరంబుశోణపురమొప్పగున్ ధరామండలిన్.

3

శా. బాణుండుద్ధతసత్వనిర్జితజగత్పాణుండుసాతత్యశ
త్వాణీవల్లభపాదపద్మభజనారంభ స్రవీణుండుగీ
ర్వాణవ్రాతమనోభయంకరధనుర్బాణుండుసంగ్రామపా
రీణుండప్సరమేలుచుండువిజయశ్రీవైభవాక్షీణుండై.

4

తే. తనసహస్రభుజాబలౌద్ధత్యమహిమ, నేచిముల్లోకములనుండునెదురులేక
బలితనూభవుండై నయబౌద్ధాదైత్యుఁ, డుగ్రశాసనుండైయుండియొక్కనాఁడు.

వ. భవానీమనోహరుండగు హరుండు సుండతాండనకీరతుండై ముఖరితమృదంగంబును,
రణితోపాంగంబును, సంగీతప్రసంగంబును, బరితోషితాశేషభూతాంతరంగంబునున
గున్యత్యరంగంబున దరప్రాణాత్మకంబును, మూర్తిత్రయకగరమ్యంబును, లఘుగు
రుప్లుతసమేతంబును, దకతకధికతకముఖశబ్దబంధురంబునగు ధ్రువమత్యరూపక రుం
పాత్రిపుటాటతాళైకతాళసింహానందచంచుపుటాదితాళంబుల జతులకడకట్టుకై
మురికశాసికలద్రుతమధ్యవిశంబకాల పరిమాణంబుల దండలాపక కుండలిప్రేరణీప్ర
ముఖమార్గంబుల రంగరక్తులునహింస నాట్యంబుసలుపుననసరంబునభరతకళాధురీణుం
డగుబాణుండావజంబౌరజంబునం బుచ్చుకొని శ్రుతిప్రమాణంబునిలిపి తకధిమికిట
శబ్దాక్షరసముచ్చారితముఖుండగుచుఁ గరప్రహారంబులం జిత్రవిచిత్రంబులై చెలంగు
తాళవ్యాప్తులుఘుమంఘుమాయమానంబై నాదబ్రహ్మంబుజనియింప హృదయారవిం

దంబున కానందసంపాదకంబై నెఱయమొరయించిన నప్పరమేశ్వరునాట్యంబు
జగన్తోహనంబై ప్రవర్తిలైనప్పుడు. 6

ఉ. బాణునివాద్యవిద్యకునపారముదంబునుఁ బొందిశాంకరీ
ప్రాణపిఘండుమెచ్చితిదయన్ వరమిచ్చెదవేడుమన్నగీ
ంవాణవిరోధినానగిరివాకిటఁ బారిషదాళిరోజు శ
ర్వాణియునీవుభక్తజనవత్సలకావలియుండవేకృపన్. 7

శే. అనుచుమ్రొక్కి నఁగరుణించినాంబళివుఁడు, దానవేంద్రునిపట్టణద్వారమునను
గాపురంబుండెనిదిలఘుకార్యమనక, యెంతసులభండుపార్వతీకాంతుఁడహహ. 8

తే. ఏమహాత్మునిమహిమబ్రహ్మాండ్రముఖ్యు, లెఱుఁగఁగాఁజాలరట్టిసర్వేశ్వరుండు
నిజపురద్వారపాలుఁడైనిలువమెలఁగె, నొరవానిదిగాకభాగ్యాతిశయము. 9

లఘుస్థగర. ఆలీలంబూర్వదేవుండతులదశశతోదగ్రదోర్దండహేతి
జ్వాలాదండహ్యమానస్వరధిపశిఖివై ఐస్వతక్రస్యభుక్కి
లాలాగ్యతూడిదిక్పాలకగణహృదయశ్లాఘ్యుబై క్రమ్యులబ్ధ
త్రైలోక్యస్రాభవుండైతనరెభుననసాధారణస్ఫూర్తితోడన్. 10

క. సురవైరిమఱియుఁగొన్నా, శ్లయగఁగనొకనాఁడుమదనహరుఁబొడగనితె
చ్చరణమునకునతిభక్తిం, బరిణతులొనరించి వినయభాషాపరుఁడై. 11

మ. గిరిజామానసహంసహంసనరయోగిధ్యేయచి దూఁపరూ
పరుచిశ్రీజితముక్తముక్తిభుజదర్పవ్యాఘ్రుడైత్యేంద్రయిం
ద్రరమావల్లభమిత్రమిత్రరజనీరాట్చక్రచక్రాబ్జసుం
దరరేఖాకరపద్మపద్మశరభానాశంకరాశంకరా. 12

వ. అని బహుప్రకారంబులస్తోత్రంబుగావించియిట్లనియె. 13

క. లోకములెల్లజయించితి, సౌకర్యముగాఁగనకలసౌభాగ్యంబుల్
చేకొంటిఁగీర్తి నొందితి, నీకారుణ్యమునఁ జేసినీలగ్రీవా. 14

ఉ. ఆహవభూమిమామకసహస్రభుజాబలతీవ్రధాటికిన్
సాహసలీలతోనెదిరిశౌర్యముఁజూపఁగఁజాలినట్టియ
వ్యాహతవిక్రమాఘ్నఁడొకఁడైననులేడొకనీవుదక్కహా
లాహలలాంఛనాంచితగతాపరిరంభితసర్వమంగళా. 15

ఉ. ఆతత్వవైరివీరసముదగ్రకరోద్ధృతహేతిభూతసం
ఘాతవిముక్తరక్తజలకాంతులుకంకణపద్మరాగసం
జాతమగీచులంగయసంగరకేళిఘటింపఁజేసినా
చేతులతీటకాషణముసేయఁగదేరజతాద్రుమందిరా. 16

వ. అనిప్రార్థించుచున్నయద్దోషాచరుభాషణంబులకురోషించి శేషభూషణుండినిట్లనియె.

క. నాయంతవానితోనని, సేయంగలిగెడునునీగుచేతులబరువున్

బాయుభవదీయకేతన, మేయెడఁధరగూలునపుడుహీనవివేకా.

18

వ. నిర్విచారుండవై యుండుసౌష్ఠునియానతిచ్చిన బలినందనుండు డెందంబుననానందంబు
నొందుచు నందివాహనునకందంద వందనంబులాచరించి మరలి నిజమందిరంబునకేతెం
చియాత్మీయశ్రేయోహానిహేతు భూతంబైనకేతుపాతంబున కెదురుచూచుచు నీచాః
కలహమిచ్చంతి యనునచనంబునకు నగ్రసాక్షియై యుండె నంత.

19

ఆ. అతనికూర్చి కూఁతురందంపుబిత్తరి, ముద్దుగుమ్మభువనమోహనాంగి

కుందనంపుబొమ్మనుమకోమలియుపా, కన్యయనఁగనొప్పుకమలనయన.

20

ఉ. ముద్దులమాటలుకొజిటుతమోముననున్న నిలేతచెక్కులుకొ

గొద్దిగనున్న నెన్నడుముకూకటికందకఫాలపట్టికకొ

విద్దెముసేయుముంగురులువిప్పగుఁజెప్పలగొప్పకన్నులుకొ

బ్రొద్దొకవింతయైయచురెఁబుప్పసుగంధికి బాల్యవేళలకొ.

21

సీ. అరవిందములుమన్నభాస్రంబులైనట్లువాలుఁగిన్దొనలగ్రొవ్వాఁడివొడమె

హరినీలములుపేరులైనచందముననించుకలైనకురులుపెకొసోగలయ్యె

వీణాశ్రుతులుమేళవింపైనవగముద్దుపలుకులుప్రాధసంపదసహించెఁ

గనకంపుఁగణికకుందనమైనరీతిఁజాయలమేనునిండుతేపలపహించె

తే. నిమ్మపూపలుముదిరిఫలమ్ములైన, గతిఁజనుమకుళ్లునిగిడిసొంకముపహించె

బంధుజీవాధరయతీతబాల్యముగుడు, నిండుజన్వనముననొప్పుచుండునపుడు.

22

మ. కలవాక్కిరహాయంబుగల్గిమకరీకస్తూరికాపత్రస

ల్లలితాంకంబునితంబబింబపటులీలాచక్రమాలోకనాం

చలబాణౌఘముభూరితాయుగమహాచాపంబునైశోభితెకొ

జలజాతాననవిగ్రహంబురతిరాజస్యందనప్రక్రియకొ.

23

ఉ. తేనియలొల్కు మోవియును దియ్యనిమాటలుఁబువ్వువంటి నె

మేనునుముద్దుఁజెక్కులును మెచ్చులుఁగులెక్కుడుగుబ్బచన్నులుకొ

మీనులవంటికన్నులునుమిక్కిలియైనపిఱుంగుసన్నపుం

గొనునోయారపున్నడపుఁగల్గివెలుంగుమనోహరాంగియై.

24

తే. ఒఱపుగలచంగురునిచందమోముమోము, నలరవైవాలలీలఁజెన్నూరునారు

పరిమళియుగుల్కకపురంపుఁబలుకుపలుకు, కలికిరాజమరాళిసంగతులుగతులు.

25

సీ. ఘనసారమునుసారఘనమునాక్షేపించుఁ గలికిపల్కులయింపుక దముసొంపు

పద్మరాగమురాగపద్మమునదలించు రమణంపుమోవిపాదములరీవి

మృగమదంబునుమదమృగమునుహసియించుఁ గాయంపువలపుకన్దోయిమోఁపు

ఐరనాగమునుసాందవరముఁజుల్కఁగఁజేయునవకంపునూఁగారునడతీరు

చక్రసామ్యతవెలయుకుచంబులందు, సామ్యచక్రతదగువుక్కసపుఁబిలుందు
రూఢినారోహిణియుఁనవరోహిణియుఁగ, నెలతచెలువంబుసారెవర్ణింపఁదగును 26

చ. మలయజగంధిబిత్తరపుమాటలుపీనులుసోఁకినంతనే
చిలుకలుపల్కినట్లువిలసిల్లువసంతపువేళఁగోవెలల్
చెలఁగినయల్లుకిన్నరలుచిత్రవిధంబునమీటినట్లుపీ
ణెలు మొరయించినట్లుమదినిండుఁబ్రమోదరసప్రవాహముల్. 27

ఆ. ఇరులుసిరులుదొరలుకురులుతియ్యఁదనంపుఁ, దీవితీవితావికావిమోవి
కులుకులాలుకుపలుకు మెలఁకువసుమచాపు, తూపుగుంపుమాపుచూపుకోపు. 28

చ. కొలుకులకెంపుసొంపురహిగుల్కెడుతారలనీలిమంబుక
న్బెళుకుమెఱుంగులుంగలసిపెంపమరెకహరిణాక్షీచూపు
వ్వలదొరముజ్జగంబుగెలువకనవచూతదళంబుమేచకో
త్పలమరవిందమొక్క మొగిఁబట్టిప్రయోగముసేయుకై వడిక. 29

సీ మునుకారుననుకారుకొనిమిరుఘనచారుతనుమారుకొనికరుఁదరుణికురులు
నలకుందములయందములచందములు ముదములఁనొందఁగాఁజేయుఁజెలిరదాళి
తెగరానివగిమేనితొగరేనిజిగిఁబూనితగుదానిసొగసైననగుమొగంబు
నెలపెంపువెలయింపుకళగుంపుగుంకింపుబలుదింపుఁదలపింపుఁబణఁతిమోపి

తే. సింగములభంగములనొందఁజేయునడుము, కీరములదూరములదొలఁగించుబలుకు
జక్కవలఁదక్కువలఁజేయుఁజన్నుదోయి, ముదితరూపంబుత్రిభువనమోహనంబు.

సీ ఇంపుసొంపులగుప్తురింపుమాటలుపీణపలుకులకక్షరాభ్యాసమొసఁగు
మందంపునడపులుమాయూరగతులకుఁబలుమాటుతిన్ననిఘణితిఁజూపు
సరసంపునాసిక సంపెంగ మొగ్గఁకెక్కువతక్కువల్చక్కదిద్దుఁ
జొక్కంపుగుబ్బలుజక్కవకవలకు దిట్టతనంబుపదేశమిచ్చు

తే. హొంతబాడుటవనవిహారోత్సవంబు, సలుపుటయుఁబుష్పవితతివాసనలుగొనుట
నెఱిసరసిఁగ్రీడలాడుటనెఱములుగను, నతనిసొందర్యమింకనేమనివచింతు. 31

క. ఇటువంటియనయవంబుల, నెటువంటివిలాసవతులనెనసేయఁగరా
నటువంటివగనురజనీ, విటువంటి మొగంబుగలిగివెలఁదుకయొప్పెక. 32

ఉ. మేరుగునుష్కుదేవిస్వరమేళకర్తానిధిదత్తిలంబుభౌం
స్తీరముకోహళీయ్యకిముఠీవిగఁగాఘ్యమునాటకంబలం
కారముశాస్త్రముల్ మొదలుగామతీయభ్యసనంబొనర్చెశృం
గారపువిద్యలద్దనుజకన్యకకుకౌబరమానురక్తయై. 33

ఆ. ఆడఁబాడనేర్చియభినయింపఁగనేర్చి, సరసకవితచెప్పఁజడుచనేర్చి
బాణదసుజపుత్రిబాలికయయ్యును, సకలకళలయంగుజాణయయ్యె. 34

- వ. అంత నితాంతకాంతి కాంతవనాంత లతాంత పరిమళాక్రాంత దిశాంతంబైన వసంతంబు ప్రవేశించె. 35
- సీ. శ్రీయుతారామరామాయకావనప్రాప్తి సంభోగరతమనస్సఖ్యరాశి
యువనవోధాత్రపాప్రవణకుట్టాకంబు సద్విజానీక నాంఛాఫలంబు
ప్రోషితభర్తృకాయోషిద్వ్యధామూల మనుకమయోగిధైర్యచ్ఛిదంబు
భాసురతరళరద్యాసరసాగంబు జాతికక సముచ్చాటనంబు
- తే నగుచున్నరింపయోగ్యవైయతిశయిల్లె, వివిధసమబృందనిష్యందనవమరంద
బిందుసందోహపానమిళిందసుంద, రాగమంబైనయవ్యసంతాగమంబు. 36
- తే దండిమీఱంగ దరువులనుండిమిగుల, బండిరాలివనస్థలినిండిదళము
లమరెవనలక్ష్మీమాధవాగమనవేళ, నడుగులకుఁబడిపించినమడుఁగులనఁగ. 37
- చ పలపులవేల్పుకై దువులుపాంధజనంబులపాలియగ్నికీ
లలుచెలువొందుకోకిలకులంబునకాఁకటిపంటకొల్పురా
సులువనలక్ష్మీమేనఁబాడనూపెడురాగరసాంకురంబులిం
పలరెడుకాంతులంగిసలయంబులుతోఁచెననోకహంబులకొ. 38
- క. సుమనోవిరాజితంబై, యమరనగస్ఫూర్తిఁదనరియారామంబుల్
సుమనోవిరాజితంబగు, నమరనగస్ఫూర్తిఁదనరెనభిరామంబై. 39
- తే సద్విజాళిప్రసంగంబుసరసతరము, ప్రణవవిస్ఫూర్జితముబీజబంధురంబు
పల్లవాలంకృతముఫలప్రదమునైన, యాగమస్థితినింపెసర్వాగమములు. 40
- సీ. అనిలోపదేశ నాట్యక్రీడఁదగులతాబింబోఘ్నకుసరిపెనలొసంగె
నింపుసాంపులఁబాడునెలతేఁటిచయకాఱులకువన్నెమీఱునీలములొసంగె
గైవారములుసేయుకలకంతకులవందిబలగంబునకునుమావులనొసంగె
ఫలరశ్మిములవారతులొసంగుభూజపురంధ్రజనులకంబరములొసంగె
- తే. దనవదాన్యచమత్కృతిజనులపొగడఁ, దనవిలాసంబుభువనమోహనముగాఁగ
విభవసంపన్నుఁడైనవిహృతిసలిపె, మాధవుండువనీరమణీధవుండు. 41
- తే. శుకభరద్వాజముఖసద్విజకులరక్షఁ, దనరిసుమనస్సమాహవర్ధనమొనర్చి
ఘనతరాగమవేద్యుఁడైవినుతిఁగాంచె, మహితవనవాసలీలలమాధవుండు. 42
- వ. అట్టివసంతకాలంబునందు. 43
- క. నాశీకముఖియుషాంగన, యాశీజనసహితముగుచునలికోకిలకీ
రాశీనినాదశోభిత, కేళీవనవాటియంగుఁగ్రీడయొనర్చున్. 44
- సీ. చెలువంపుఁజిగురుటాకులుపాదములుగాఁగననకంపురంభలూరువులుగాఁగ
నూనవాసనలునెన్నేనితావులుగాఁగనొఱపైనలతలుబాహువులుగాఁగ
గజనిమ్మపండ్లుచొక్కపుఁగుచంబులుగాఁగఁగఁకంతరుతులువాక్యములుగాఁగ

తులలేనిమల్లెమొగ్గలుదంతములుగాఁగఁసుమిళిందమాలికల్చూపుగాఁగ
బల్లవితతమాలపాదపచ్చాయలు, సరసమైనవేణిధరముగాఁగ
నెన్నఁదగియెనప్పడిందుబింబానన, యౌవనంబుఁబోలి యవ్వనంబు.

15

సీ భూరుహావళులశృంగారభావములులోచనపట్టుకొనువికాసంబు నెఱపఁ
కలకంఠశుకశారికాకలరావంబురహిమిం చికర్ణపర్వంబు సేయ
లలితచాంపేయపాటలకుందవాసనల్ నాసికంబునకు నానంద మొసఁగఁ
నశ్శుతోపమానంబులగుఘటరసములువెలయజిహ్వలకునువిందులొసఁగ

తే. గమ్మతావులపయిఁగయిఁగమ్మవిసగు, చలువతెమ్మరమేనులయలఁతఁగీర్ప
సారిదిపంచేంద్రియములకుసుఖముగాఁగ, ననవిహారంబుసలిపిరవ్వనజముఖులు.

46

సీ. అధరబింబాపేక్షనరుదెంచుచిలుకలద్దపుఁ జెక్కులజనాదితావులకును
వదనాంబుజములకై కదియువృంగంబులు త్తంసచంపకసుగంధంబులకును
భుజమృణాళాశాస్త్రీబొదువురథాంగముల్ సరసమందస్తేరచంద్రికలకు
హస్తపల్లవములకై డాఁచుకొయిల్ముద్రికాంకితరామమూర్తులకును

తే. జకితగతిఁజెందిచెదరఁగఁజంద్రముఖులు, చతురతఁజరించిరవ్వడుచారుచరణ
చలితచామికరాంగదర్శుణర్శుణంర్శు, ణంర్శుణాన్వని చెవులకానందమొసఁగ.

47

ప. మఱియు నమ్మదవతీతిలకంబు కదంబకాంచన కదలీక్రముక కరవీర ఖడ్గూర నారికేళ
తమాలతిలక కురంటక మాధవీప్రముఖితరుషండంబులవలనం దిరుగుచు, వనమయూ
రంబులవెంబడినరుగుచు, మహీరుహంబుల నామూలాగ్రంబుగాఁబెనఁచి యల్లికొని
యునేలాలనంగ ద్రాక్షాదిలతావితానడోలాజాలంబులఁ నుయ్యలలూఁగుచు, బాద
రిండ్లఁడాఁగుచు, నసమంబులగుకుసుమరసవిసరంబులు వెసంగ్రోలిర్పుంకారంబు సేయు
మధుకరనికంబులంజోపుచు, బ్రసూనఘటభరితలైయున్న కొమ్మలకు జేతులంజాఁ
పుచు, స్వచ్ఛంబులైన కుసుమగుచ్ఛంబులును మార్దవనిలయంబులైన కిసలయంబు
లును మనోరథఘటంబులైన ఘటంబులునుగోయుచు, దోహదవిశేషంబులు సేయుచు,
శారికాకీరకంకంఠకపోతకరవప్రముఖ విహంగనాదంబులకుం బ్రమోదించుచు,
గ్రీడావిశేషంబులవినోదించుచు, గరకమలకిలిత కాంచనకంకణకాంచీకలాపఘంటి
కానికరనూపురసంజుతర్శుణర్శుణరవంబువన దేవతామనోహరంబై యెంగం జరియిం
చుచుఁదమహోన.

48

క. చూతముచూతముసుదతీ, వ్రాతమురామమధుకరవ్రజగీతో
పేతముసుమసౌరభవి, ఖ్యాతిమువిరహిహృదయాభిఘాతముఁదలఁపన్.

49

క. కాంచనవర్జ్యముకునలయ, సంచారముమాధవప్రసన్నతయును బా
లించుచువానప్రస్థతఁ, గాంచుమధువ్రతకులంబుఁగంటివెచ్చెలియా.

50

తే. పేరుకల్పజాతులకు నెల్లఁబెంపుదఱుగ, సౌఖ్యమొదవెఁగుజాతివిజాతులకును
గాలకుటిలంబుఁజూడుమాకంబుకంటి, మాన్వనెవ్వరివశ మమ్మమాధవాజ్ఞ.

51

- చ. పలుమలు సీవు కంటఁబగఁబట్టినకై వడినిట్లు మెల్ల మెల్ల
గ్గులు చిదుమంగ నేలకనుగందనియీచిగురాకులెల్లఁజే
తులకసిదీఁగఁ గాఁగఁగఁగిత్తంపఁగ నేటికిమానవమ్మ మొ
క్కలమునహించియిందుకొడిగట్టినదానవుమాన నేర్తువే. 52
- న. అనియివ్విధంబున సరసస్థలాపంబులు సేయుమిఁ బంద్ర కాంతోపలప్రకల్పితసోపా
నసముదయకూలంకఁమధురజలతరంగచ్ఛటాసంచలితపద్మకై గవకల్వారవనవిహారమాణ
మరాళచక్రవాకబకసారసద్విరేఖమిథునసంసారంబైన కాసారంబుఁజేరి జలక్రీడా
సక్తచిత్తంబులనమ్మ తకాశినులు దత్తఁబున విహరించుచు. 53
- చ. జలములఁజల్లులాడుచును సారసపద్మకల వేటలాడుచున్
బలుమలు సీఁగులాడుచును బక్షికదంబముఁ దోలియాడుచున్
జలదలిమాలికామధురయుంకరణధ్వనితోడలియ్యమై
కలసిలయప్రమాణములఁగంకణనికృణముల్ చేంగఁగన్. 54
- న. విహరించిరప్పుడు. 55
- సీ శంపాతాంగులచరణకాంతులుకుశేశయకదంబముతోడ సరసమాడఁ
దారుణ్యవతులము త్తఱులయందముతరంగానళితోడ సయ్యాటలాడ
విచికిలగంధులకుచపాటవముచక్రసంఘంబుతోనెకసక్కమాడఁ
గలహంసగమనలకన్నులబెళుకులుమీనపద్మకలతోడ మేలమాడ
తే. రాజనదనలవేణీభరములసొబగు, ప్రబలశైవాలలతలతోఁ బందెమాడ
బాలికాజూఁజలకేళిలీఁజాల, శ్రీకరంబయ్యెనప్పయోజాకరంబు. 56
- మ. కుచకుంభస్థలపాటవంబుదనరన్ గొమ్మించుదంతచ్ఛటా
రుచులొప్పున్ గరిపుష్కరాంతరసమారూఢాంబువుల్ మీఁదఁజ
ల్లుచుఁగ్రీడించిరితత్సరోవరమునన్ లోలేక్షణల్ మందమం
దచలధ్యానములన్ మదద్విరదయూధసూర్తివర్తిల్లఁగన్. 57
- న. అంత 58
- చ. పొదివెడిలించుమన్న ఘనిపుష్పశరంబులలీలనీలతో
యదమునతిక్రమించిపాలుపారెడుశంపలగుంపుసొంపుసం
పదఁదెరవాసివచ్చుజిగిబంగరుజంత్రపుబొమ్మలట్లున
మదముననెచ్చెలుల్ సరసిమధ్యము వెల్వడిరుజ్జ్వలాంగులై. 59
- క. కేళీవిహారచేష్టలు, చాలించియుపాతాంగిసరసాంబరభూ
షాలంకరణోజ్జ్వలయై, యాశీజనసహితముగగృహంబునకరిగెన్. 60
- ప. ఇట్లుచనుదెంచి సరసాన్నపానగంధమాల్యాదిభోగంబులం బరితుష్టయైనాఁటిరాత్రి
తపనబింబోపమానతపనీయవిరిచితకుండ్యంబును, మహేంద్రనీలోపలఖచితస్పృతస్థం

చి జ్యంభితంబును, వివిధవిచిత్రవాతాయనరేఖామనోహరంబును, గనకపంజరాంతర నివాసశుకశారికానికరసరససంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రసంగతంబును, దాంబూలచందనప్రసూనదానాద్యుపచారప్రయోజనప్రవీణచైతన్యసూత్రవిచిత్రకాంచనపాంచాలికాలంకృతంబును, గంధకర్పూర కస్తూరికాప్రముఖపరిమళవస్తుసంతానవాసనా ఘుముఘుమాయమానంబును, విబిడతమఃపటలపరిహరణచణమణిగణ దీపికావిరాజితంబును, నగునిజమందిరంబునందుఁ దరవణులదివిచిన వజ్రంబుకోళ్లును, గోళ్లయందమరించినహరినీలంబులపట్టియలును, బట్టియలనలవరించి యల్లినపట్టుపట్టెడయును, బట్టెడపయింబఱచినహంసతూలికాతల్పంబును, దల్పంబుపై శిరశ్శరణపార్శ్వదేశంబులకు నుపధానంబులుగానుంచిన సూర్యపుటంబుదిండులును, నుపరిభాగంబుననలంకరించిన చిత్రచిత్రాభిరామగుచందువాపటంబునుంగలిగి మనోహరంబై వెలయు శయ్యాతలంబునశయనించి.

61

చ. అకలంకితజాతీనిటలాంతముఁ గ్రమ్మఁగఁదావియూరుపుకొ
జలువలుచల్లఁగామెయినలందినగందముసన్నపల్పెను
వ్యలువముసుంగుపైనిగిడివాసనలీనగలోచనాంబుజం
బులుముకుళించియమ్మగువముద్దువగకొనిదురించుచుండఁగక.

62

మృ. కలలోనొక్కత్రిలోకసుందరశుభాకారుండుమాణిక్యకుం
డలశోభాంచితమందహాసరసవత్సుస్నిగ్ధగల్లద్వయీ
లలితాన్యండుసుగంధబంధురసుమాటంకారనీలోపలో
జ్వలధమ్మిల్లుఁడుకామినీహృదయపాంచాలుండులీలాగతిక.

63

సీ. తాంబూలరసరంజితంబై నకెమ్మోవియానుచో 'మొనపంటనూనియూని
కుంకుమాంకితకుచకుంభముల్ గ్రహణంబు సేయుచో'నఖపజ్జికె జెనకిచెనకి
మకరికాకలితకోమలగల్లములముఖంబునుచుచోఁజొంబనంబొసఁగియొసఁగి
లలితభూషణచయాలంకృతాంగము నెదనలముచోమర్తంబులంటియంటి
తే. కుసుమసాయకశాస్త్రానుగుణవిచిత్ర, బంధనైపుణిసురతప్రపంచసౌఖ్య
లీలఁదనుఁజొక్కఁజేసిలాలించెననుచుఁ, గలికికలఁగాంచెనాశ్చర్యకరముగాఁగ. 64

క. ఈలీలంగలలోపల, నాలోకింపంగఁబడినయతఁడనిరుద్ధం
దాలావణ్యనిధిన్తును, హేలావతివినియుఁగనియుఁ నెఱుఁగదుమదిలోక.

65

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కురంగనయన స్వాప్నికసంభోగసంజనితానందపారవశ్యంబును, ని
ద్రాపరవశత్వంబును నేకీభవింప సుఖశయనంబుగావించి కించిదవశిష్టయామినీచతుర్థ
యామసమయంబున శతపత్రంబులతోన నేత్రంబులువికసింపనమ్మనోహరాంగుండు
తనకాఁగిటనున్నవాడకాఁదలంచుచు మేలుకాంచి పొడగానక గుండియజల్లుమన ది
గ్గనలేచిశయ్యాతలంబునంగూర్చుండి నిద్రాముద్రాయమానంబులగువిలోచనప్రభాజా
లంబులు లోలంబులై కొలుకులనలంకరింప నలువంకలల్లిగలయఁ బునఃపునరవలోకనం

బు సేయుచువిభ్రాంతియువిస్త్రయంబునువిచారంబునువిషాదంబును విరహంబునునంత
రంగంబునంబెనంగొననంతకంతకు నతిశయంబు మోహవేశంబునఁ దదీయసౌందర్య
సౌకుమార్యవిలాసహావభావంబులు పలుమాటుఁ దలంచుచు నాజగదేకసుందరుండు
తనముందరం బొడగట్టినట్లైనం బట్టరాని తమకంబున బట్టబయలు కొఁగిటంబట్టఁ
బోయిభుజలతాయుగంబునకు నప్రాప్తంబైన డెందంబు చిందఱవందఱయై నయనా
రవిందంబులందొరంగు నశ్రుజల బిందుసందోహంబమందంబై ప్రవహింపనలవిగా
నిపరితాపంబున వేడి నిట్టూర్పు లొదవించుచు నిట్లని తలంచు. 66

ఉ. నిద్దురవోవుచున్న యెడనిశ్చయమైనవిధంబుదోఁపన
న్నొద్దికఁజేరికూడిసుఖమొందఁగఁ జేసి శ్రమించినట్టియా
ముద్దులుగుల్కు జన్వనపుముత్తరపుం నెఱజాణయెవ్వఁడో
పెద్దయునాటెవానిపయిఁ బ్రేమమనంబున నేమిసేయుదున్. 67

శా. ఆచక్కందనమానవోమధురిమంబామందహాసామృతం
బాచాతుర్యమునానయోవిధనమాహామోహముంజేయదే
యేచంద్రాస్యలక్తనఁ బొందఁగలదాయీమేనితోనానితో
నేచందంబుననామనోరథఫలంబీడేఱునోదైవమా. 68

ఎ. అని చింతించుచు. 69

క. లలనామణికూటమిలీ, లలనామణిభూషణాంగులలిఁగలసినయా
కలమాటలునిక్కంబుగఁ, గలమాటలుగాఁదలంచుఁగడుభ్రమచేతన్. 70

సీ. మొనపంటికొఁతఁడినొక్కిననొక్కుచేఁ గెంపుటధరంబుచిమచిమయనినయట్లు
చెలువారుగోళ్ల నాటులతేటచెక్కిళ్లపై నెలవంకలేర్పడినయట్లు
చెలఁరేగియలమినచేపట్టు బిగువుచేగబ్బిగుబ్బలుకనుఁగందినట్లు
కళ్లసొక్కొదవించుగాటంపురతులఁబూనంటిదేహమువసివాడినట్లు
తే. భావమునఁదోఁచుస్వప్నలబ్ధంబులైన, సౌఖ్యములుమిథ్యలయ్యనిశ్చయముగాఁగఁ
బురుషసంగతిచేసినకరణినపుడు, పద్మదళనేత్రకరుణానుబంధమునను. 71

క. అంతసభీప్రేరితయై, సాంతత్యంబైనయట్టిసమయోచితముల్
స్వాంతముననిచ్చలేకయు, దంతావళయానయొకవిధంబుననడపెన్. 72

సీ. బింబోష్ఠిదర్పణబింబంబుఁజూపువోఁజెలువునిముద్దుచెక్కులుదలంచి
కలకంతిమృగమదతిలకంబుదిద్దువోసరసునిమేనివాసనఁదలంచి
కలికిముక్తామాలికలలంకరించువోరమణునిమందహాసముఁదలంచి
పాలఁతినీలోత్పలంబులదండలొసఁగుచో రామునిచికురభారముఁదలంచి
తే. గంధగజయానహృదయంబుకరిగికరిగి, యసురసురమంచుఁబాఠవశ్యంబునొందు
నిగిడిపుంఖానుపుంఖంబులగుచుఁదాఁకు, దర్భకునిపువ్వుటమ్ములఁదాళలేక. 73

ఎ. మఱియును.

74

సీ. విన్నదనంబుఁగై కొన్న నెమ్మోమునఁబొడమనిచిఱునవ్వఁబొందుకొలుపు
దీనభావంబునొందినవాలుఁగన్నులలేనివికాసంబుఁబూనఁజేయు
గద్గదస్వరముసంగతమైనమాటలనొదవచిచాతుర్యయుక్తిఁజూపు
సుల్లాసభంగమైయున్నచిత్తంబునఁగొలుపనియుత్సాహగుణమునెఱపు

తే. ఘనవియోగవహ్నిఁగ్రాఁగుచునుండియు, మఱుఁగు సేయునితరులెఱుఁగకుండ
సఖులు తెలిసి రేనిసంశయింపుదురను, భయమువలనఁగుముదబంధువదన.

75

సీ. ఎలనాగవీణెవాయించుచోనాహిరిఘంటారవంబునఁగలసిచెలగు
జలజాక్షి కావ్యంబుఁజదువుచోఁబాంచాలగతిచోటబాహుక్రమముదొనకుఁ
నెలఁతచిల్కకుమాటసేర్పుచోగీర్వాణభాషలోనఁదెనుంగుఁబల్కుగలయుఁ
జెలియపద్యంబురచించుచోశృంగారరసముపైబీభత్సరసమునిల్పు

తే. విరహవిభ్రాంతికతమునవిద్రుమోష్ఠి, యొకటిసేయంగఁబోవనేఱొకటిదోఁచు
నగ్గలపుఁజింతహృదయంబునంటియున్న, నిట్టులొటకుమదిసంశయింపనేల

76

తే. దర్పకునిబాణతీవ్రత.దాశలేక, యంగనామణిశివశివాయనివచించుఁ
గలికికోవెలొదలచేనలసిసాలసి, రామపలుమాఱు శ్రీరామరామయనును.

77

క. నెగలయ్యెఁజలువవెన్నెల, పొగలయ్యెనుగప్పురంపుఁబొడికన్నులకుం
బగలయ్యెఁజిలుకమాటలు, ఎగలయ్యెనుసుఖములెల్లవనితామణికిక.

78

చ. కలకలగాకనిశ్చయముగామదిదోఁచిననాఁటనుండితా
గలకలకంఠకీరకులకంఠములంజనియించుదట్టపుం
గలకలములెప్పింబడఁగఁగాయజునమ్ములగాయముల్పదిం
గలకలనొంపయామములుకల్పములై చెలియుండెఱిన్నతక.

79

ఎ. ఆసమయంబున.

80

మ. అమరారీశ్వరుడైనబాణునకమాత్యశ్రేష్ఠుడైబాహువి
క్రమకేళీవిజితాహితప్రకరుడైప్రాధింజతుష్టప్రితం
త్రమహామంత్రకలాపలక్ష్యపరుడైరాజిల్లుగుంభాండనా
మమునందైత్యవరేణ్యుడొక్కరుడసామాన్యప్రభావంబునక.

81

ఆ. వానియనుఁగుఁబట్టివరనుందరాకార, రేఖనొప్పుఁజిత్రరేఖయనఁగఁ
దండ్రీవలనమంత్రతంత్రయోగక్రియ, లభ్యసించియుండుసాంగముగను.

82

శా. ఆనీలాలకబాణకన్యకకుబాహ్యప్రాణమోనాఁగ నెం
తేనేస్తంబొనరించియున్నదగుటందీనాననాఁభోజయై
గ్లానింబొందుచున్నయారమణియాకారంబువీక్షించిచిం
తానిర్తగ్నుమనోంబుజాతయగుచుందత్కార్యమూహించుచుక.

83

తే. ఇంగితజ్ఞానియగుటనాయందువదన, వలపుమర్తంబుగామదేదెలిసీయపుడు
పలికెనేకాంతమునఁజేరిపడఁతితోడ, బడలికలుదీఱఁజల్లనిభాషణముల. 84

ఉ. ఎన్నఁడులేనివిన్నఁదనమేలమొగంబునదోఁచెనమ్మనీ
కెన్నఁడులేనిచింతమది నెక్కడనుండిఘటించెనమ్మముం
దెన్నఁడులేనియాకృతతనేటికిదేహముచిక్కె నమ్మనీ
యున్నవిధంబుఁజూచివగనొందెడు నాహృదయంబుకోమలీ. 85

సీ. కమ్మనిచిగురాకుకెమ్మోవికసుఁగందెనుసురసురనివెచ్చనూర్చకమ్మ
కనకంపునెమ్మేనుకాఁకచేతఁగరంగవిరహానలంబుచేఁవేఁగకమ్మ
తళుకునిద్దంపుటద్దపుమోముకళదప్పెవలవలకన్నీరువిడువకమ్మ
వెలిదమ్మికన్నులతెలివిమందమునొందెదురుముమేఘముగ్రమ్మఁబొరలకమ్మ
తే. పలుకఁగదనమ్మవేసటపడకవమ్మ, సొలయనేలమ్మ మోమెత్తిచూడనమ్మ
యేలిచేసెదనమ్మమమ్మేటికింత, జాలిపెట్టెదనమ్మయోచంద్రవదన. 86

క. పరిరంభణమృదుచుంబన, సరసాలాపాదిసురతసౌఖ్యంబులచేఁ
గరఁగించువిభునిఁబాసిన, విరహిణిచందంబుదోఁచెవెలఁదీనీకున్. 87

శా. బాలానిన్నుమదీయజీవముగ నేభావింతు నెల్లప్పుడున్
జాలానేఁగలుగంగ నెంతపనికిన్సంతాపముంబొందఁగా
నేలాసిగ్గునగుట్టుఁజేసిహృదయంబింకిట్లుచింతించుటల్
మేలాదాఁపక తెల్పునీతలఁపు నెమ్మింబూనికావించెదన్. 88

ప. అని యివ్వధంబునం జిత్రరేఖావధూటిపలికినఁ దద్వచనౌషధంబుప్రియానుపానస
హితంబై యాత్మీయహృదయసంజనితమదనజ్వరంబుశాంతింబొందించుటయు సేద
దేటినిజాభిప్రాయమార్గనిరోధకంబైన లజ్జాప్రవాహంబు ధైర్యప్లవంబువలన నుత్త
రించికించిద్దళితశ్రుతి విపంచీపంచమస్వరోపమానంబగు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె.

తే. పాన్పుపైనొక్కనాఁడునేఁబవ్వళించి, నిదురపోవంగలావణ్యానిధియొకండు
చేరినాయశావనంబెల్లఁజూఱగొనియెఁ, గలయనుచుఁదోఁచునిక్ష్మంబుగాఁగఁదోఁచు

సీ. సొగసైనచెక్కిళ్ళుచుంబించిచుంబించిచేరిమోమునమోముఁజేర్చిచేర్చి
కరమునఁబాలిండ్లుగదియించికదియించియధరపల్లవరసంబానియాని
కేలిమైఁగొఁగిటఁగీలించి కీలించి గళముననఖపజ్జినిలిపినిలిపి
చెలఁగిగళధ్వనులెచ్చలఁగించిచెలఁగించినిద్దంపుఁబొక్కిలినివిరినివిరి

తే. పోకముడివిచ్చి దేహంబుపులకలాదవ, నవయవంబులుగదియంగనదిమియదిమి
యవలనేమేమొచేసెనయ్యాగడంబు, నెట్లుచెప్పుదుసిగ్గునోరెత్తనియదు. 91

చ. అటువలెవానికొఁగిటసుఖానుభవంబునఁజొక్కియుండియం
తటఁగనువిచ్చిమేలుకొనితన్నహనీయవిలాసమూర్తినా

జటబొడగాననైతిఁబరితాపభరంబుననాటనుండినే
నిటువలెనున్నదానఁగృశియించుచుజీవమువానిసొమ్ముగఁ.

92

చ. మదగజవై రివంటినడుమాకమలంబులవంటికన్నుల
యదనశశాంకునంటి మొగమాముకురంబులవంటిచెక్కుల
మదనునినంటిచక్కఁదనమామధురాధరవానిరూపునా
హృదయపటంబునందులిఖియించినకై వడిఁగాననయ్యెడుఁ.

93

తే. ప్రాణసఖివైననీకుదాపంగనేల, విన్నవించితి నామదినున్నవిధము
వానిఁగన్నులఁజూపిజీవంబునిలుపు, మనుచుఁగన్నీరుదొరఁగదైన్యంబునొందె.

94

ఉ. అయ్యలివేణిదైన్యమునకాత్తఁగలంగుచుబాప్పబిందువుల్
పయ్యెదకొంగునందుడిచిభక్తిమెయిఁశిశిరోపచారముల్
సయ్యనఁజేసి నెమ్మదివిషాదముదీఱఁగనూఱడించితా
నయ్యెడఁగొంతనేపుహృదయాబ్జమునందలపోసి నేర్పునఁ.

95

శా. రంగుల్క్రియపటంబునన్వివిధవర్ణద్రవ్యముల్ గూర్చిసా
రంగాంకాననవ్రాసెముజ్జగములఁ రాజిల్లురాజన్యలం
బంగారంపుమెఱుంగువ్రాతజిలుగుల్పైపెఁగళల్దేఱఁగా
శృంగారంపురసంబువెల్లివిరియంజితక్రియావైఖరిఁ.

96

చ. కళలుపెలుంగుమోములువికాసవిలాసముఁజూపుకన్నులుం
జెలువముగుల్కుమేనులునుజెక్కులపైఁబ్రసరించునవ్వులుఁ
దళుకులుచల్లుభూషణవితానముఁగల్గిసజీవచిత్రముల్
నిలిపిన మట్లువ్రాసెరిమణీమణి నేర్పువచింపశక్యమే.

97

అ. వ్రాతకజుఁడుగర్తసేతకుఁదాఁగర్త, యనుటకిదివిరోధమైన నేమి
సేతకజుఁడుగర్తవ్రాతకుఁదాఁగర్త, యనుచుఁజిత్రరేఖననఁగవచ్చు.

98

ఏ. ఇవ్విధంబునం ద్రిభువనంబులంగల్లు పురుషశ్రేష్ఠులలిఖియించిన యప్పటంబును
షాసుందరిముందటనుంచి యిట్లనియె.

99

చ. త్రిభువనవాసులై వెలయుదేవమనుష్యభుజంగకోటిలోఁ
బ్రభుతయురూపసంపదయుఁబ్రాజ్ఞతయుంగలవారి నెల్లసే
ర్చిభగవతీమహామహిమచేలిఖియించితినిప్పటంబునం
దభినవమూర్తియైతగినయాఘనుఁడెవ్వఁడువీరిలోపలఁ.

100

ఏ. అని మఱియునిట్లని వివరింపందొడంగె.

101

ఉ. దివ్యవిమానయానములదివ్యసుగంధవితేపనంబులఁ
దివ్యలతాంతవాసనలదివ్యధునీజలకేళిలీలలఁ

దివ్యవిలాసినిరతులదివ్యశరీరములకు సుఖాత్మలై
 దివ్యపథంబున నైలఁగు దేవతలన్నివరించిపల్కెదన్.

102

కా. ఆనందాకరవై ఛవానుభవురంభాద్యస్సరోనాట్యలీ
 లానిత్యోత్సవుఁ బారిజాతకుసుమాలంకారహారున్సుర
 స్థానావాససుఖోన్నతున్ద్రిభువనీసామ్రజ్యసింహాసనా
 నీనున్నిర్జరభర్తఁజూడుమితనినీతాంశుబింబాననా.

103

ఉ. ఆనహనీయదక్షిణసమాఖ్యలచేఁజెలువందిమంత్రపూ
 తాహుతున్సరోరుహభవాదులఁదృప్తివహింపఁజేసియ
 న్యాహతలీలసాధకజనాళికిసౌఖ్యములిచ్చుపుణ్యఁడు
 త్సాహగుణాసమానుఁడుకృశానుఁడితండిటుచూడుకోమలీ.

104

ఐ. అనితెలిపి వారియంద నాదరంబైన తదీయహృదయంబుఁదెలిసి శేషించినదిక్పాలక
 దేవతాగణంబుల వేర్వేర వివరించెద ననుచు నిట్లనియె.

105

చ అతులితధర్మనంతుఁడుకృతాఁతుఁడనూనుఁడు యాతుధానుఁడా
 యతశుభుఁడంబురాశివిభుఁడంచితదేహుఁడుగంధవాహుఁడు
 న్నతమతిగుహ్యకాధిపతి నాగధరుండుహరుండునుంజామీ
 యితఁడునితండితండితఁడునీతఁడునీతఁడుసుందరీమణి.

106

ఉ. కామునిమించునుందరముకంజవనా పునిగెల్చుతేజమున్
 సోమునిఁగేరునెమ్మెగముశోభిలువాఁడలకల్పవృక్షచిం
 తామణికామధేనుసహితంబగుసంపదలింటఁగల్గును
 త్రామునికూర్చి నందనుఁడితండుజయంతుఁడునీరజాననా.

107

కా. భారాంతస్పృహలై ననిర్జరులపైపై సోఁకియెవ్వానినిం
 డారంబైకొనునర్తనాభినయభావారంభసంరంభరం
 భారంభోరుముహూర్తుహుస్తరళితాపాంగచ్ఛటామాలికా
 సారంబానలకూబరుండితఁడుతత్సందర్శమిక్షించితే.

108

వీ. కంబుకంధరవీరుకమనీయనిరతయావనమదోద్ధతులుగీర్వాణతతులు
 సరసిజేక్షణవీరుసంగీతనృత్యవిద్యాధురంధరులుగంధర్వవరులు
 కుటిలకుంతలవీరుఘటికాంజనాదిక్రియాసుసాధకులువిద్యాధరేంద్రు
 లమృతాంశుముఖివీరుసుమహితాస్త్రవిశేషసిద్ధిప్రసిద్ధులుసిద్ధవిభులు
 తే. గరుడకిన్నరరుద్రకింపురుషసాధ్య, యక్షరక్షోభుజంగగుహ్యకులువీరు
 నీకటాక్షౌంచలంబులునిగుడఁజేసి, కలనవీక్షింపుమోరాజకీరవాణి.

109

న అనిపలికి యనంతరంబ పాతాళలోకనిపాసులవ్రాసినపటంబుఁజూపి యిట్లనియె.

- మ. భవనాలంకృతనూత్నరత్నరుచిసంపన్నంబురాజీవకై
రవకల్హారమరందపానమధుపవ్రాతస్వనోదారభో
గవతీతీరచునోహరంబఖిలభాగ్యశ్రీనివాసంబునై
ప్రవణంబొందినయట్టిలోకముగదాపాతాళమజ్జాననా. 111
- న. తద్భువననివాసులైన నాగపుంగవులవివరించెదం గనుంగొనుము. 112
- శా. పారావారవిహారియైనహరికింబర్యంకమైదీప్తిపశ్చై
లారణ్యాంబునిధిప్రయుక్తమహనీ యక్షోణికిన్నిల్వనా
ధారంబైయురగేంద్రలోకమునకుం దాసార్యభౌమాంకుడై
శ్రీరంజిల్లుఘణాసహస్రకలితుస్యేషున్విలోకింపుమా. 113
- చ. అతులసుధాపయోధిమథనావసరంబునమందరాద్రిక
ప్రతిహతలీలనావరణపాశలతాకృతిఁ దాల్చిదానవా
హేతులకువాంఛితంబుఘలియింపఁగఁజేసినకీర్తిశాలిభా
సితసితదీర్ఘదేహుఘణిశేఖరువాసుకిఁజూడుమితనికొ. 114
- ష. అని మఱియుం దక్షక కర్కోటకప్రముఖులైన చక్షుశ్శ్రవశ్శ్రేష్ఠుల రూపనామం
బులు చక్షుశ్శ్రవంబులకు గోచరంబుగా దృష్టంబును శ్రుతంబును గావించిన దదీ
యరూపనామంబులు వేదాంతసిద్ధవచనప్రకారంబున నాత్మకుష్మేతై యస్థిరంబగుట
యు దదీయముఖచిహ్నంబులవలనం దెలిసినదైతదనంతరంబ మగ్యమలోక పురుష
పరివృథులం దెలుపందలంచి యిట్లనియె 115
- చ. శుకపికశారికానినదశోభితకేళిననాంతరంబులకొ
వికసితపద్మకై రవనవీనసుగంధసరోవరంబులం
బ్రకటసువర్ణగేహములభద్రగజేంద్రతురంగమాదులకొ
సకలసువస్తుసంపదలసౌఖ్యదమైతగుమత్త్యమంగనా. 116
- ష. ఏతద్భువనంబునంగలుగు రాజశేఖరుల నాలోకింపుము. 117
- చ. నిజగజనాథయూధపదనిర్దళితో న్నదవైరిపార్థివ
ప్రజచతురంగసైన్యఁడువిరాజితరత్నవిభూషణప్రభా
విజితవిభాకరుండుపరవీరభయంకరఖడ్గవిస్ఫుర
ద్భుజఁడుకళింగభూభుజఁడు తోయరుహాననవీఁడెచూడుమా. 118
- చ. లలితలనంగకోమలవిలాసలతాపరిణద్ధచందనా
మలమలయక్షమాభృదసమానసుగంధవిశేషశీతలా
నిలవిలసద్గవాక్షచయనిర్మితహర్త్యవిహారిపాండుర్యఁడీ
యలఘునిఁ జూడవచ్చుదరహాససుధారసరంజితాననా. 119

కా. గంధేభేంద్ర సమానయానతెలియంగాఁ జూడువీనింజతు
ష్కంధిప్రాన్వత మేదినీయవలయవిశ్రాంతప్రతాపాబ్జినీ
బంధుంయుద్ధకృశప్రసిద్ధిబలవత్ప్రత్యర్థిరాజన్యని
ర్బంధుంసాంబశివార్చనానుగుణసంబంధుంజరాసంధునికొ.

120

కా. చౌదంతిన్యగదంతిగాఁగొనిసహస్రాక్షుండుయుగ్మాక్షుఁడై
మోదంబొప్పధరన్జరించుగతిఁబెంపున్సంపుసంధిల్లగా
వేదండ్లోత్తమవాహుఁడైకెలయురీపీరుంబ్రభాభాసమా
నాదిత్యుంభగదత్తుఁజూడుమునితంబాభోగహేమాంశుకా.

121

కా. పూజ్యంబైతగుకౌరవాన్వయమునంబొల్పొందజన్మించినా
మ్రాజ్యంబేలుసుయోధనుండెలివిమిఱంజూడుమొక్కింతది
వ్యజ్యోతిర్తయసాధనున్విహితబాహదండకోదండదం
డజ్యోనిర్యదఖండచండతరకాండప్రోద్భటాయోధనుకొ.

122

ఉ. తోయజగంధిచూడుమువిధూతతమోగుణదివ్యతేజుఁడై
ధీయుతమూర్తియైవసుమతిన్విహరించుపయోజబాంధవుం
డేయితడంచునెంచఁదగురీవివెలుంగుచునున్నవానిరా
ధేయునిదానవైభవవిధేయునివర్ణితభాగధేయునికొ.

123

సీ. జయముచేధర్మనిశ్చయముచేవైభవోదయముచేఁదగువాఁడుధర్మజుండు
దిటముచేభుజబలోత్కటముచేరణజయార్భటముచేఁబెంపొందుపవనజుండు
యుక్తిచేవిబుధానురక్తిచేవరబాణశక్తిచేనధికుండుసవ్యసాచి
బుద్ధిచేనతులప్రసిద్ధిచేభాగ్యాభివృద్ధిచేబాగడొందువెలయునకులుఁ
తే. దసమశరసమసుకుమారరసమనోహ, రావతారుండుసహదేవుఁడంబుజాక్షీ
వీరలేవురుపాండవవీరవరులు, పెంపుసాంపారనిటువిలోకింపవచ్చు.

124

చ. సుమహితధాశధశ్యరుచిసుందరకోమలవిగ్రహంబుపై
నమలతరేంద్రనీలనికరాసితవర్ణఘనాంశుకంబుతో
నమరిననీలమేఘరజతాచలరాజముఁబోలెరేవతీ
రమణునిఁజూడవచ్చుబలశాలునిఁ గోమలపాటలాధరా.

125

సీ. లలితరేఖాత్రయీకలితకంఠమువాఁడుధవళవిస్తారనేత్రములవాఁడు
ఆజానులంబిబాహువిలాసమువాఁడుకమనీయనీలాంకములవాఁడు
హారశోభితవిశాలోరస్థలమువాఁడుతరుణారుణాంఘ్రిపద్మములవాఁడు
మహనీయనీలకోమలశరీరమువాఁడునవదరస్థితసూధాననమువాఁడు

తే. సరసకల్యాణగుణవిశేషములవాఁడు, మదనశతకోటిసౌందర్యమహిమవాఁడు
దేవకీనందనుఁడుకృష్ణదేవుఁడితఁడు, వనితగనుఁగొమ్మనేత్రోత్సవంబుగాఁగ.

126

మ. త్రిజగన్తోహనరూపవై భవునిసాంద్రీభూతకీర్తింబ్రతా
పజయార్కుకొరతికామినీకుచతటిపాటిరముద్రాకరాం
బుజునింకంఠవిలంబమానవిలసన్తుక్తామణీమాలికా
ప్రిజునిచ్చారటకృష్ణమూర్తియగునీప్రన్యమునీతీంపుమా.

127

ఉ. చక్కనివారిలో మొదలిచక్కనివాడగుతండ్రికన్ననుం
జక్కనివాడుచవ్యగుం సంపదదాతనుబోలువాడు పెం
పెక్కినకీర్తివాడుకమలేక్షణపాత్రుడుశంబరాకిం
మక్కువనందనుండితడుమానవతీయనిరుద్ధుఁజూడుమా.

128

చ. అనియివ్విధంబున నవ్వనిత యవ్విలాసినీతిలకంబునకు భూలోక పురుషపుంగవుల
వేర్వేలు వినరించుచు ననిరుద్ధకుమారపర్యంతంబునుం జూపునప్పుడు.

129

సీ. అంగవంగకళింగబంగాళనృపులపైసారంగగతులచేఁజొకళింప
గాళనేపాళపాంచాలభూభుజులపై నచితటిల్లి తరేఖనవఘులించి
మగధమత్స్యమరాటమద్రనాయకులపై మత్స్యపుటంబులమహిమనిగిడి
యాదవవృష్ణిభోజాంగకశ్రేణిపైయలతేటిదాటులనెళపుచూపి

తే. మఱియుగోపాలదేవున్మధులమీఁద, బొట్టైకోలలగతిదాఁకిమిట్టితిరిగి
వ్రాలియనిరుద్ధునందుఁగ్రొవ్వాడిచిలుకు, ములికియైనాశైకలకంఠిబెళుకుఁజూపు.

చ. కనుగొనఁ గానెజల్లుమనెఁగైరవలోచనగుండెదేహమే
ల్లనుబురికించెఁగన్నులజలంబులుజాలయిపాఁజె మోమునం
బెనఁగొనిదైన్యరేఖనవసీతగతింగరఁగెన్తనంబుము
న్పనుపడియున్నతాపశిఖిప్రజ్వలభావమునొందెవెంతయై.

131

ఉ. కన్నులఁజెప్పలాఁగనివికాసపుఁజూపునుమానముద్రతో
నున్నమొగంబునిశ్చలతనొప్పుశరీరముగాఁబటంబుపై
నున్నచలీలవ్రాసినప్రియుంగనిసొక్కునఁదానునట్లయై
చిన్నెలుదక్కియుండెసఖిచేసినజంత్రపుబొమ్మకైవడిన్.

132

తే. అతనిలాపణ్యసరసియందతివచూపు, నిండుకొనిబారులయ్యెనుగండుమీలు
నుష్పతిలిగుంపులయ్యెనీలోత్పలములు, పాదుకొనిమూఁకలయ్యెఁబుష్పంధయములు.

ఉ. చూచుఁజలించిపైఁబడఁగఁజూచుఁగుచంబులనొత్తిపట్టఁగాఁ
జూచునఖాలిమైఁజెనకఁజూచునుధాధరబింబమానఁగా
జూచుఁగవుంగిటందెనఁగఁజూచుఁగపోలముముద్దుపెట్టఁగాఁ
జూచులతొంగియమ్మదనసుందరకు పముఁజూచిభ్రాంతితోన్.

134

జ. ఇత్తెఱంగున నక్కో కకుచతనరుచిరావలోకనంబులు పరమశాంతుని హృదయంబు
నంబోలె దత్సొందర్యలహరీమగ్నంబై యానందలహరిం దేలుచున్న నెట్టకేలకు మర
లించికుంభాండక తనూభన ముఖాంబుజంబున నిలిపి యిట్లనియె. 135

ఉ. వీడుగదమ్మనానిదురవేశఘటించినవాడుకోమలీ
వీడుగదమ్మపంచశరవిద్యలుచూపినవాడుతొయ్యలీ
వీడుగదమ్మనాహృదయవిత్తమునాచినవాడుయగ్గలీ
వీడుగదమ్మయూవిరహవేదనఁగొల్పినవాడు నెచ్చెలీ. 136

క. నిన్నుండివీనిరూపముఁ, గన్నులఁజూడంగఁగలిగెఁగానేటికిన్
క్రొన్ననఁబోడిరొసీయుణ, మెన్నిభవంబులకునై ననీఁగంగలనే. 137

ఐ. మేఘాగమనంబునకు నెదురుచూచుచున్న మయూరంబువిధంబున సంపూర్ణపూర్ణ
మాచంద్రబింబోదయంబుఁగోరుచున్న చకోరంబుకైవడి, స్వాతివర్షంబు నపేక్షిం
చుచున్నమాత్తికశుక్తిచందంబున, హృదయంగమాకారుండైన యీరాజమమారు
తోడిసంభోగంబునకు నాహృదయంబు నిరంతరవ్యాపారంబై యభిలషించుచున్న
యది. దురంతంబైన విరహపారావారంబు నీదశశంబుగాక మునుంగుచున్న నాకుం
దెప్పవిధంబున నాభౌగ్యవశంబున నీవు సంఘటించితివి. ఏయుపాయంబున నై న నీత
నిందెచ్చి మామకమనోరథం బీడేర్చి ప్రాణదానంబునెయవలయు నిదియనుచితంబని
విచారించెదవేని నాకర్ణింపుము. 138

సీ. కలలోనఁగన్న వార్తలకింతవలవంతకేమి కారణమనియెంచుకొంటి
నాయున్నిగనుఁగొన్న నాసాటివారిలోనిదిలాఘవంబనియెంచుకొంటి
మదిలోనసీమాటమఱచియుండెదఁగాక యెంతలేదనిబుద్ధి నెంచుకొంటి
గుఱుతెఱుఁగనివానికూర్చు కాశించిన నేమిఫలంబనియెంచుకొంటి
తే. నేమిసేయుదువానికఁగామనోజ్ఞ, వదనపూర్ణేందుచంద్రికావ్యాప్తిఁజంద్ర
కాంతరత్నంబుకైవడిఁగరఁగియున్న, భావమున ధైర్యమింతైనఁబాదుకొనదు. 139

ఉ. కావునఁబక్వబింబఫలకాంతులతోఁదులఁదూఁగువానికె
మ్మోవిసుధారసంబుమదిమోహముదీఱఁగ నానకుండినన్
భావభివజ్వరజ్వలనబంధురతీవ్రశిఖాకలాపతా
పానహమైన నాదుహృదయవ్యధదీఱు నెయొన్నిభంగులన్. 140

మ. కలికీమాటలువేయు నేమిటికి నీకాయంబుతోవానితోఁ
గలయనాభగ్యముగల్గ కున్న విభునింగఁజేయుమివీనిరాఁ
గలజన్మంబుననంచుబ్రహ్మకునమస్కారంబుఁగావించియ
వ్వలదేహాంతరతీవ్రలబ్ధికుచితవ్యాపారముంజేసెదన్. 141

తే. అనుచుఁజెలిపల్కు ఖేదవాక్యములతోన, వేడినిట్టూర్పుగాడ్పులావిర్భవించె
నూరుపులతోనకన్నీరులేలులయ్యె, నశ్రువులతోనపరశంబయ్యెమేను. 142

తే. అతివదురవస్థఁగనుఁగొనియాత్తుగఁగి, యువతివినిశతదీపింగనుపచరించి
యనుగుణంబైనమధురవాక్యములమనసుఁ, జల్లజేయుచునుండెనాసమయమునను.

ఎ. అని శుకుండుపలికెననినఁ దదనంతరవృత్తాంతంబెట్లయ్యె నెఱింగింపుమనుటయు.

చ. చతురవిహారహారమణిసాంద్రలసద్భజమధ్యమధ్యని
ర్జితమృగరాజరాజసరసీరుహమిత్రసునేత్రనేత్రశో
భితవసుభద్రభద్రగజభీతిహారాదరభావభావజా
హితమతివాసవాసవమణీద్ధరుచిస్ఫుటకేశకేశవా. 145

క. దురితఁగరితాపపరిహర, చరితాభరితాదరాత్తశంకరహృదయ
స్తరితహరిదశ్వకోటి, స్ఫురితాస్ఫురితారినినదసంశ్రుతివినుతా. 146

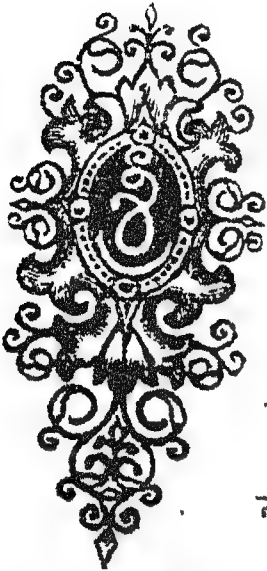
భుజంగప్రయాతము. మహామంగళాకారమాస్నేహమోహ
నహాభూధరోత్సాహవారాహదేహ
గుహత్తజ్ఞసాంచిత్యఘోరాఘదాహ
మహామంగళాద్రిప్రమాపత్సుగేహ. 147

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

వత్సవై జయంతీ

శ్రీనితాకౌస్తుభాదిశృంగారవిలా

సావహవిక్షుస్థలభువ

నావనసంభ్రమణమంగళాచలరమణా.

తే. అనిధరింపుముశౌనకుండాదియైన, మనివరేణ్యులతోడనిట్లునియెనూతుఁ
డాపరిక్షిన్త హారాజునాదరమునఁ, చూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె.
వి. అంత.

నీ. వినతాతనూజకేతనకళాసంప్రాప్తజనితానురాగవిస్తారమనఁగ
నసరదిగ్జలధినాయకసమర్పితపుల్లహల్లకమాల్యప్రభాంకమనఁగ
సమరసన్నాహరక్షశ్చటావిదళన కోపాగ్నికీలాకలాసమనఁగ
తత్కాలతాండవోద్ధతమహాబిలకేశ వరమణిమకుటరుగ్వాళిశ్చియనఁగ

తే. భాపరిగ్రహణార్థసమీపవర్త, గంధవహబంధుతేజఃప్రకాశమనఁగ
నస్తలైలాగ్రమునభాస్వదరుణదీప్తి, మండలంబయ్యెమూర్తాండమండలంబు.
చ. ఇనుఁడుకరంబులంబొదివియింపుగసంగమమాచరింపఁబ

ద్ధినివదనంబునన్నగవుమిఱవికాసవిలాసమూనిలో
ననద్రవముబ్బిసోక్కినయనంబులుమూయుచునిన్రజేంద్రన్
యనముకుల్లభవించెదివసాంతమునందుఁ బయోజనంబుముల్.

చ. ఇనునకుఁబద్ధి నీకువలయేక్షణపైమది నెంత మోహమో
తను నెడఁబాసియెంతపరితాపమునొందునొనాల్గుయామముల్
చనినపునస్సమాగమముసంఘటనంబనితెల్పుమంచుఁదాఁ
బనిచెసరస్వపాంతతరుపక్తులనీడలపేరిదూతలన్.

- క. కమలినిపయిఁగూరిమిచే, రమియించెఁగాననశుచిరాహిత్యముగా
నమరందానమొనర్చిన, క్రమమునఁగమలా పుండరకంధింగ్రంకెన్. 7
- తే. అంబురుహసంభవాండగేహాంతరమున, దీపకంబై నభాస్కరదీపకళిక
యవలిదిక్కునఁజేరిన యంధకార, బంధురంబయ్యెదశదిశాభాగమునను. 8
- చ. అనయముజీవకోటికిభయంబుగ దారులుగట్టికొల్లఁగై
కొనసెలవిచ్చెఁజోరులకుఁగూర్చి పరాంగనలకొరమింపఁగాఁ
బనిచెవిటావలినుభవనబంధుఁడులేనియరాజకంబుచేఁ
దనరపమైచరించెనసుధాస్థలిచీకటిపాలెగాఁడొగిన్. 9
- సీ. ఆదటదీరంగనంభోజగంధులబటువుగుబ్బలమీఁదఁబ్రాకిప్రాకి
కోరికఘలియింపఁగుంభీంద్రయానలయధరపల్లవములనానియాని
ముచ్చటదీపంగముకురబింబాస్యలనిద్దంపుఁజెక్కిల్లునివిరినివిరి
యభిలాషదనియంగహరిసీలవేణులమవ్వంపుఁగొప్పలుదువ్విదావ్వి
- తే. యంధకారాఖ్యకామాంధుడనృసతుల, నలముకొనుచుండెఁగానిదోషానుభవము
తపనకరఘాత నెపమునదాఁకుననుచు, నెఱుఁగలేడయ్యెదామసుండేమియెఱుఁగు. 10
- క. జీవనమిజీవనంబై, యీవిధముననున్నమచ్చునెడచేసెనయో
దైవమనిభేదమొందెడు, కైవడినమరెకరథాంగకరుణరవంబుల్. 11
- సీ. వరునిరాకకునిశావాససజ్జికమింటఁబటిచినవెన్నెలపానుపనఁగ
గగనకేశునిమస్తకమునదిక్పాలురుపూజచేసినయట్టిపువ్వులనఁగ
దట్టమైతిరుగుచున్నట్టిభేచరకోటిముత్యాలగొడుగులమొత్తమనఁగ
దమముగర్వమడంపదండెత్తిరెరాజుముందరనడపించుమూఁకయనఁగఁ
- తే. గెరలిమరుఁడూర్ధ్వలోకముల్గెలువపింజ, పింజఁగొన నేయుపుష్పాస్త్రవితతియనఁగఁ
గన్నులకుఁబండుగైతోఁచెగగనభాగ, మండనంబై నతారకామండలంబు. 12
- సీ. అధిపలాలితలై నస్వాధీనపతికలునలుకదీతినకలహాంతరితలు
వరునిరాకలుగోరువాసకసజ్జికల్పతినంచకలువిప్రలబ్ధసతులు
పొరుగూరవిభులున్నపోషితభర్తృకల్కలహించివిడనాడుఖండీతలును
ధవులువేగంబరానివిరహోత్కంఠితల్పంకేతగతలభిసారికలును
- తే. రమణసంభోగవిప్రలంభములనొంది, రప్తవిధనాయికలునిట్టులతిశయముగఁ
గువలయానందభావానుగుణ్యకళల, విలసితంబైనయన్నిశావేశయందు. 13
- శా. మందాక్షౌంచలముల్గ్రమించికులధర్మప్రాతసుల్దాఁటిత
న్నిందాభీతిమహాటవుల్లడచిపొందెన్బంశ్చలీకోటిసి
స్సందేహాస్ఫురణన్బుజంగనివశత్సాంకేతికస్థానముల్
కందర్పండునుమంత్రదేవతెసమాకర్షింపఁగానయ్యెడన్. 14

ఉ. చీకటి వేళ సంచరణ నేయుచునిక్కువలై నచోట్లన

ఊకలనిల్చుచుంజనులయల్కుడుకొయ్యనలోగియుండుచుం

గాకలయూద్వులుస్ఫురనఁగావిటకోటిభుజంగభావముల్

గైకొనియుండెనిందున నెకావలెచరిభుజంగ నామముల్.

15

సీ. గళరజంబులురద్దిగాఁజెల్లంగింపక పూమాటు మెల్ల నెవలుమనుచుఁ

దమిక్కిదినధరబింబముగంటువడసేక మొనపంటనొక్కింత మోపుమనుచు

గుబ్బచన్నులమీఁదగోరులేర్పడసేక నేర్పుతో నొయ్యననివురుమనుచు

రతిసుమాళముననార్భటము గావింపకనిలుకడచల్లఁగాఁగలయుమనుచుఁ

తే. గాముకులయందుఁగూర్తులుగలిగియుండి, యనురహస్యంబుబయలగున నెడిభీతిఁ

గలసిరిబ్బంగిసాంకేతికములయందు, జారకాంతలుమోహితస్వాంతలగును.

16

ఉ. ఆసమయంబునంగువలయప్రియమైన ప్రభుత్వరేఖను

ల్లాసరసంబు మోమునఁదొలంగఁగఁజల్లనిరాఁటంచువి

శ్వాసముతోడలోకులు ప్రశంసలునేయఁగఁబూర్వశైలసిం

హాసన మెక్కెఁజంద్రుఁడునిజాభ్యుదయంబుజగత్ప్రసిద్ధిగఁ.

17

సీ. భూనభోంతరములఁబూర్ణీభవించు తమంబులనుచ్చాటనంబుచేసెఁ

వసతుల మెలఁగుజీనంజీనవిహగ కదంబంబు నాకర్షణంబుచేసెఁ

గవగూడిచెలఁగుజక్కవలక్రీడావిలాసంబులుసంస్థానంబుచేసెఁ

సలిలమధ్యంబులఁజెలువొందుకై రవారామంబులనశీకరంబుచేసెఁ

తే. నలినపక్తికివిద్వేషణంబుచేసెఁ, దమ్మిచేరాశకలమారణముచేసెఁ

బొసఁగ వెన్నెలమంత్రవిభూతిఁజల్లి, మహిమఁజూపిసుధాకరమాంత్రితుండు.

18

సీ. జతనంబుతోఁదేఁతీసంచిణీహాసముభిన్నీదును దారుగానిగుడినడునఁ

గలువలదొరచల్ల గాలివజీరులుపూనిరాస్తానుచపానుగొలువఁ

దెంపుమీఱువసంతశేషువాహుజురుననుండి చెలావణిహానరుడెలుప

నెమ్మిఁగోవెలనిశానీదారుగములుకర్నాచీడమారిముల్నాదునేయ

తే. సరణికానాలురంగుర్పుల్పలములు, రహిగనటియించువిలుకహిరాకి సక్తిఁ

కెంజిగురుసైపుకేలనంకించుకొనుచు, మదనుపాదుసహదధిదుగదలెనపుడు.

19

ప. అంత.

20

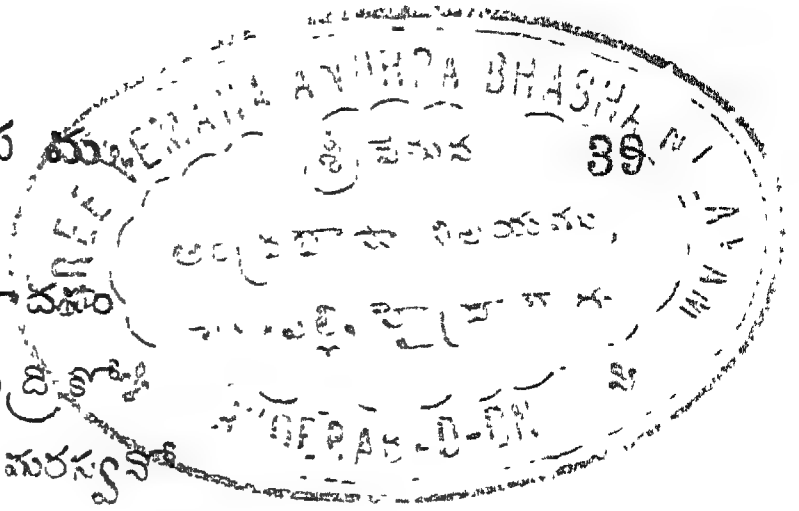
మ. చణబాహుబలశాలిమన్తఘోషుఁడుచందచ్చంచరీకచ్చటా

గుణటంకారరవప్రచండసుమనఃకోదండనిర్భక్తదా

రుణమాతాంకురబాణముల్బహుపెసక్రోధాత్తుఁడైమానినీ

మణిధైర్యంబనుజోడుచించుచునునోమర్తంబులందుఁగఁ.

21

మ త్తకోకిల. మ త్తకోకిలశారికాశుకమంజుమోహననాదమం
చ త్తికిన్తలయాచలానిలపద్మశాత్రివచంద్రకొట్టి
ద్వృత్తికిన్సుమహాసనాపదపీఠమద్భ్రమద్భ్రమరస్వన
త్పత్తికిన్తనినోర్వజాలకతల్లడిల్లుచునుండఁగాన్.

22

క. ఎగనొందుచుఁజెలికత్తెలు, మృగమదఘనసారగంధమృదుకుసుమాదుల్
తగఁదెచ్చిశిశిరవిధులూ, మగువకుఁగావించిరపుడుమఱియున్తఱియున్.

23

సీ. విభునికొఁగిటికినై వెతఁజెంఁగుమేనికిఁజందనహంకంబలందనేల
చందనంబునఁగసుగందెఁగదాయనిగ్రక్కునబన్నీటఁగడుగనేల
పన్నీటివలనఁదాపఁబుమించుటఁజూచిచంద్రరజంబుపైఁజల్లనేల
చంద్రరజంబుచేజనియించెనెకలంచువెసఁదాశ్వంతముల్విసరనేల

తే. తాశ్వంతములనువడిదాఁకెనచుచు, ఎగవఁగానేలనేరనివైద్యుకరణిఁ
దనుగుణమెఱుంగఁజాలకతమరునేయు, మందులకెమందులొనరించిరిందుముఖులు.

తే. ఎన్నియుపచారములుచేసిరిందువదన, ఎన్నియునుజూడమునుపటికన్నమిగుల
బాధకములయ్యెదయతేనిప్రభువుతోడ, మందలించినమనవులచందమునను.

25

ష. ఇక్కరణి నక్కువఁదయాక్షి పిఠహాతిశయంబున నోర్వంజాలక పరితపించుటకు సఖి
జనంబులు విచారమగ్నాంతరంగలై కుసుమసాయకునుద్దేశించి యిట్లనిరి.

26

ఉ. తల్లిసమస్తభాగ్యనిధితండ్రదయాపరమూర్తిసీచెలుల్
చల్లనివారునీవుకడుఁజక్కనివాఁడవుపొంకమైననీ
విల్లుసమాధురింబరిధివిల్లుమృదుత్వమునీదువర్తనం
దెల్లనయోవధూవధకు నేటికురోయవుమీనకేతనా.

27

చ. పురహారదేవునింజెనకఁబోయితదుగ్రలలాటనేత్రభీ
కరదహనార్చులంగలసికాలితివంతటనుండియైననుం
బరులనుబీడపెట్టనికృపాగుణమేటికిలేదునీకుఁగా
పురుషులురాజదండనముఁబొందియునై జముమానరకదా.

28

ఎ. అనిపలికి సుధాకరు నుద్దేశించి.

29

సీ. కువలయంబులనుగన్గొన్నచల్లనిచూపుకమలబృందములందుఁగలుగదయ్యె
నలచకోరములపైఁగలుగుదాక్షిణ్యంబుజక్కెగములందుఁదక్కునయ్యె
సప్రాణవిభులై నసతులపైకూర్చి యనాథకాంతలయందునాస్తియయ్యె
నిందూపలములపై నెనయుసౌహార్ద్రంబురవికాంతములయందురహితమయ్యె

తే. బక్షపాతంబుమానవేక్షమునను, రాజదోషాకరుఁడవుగారామరామ
దానఁజేసిసుమీ!నీదుమేనియందు, నంకమైనిల్చియున్నదయ్యపయశంబు.

30

- క. పగలాప్పనిసౌమ్యతనై, జగుణంబగునీకునింతచలమేటికయో
తగుపూర్ణకర్కానిధితో, మొగ మెఱుంగనివాడవాకుముదినీరమణా. 31
- వ. అని మలయపవను నుద్దేశించి. 32
- శా. ఎంచంజల్లనివాడవై సరసులందిష్టంబువాటించుచుం
బంచప్రాణములై మొంగుదువుమాపద్మాక్షి యందిష్టంబా
ధించంజొచ్చితివియ్యోడన్త రునిబుద్ధిన్నీస్వభావంబున
ర్జింపంజెల్లు నెనీగుణంబుగద దాక్షిణ్యంబుమందానిలా, 33
- న. అని పికళుకనికరంబుల నుద్దేశించి. 34
- క. ఒకకుతిక్తై యుండెడుమీ, తకటాచెలియొడలనింతయతికూహకమా
పికమాళుకమాయికమా, వకమాసుకుమార గాత్రి నాయ మెయేచన్. 35
- వ. అని పలుకుచున్నపమయంబునం జిత్రరేఖం గనుంగొనియుషాంగన తన మనోహరుం
డైనయనిరుద్ధుని సరససౌందర్య సౌమమార్గంబులు పలుమారుఁ బ్రస్తుతించుచు
నిట్లనియె. 36
- ఉ. ఔనటవస్తువానిసరసాధరసారరసామృతంబు నే
నానకయింకతాళఁగలనాలలనాకలనాదకీరసం
తానము సేయురంతు ముదితామదితానదితాపమయ్యెస
న్తానవిధంబునీ దెగదనా యెద నామదనాభుఁజేర్చినన్. 37
- వ. అనిపలికిన. 38
- చ. విరహమునొందక మ్మవిభువేగమెతోడ్కొనివత్తునంచునా
సరసిజగంధియోగబలసంపదచేగగనప్రచారయై
యరిగెన నేకపట్టణననాచలతై నలినీచయంబున
త్వరవిభవంబునంగడచితానటయేఁగుచుఁగొంతదవ్వునన్. 39
- శా. కాంచెంగాంచన గాత్రి సౌధశిఖరాగ్రస్వర్ణపాంచాలికా
చంచన్నీలమణిప్రకల్పితకచస్రక్ష్మీగ్రవత్తారకం
బంచోదంచితహృద్యవాద్యరవశుంభద్యామపూజాలస
త్కౌంచామిత్రగురుస్తమంటపసహస్రస్ఫారకద్వారకన్. 40
- వ. కనుంగొని మనంబునఁబెనంగొనుప్రమోదంబునఁబ్రహదంబగు విద్యావిశేషంబున
నన్నగతంబుఁ ప్రవేశించి సమంచితప్రాసాదరేఖా పురోభాగ మహోన్నతస్తంభా
గ్రవిరచితదేదీప్యమానదీపికాకదంబః ప్రతిబింబవిడంబితసాంద్ర చంద్రశాలాస్థగి
తపద్ధరాగ మణిగణ చరణారుణకిరణస్ఫురణవలన నిశాసమయంబయ్యును దివాభా
గంబునంబోలెద్యగ్గోచరంబగుతదీయ సౌభాగ్యంబునకు నాశ్చర్యంబునొందుచుంగ
లితకాంచనకనత్కవాట కమనీయ చతుర్ద్వార చారుతరప్రాకారంబును, మహోగ్ర

సాధనసమగ్రహగ్రద్వీరభటసమూహ సమాప్య త్తంబును, గుక్తిచీసత్యభామాప్రము
ఖాప్తమహిషీషోడశసహస్రసుందరీసందోహమందిరామందసుందరంబును, బద్ధరాగ
నజ్రవైడూర్యగోమేదికపుష్యరాగ మరకతనీలముక్తాప్రవాళ ఖచితస్తంధికుడ్య వా
తాయనవితర్దిప్రదేశంబును, బ్రహ్మమ్మసాంబసంకర్షణసుధేష్ణాది కుమారవిహారసాధ
యూధాభిరామంబును, సకలసౌభాగ్య లక్ష్మీనివాసంబునునగు గోపికాపల్లభుమం
దిరంబునం మశ్యం గారంబునకు సారంబును, విలాసంబునకు వాసంబును, భోగంబునకు
యోగంబును, భాగ్యంబునకు యోగ్యంబును, స్తోత్రంబునకు బాత్రంబునునై,
సహస్రభానుప్రభాభాసమానంబగు ననిరుద్ధకేశీసాధంబులోపలంబ్ర వేశించియందు.

క. అలరుక్తలోచనాకుచ, కలశయుగాన్వితనిరూఢగాఢాశ్లేషా
జ్వలపులకాంకితదానవ, సలలితసురతప్రసంగజనితశ్రమఁడై. 42

సీ. బంగారుదివియకంబములపైనిరువంకదీపికాకాంతులు తేజరిల్లు
నమలమాణిక్యపర్యంకభాగంబున బరువంపుజాజిపూఁబాన్పుమీఁద
నొక కేలుతలక్రిందనునిచిరెండనకరంబూరువుపైఁజూచియొత్తగిల్లి
పరుపుపైముత్యాలసరులుకుప్పవడంగఁజెలిదమ్మితళుకుకన్నులు మొగిడ్చి
తే. పూఁతనెత్తావిగమ్మునఁబొలయుమండ, నూర్పులొక్కింతముగురులై యుప్పుతిల్ల
నిదురపరవశముననున్నయగుకుమారుఁ, గాంచెదనగొప్పకన్నులకటవుదీఱ. 43

ఉ. మీసముతీరుఁజూచిజిగి మేనిపటుత్వముఁజూచిమోములో
హాసముఁజూచిచేతులయొయారముఁజూచిమనోజ్ఞరూపరే
ఖాసమలీలఁజూచియహహాయనుచందలయూచిముందుదా
వ్రాసినభావమెంచితలవంచుకొనెజలజాక్షిసిగ్గునన్. 44

వ. తదనంతరంబ. 45

మ. తనసమ్మోహనవిద్యచేజనులనిద్రామగ్నులంజేసియ
య్యనిరుద్ధంగొనిభేచరత్వముననుద్యద్వేగయైయేగిబా
ణనిలింపాహితరాజధానియగుశోణాఖ్యంబ్ర వేశించియ
వ్వనజాతాక్షియుషాలతాంగిసుషమావత్సౌధముంజేరఁగన్. 46

వ. ఎచ్చుచున్న సమయంబున. 47

ఉ. ఎప్పుడువచ్చునోకువలయేక్షణయాతనిఁదోడుకొంచునే
నెప్పుడుచూతునోసదమలేందునీభంబగువానిమోమునా
కెప్పుడుగల్గునోయతనినింపుగఁగూడెడుభాగ్యమంచునా
కప్పురగంధితాపమునఁగంటికినిద్దురలేక వేఁగుచున్. 48

ఉ. నావెతచూడలేకకరుణాపరురాలగుచిత్రరేఖదా
నావిభుఁదెత్తునంచునకటాపరభూమికిసాహసంబునం

బోవుచునుండెనాకొఱకుఁబోయిన కార్యమునిర్వహింపరొ
దేవతలారనాదిగులుదీఁగమీకునమస్కరించెదన్.

49

న. అనితలంచుచు.

50

తే. తరుణియిబ్బింగిఁగుసుమతోదండచండ, కాండనిరిభిన్నహృదయయైకరుగుచున్న
యవసరంబునరతిమనోహరకుమారుఁ, దెచ్చిపానుపుపైనుంచెమచ్చెకంటి.

51

న. అప్పుడు.

52

చ. హృదయముర్లుర్లుమన నెంతయువిస్తయమందిచూచిపెం
సొదవినభ్రాంతిచేతనిదియుంగలగాదుగదాయటంచునె
ఘ్ననిఁదలపోయుఁగ్రూరుఁడగుమారుఁడుచేసినయింద్రజాలమో
యిదియనియంచుఁబర్వరజనందుకృతననమోహితాత్మయై.

53

న. అంత.

54

క. తెలివొందిచిత్రచేఖా, కలవాణింగౌఁగిలించికన్నులహర్షా

శ్రులుజడిగురియఁగఁదనువునఁ, బులుకాంకురముల్జనింపఁబొంగుచుఁబలికెన్.

55

ఉ. ఈసుమమారమూర్తినిపుడీడకుఁదెచ్చితిప్రాణదానముం

జేసితినికుమేల్తరలఁజేయఁగ నేరనమస్కరించెదన్

నీసుగుణంబునీ నెనరునీయుపకారముముజ్జగంబులన్

వాసికి నెక్కినీకధలునర్జితమయ్యెడుఁగాకకోమలీ.

56

క. అనిపలుకుచున్న బాలిక, వినయోక్తులగారవించివేడుకతోడం

జనియెనిజమందిరమునకు, వనజాననయుండెనిచటివాంఛలుమీఱన్.

57

ఉ. లేచుటయెప్పుడోనిదురలేచినపిమ్మటనన్నుఁగన్నులం

జూచిమనోనురాగమునసొక్కికవుంగిట గారవింపఁగాఁ

జూచుసోలేక నామమతసుద్దియెఱుంగమిఁజేసివింతయై

తోఁచుచునుండునోయితనితోనపుడేమనిపల్కుదాననో.

58

మ. అనిచింతింపఁగనిద్ర మేల్కనియతండాకర్ణ విశ్రాంతమో

హననేత్రంబుజముల్కనీనికలుచూచులేరఁగావిచ్చిచూ

చినయాచూపుమనంబునన్దగిలెఁగించిన్తథ్యకునాభినభూ

ధనురుద్యత్కటకాముఖాంకకరసంధానప్రయోగాస్తమై.

59

ఉ. నాథుసుదర్శనంబువలనన్తదనగ్రహమోక్షమయ్యెచిం

బాధరకున్సుదర్శనమహామహిమంబిటువంటిదేకదా

యీధరఁదత్ప్రియోగమున నెట్లుగ్రహంబులునిల్వనేర్చుఁద

త్సాధికులైనమాంత్రికులుసారమెఱుంగుదురప్పుడిప్పుడున్.

60

గీ. ఇవిధంబున మేల్కొంచియవిభుండు, ద్వారకాపురకనకసౌధప్రదేశ
చారుతరత్న పర్యంకశాయిగాఁగఁ, దనుదలంచుచులేచికన్గొనెడునపుడు. 61

సీ. కాఁకలుదేరుబంగరుసలాకయనంగఁగ సటువాసినచంద్రకళయనంగ
నదనుబుల్కడిగినయట్టిముత్యమనంగ సానఁబట్టినకాముశరమనంగ
మెలపుతో నిల్చిన మెలుపుతీఁగె యనంగనవకంబువోనిక్రొన్ననయనంగ
జీవకళల్లలచిత్రరూపమనంగఁబరువంబుదప్పనివిరియనంగఁ
గరగుననుబోసి మోహనాకారగిరేఖ, యొసఁగదీర్చినశృంగారరసమనంగఁ
దనసమీపంబునంగున తరుణిఁజూచి, మన్తధనుమారుఁడాశ్చర్యమగుఁడగుచు. 62

క. మొదలను నేవసియించిన, యదిద్వారకలోనివజ్రహర్ష్యముగాదా
యిదియేమివింతయిపుడిది, సదమలమాణిక్యఖచితసౌధంబయ్యెన్. 63

ఁ. అని విచారించుచు నవ్వారారోహ నాలోకించి. 64

సీ. సొలఁతిమోమునకుసంపూర్ణేందుబింబంబు వెలయనివాళి గావింపవచ్చు
శంపాంగి మేనికిఁజాంపేయపుష్పముల్వరుసతో బడిసివై నంగవచ్చు
జలజాక్షికురులకుజాతినీలంబుల నొగిదృష్టి పేరు గానుమపవచ్చుఁ
గలకంతకంతివీనులకుశ్రీకారముల్ రక్షయంత్రములు గావ్రాయవచ్చు
నౌరయీరూపప్రతికిరంభాదివేల్పు, చెలులనుడిగంపుబుడుతలఁజేయవచ్చు
ననినదోషంబుగలుగదీయర్థమందుఁ, జూడమెన్నఁడునిటువంటిసుందరంబు. 65

గీ. అనివిచారించు నెడఁగించిదవనతాస్య, పద్మయైతనకై ప్రేమబయలుపఱచు
కలికినిడువాలుతళుకుఁగన్నులనుబెళుకు, చూపులనుజూచుచున్న యాసుదతికనియె. 66

ఉ. ఎవ్వరిదానవేకువలయేక్షణయెయ్యదినీదుపేరునీ
వెవ్వనిమేలుదానవిపుడేమికతంబుననన్నుఁ దెచ్చితీ
వివ్వరసౌధదేశమునకింతయుదాచక తెల్పనావుడున్
నవ్వునుసిగ్గుఁగూడినదనంబున దాఁగిలిమూఁతలాడఁగాన్. 67

గీ. తళుకుపజ్రంపుఱవలయందంబుగులుకు, నలుకుగురు తేటముకురబింబములవంటి
చెక్కుఁగవనిండి కెంపుల చెక్కడంపుఁ, గమ్మలనుగ్రమ్మఁబలికెనాకలికియపుడు. 68

చు. ఇదిబాణాసురువీడుశోణపురమాయంద్రారిమాతండ్రి పెం
పొదవెన్నాకునుమాభిధాన మొగినీయొయ్యారపున్ రూపుస్వ
ప్సదశంఘాంచిన దాన నైవిరహసంతాపంబునం జెందస
మ్మదలీలన్నినుఁ దెచ్చెఁబ్రాణసఖిశుంభద్యోగవిద్యోగ్నుతిన్. 69

ఉ. కన్నియఁగానియన్యసతిఁగానుశరీరమునీదుసొమ్ముగా
మన్నన చేసియేలుకొనుమావినుమాయనుమానబుద్ధివై

నన్నలయించెదేనిరమణాయక నేమనుచాననిన్నునా

కన్నులఁజూడఁగల్గెఁగదకాఁగలయట్లగుదైవయోగముల్,

70

వ. అనిపలికి యక్కాంత చింతాసముద్రాంతర్నగ్నాంతరంగయై తలవంచుకొని యూర
కుండె నప్పుడు.

71

సీ. తోలుతనాతనియాపుఁగలఁగన్న యాదిగా మగువకుదినము లేయుగములయ్యెఁ

బటముపైనతనియాపముఁజూచినది మొదల్ గువకుజాములేయుగములయ్యెఁ

సభివానితోడి తేజనినయంతట నుండియువిదకుగడియలేయుగములయ్యెఁ

దరువాతనతఁడునిద్దురలేచునంతకుయువతికినిమిసముల్ యుగములయ్యెఁ

తే. నతఁడుగొఁగిటఁగిదియించునంతలోన, నుత్పలదశాయతాక్షికోక్కొక్కక్షణమె

యుగసహస్రంబులై తోచుచుండెనపుడు, ననితతమకంబుఁ దెలుప నెవ్వరినశంబు.

72

చ. పలుకులలోనిప్రార్థనయుభాసములోఁగల తెంపు మోములో

వెల వెలచూపులోఁబొడమువిన్న నయూర్పులలోవణంకుని

ములఁబొడగాంచియట్లుదన మోహనుఁ డెంతయుసంతసించెదా

వలపులమర్తములైలియవచ్చుఁగదా ఘనులైనవారికిన్.

73

వ. అప్పుడు.

74

సీ. అకలంకచంద్రబింబాననయూరు దేశంబుల వెంట సంచరణచేసి

కోమలాంగినితంబభూమండలమునకుఁ గ్రమముతోడఁబ్రదక్షిణములానర్చి

మృగ నేత్రగంభీరమగునాభిసరసిలో నవగాహనక్రీడ లాచరించి

గంధసింధురయానకతినకువోత్తుంగవైలా గ్రమనఁబునశ్చరణసలిపి

తే. పడఁతిమందస్తి తసుధానుభవతననిమి, షత్వమును గాంచెఁగానిపాంచశరిచూపు

లపున రావృత్తిమోక్షంబునందవయ్యెఁ, గాముకులపుణ్యములుభోగ కారణములు.

75

సీ. తనువులదిగుపాటుకనుదోయి బెళకుముత్యాలరాసులుతలఁబ్రాలు చేసి

తూరుదుండెములాడుతొడవులరుచిదీపకళికలుమంగళార్తులుగఁజేసి

యలఁతఁజిప్పిలు ఫాలములఘర్తజలము మొగ్గలగుంపుతగుబాసికములుచేసి

పొదివి మేనులఁదోచుపులకాంకుడంబులతుకముజాజాలపాలికలుచేసి

తే. సంప్రకాశించువిరహాగ్ని సాక్షిగాఁగ, బాణకన్యానిరుద్ధులపరిణయంబు

నర్థిగావించెమకిరమీనాధిపతుల, యదనుదెలిసినననవింటియొక్క పండు

76

క. లలనామణికప్పుడుగు, బృలపాంగునబిగిసెటవికంపక్కు సెలగలెన్

జిలుకరహదారురాహుతు, తలిరాకుపిరంగివిసరుదాకెననంగన్.

77

మ. రమణింగొబ్బునఁ గొఁగిలించిపయికిన్ రాఁదీయుచో గల్లనం

గమనీయాంగిద హేమకాచరశనాఘంటారపంబుల్ని మే

కముహూ ర్తంబిదియంచుఁ దెల్పుచుమహాకందర్పమాహూ ర్తికా
సమహస్తాయసదండభిద్భవఘటాం చల్లోహాయంత్రాకృతికా.

78

ఉ. కాంచనగాత్రిముద్దువగఁ గాంచికవుంగిటగుబ్బలంటఁగి
లించినుధాధరంబుఁగబళించిహసించికపోలపాళిఁజూం
బించిచమత్కరించిసలపించికశల్లరఁగింఁచిమించినా
క్కించికమన్సుఖించికిలికించితకెళిరమింఁచెవేడుకన్.

79

సీ. సురుచిశాంబరబంధవతణంబుభేదించిప్రీతాబలంబులవిఱుగఁదోలి
ఘనకుచశైలదుర్గములగ్గలుపట్టిజఘనవసుంధరాచక్రచూఁగి
యూరూరుసంయుక్తతోరణంబుగట్టిచతురుఁడైమన్యదేశంబుఁబొదివి
యంగంగములుభుజాహంకృతిలోఁగొనియకానభండారమాక్రమించి
తే. సురతసంగతిజయలక్ష్మిసారిదిగాంచి, తరుణికాఁగిలినిజరాజధానిగాఁగ
నెలమిమన్తథసామ్రాజ్యమేలుచుండె, సిద్ధసంకల్పఁడయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు.

80

ఉ. చంచలలోచనస్సరతసౌఖ్యమునన్దరఁగించెనంచు
ర్ణించఁగనేటికిన్వలపుఁ జేరురులాడ్డిజగంబువారిమొ
గ్గించెడివానిపెద్దకొడుకేయఁటరూపవిలాసవైఖరి
న్నించినయింతికిన్వలవనేరఁడొతావలపింపనేరఁడో.

81

సీ. జలచరనేత్రకన్నులవెరపింపుకయైత్తినబిరుదాంకమేటఁగలిపి
కార్త్యకభ్రూయుగకనుబొమ్మచంపుకేపట్టినవిల్లునిప్పలముచేసి
బలితఘకాలాపపలుకుజంకెనలకేమాపులచందంపపోవఁదోలి
చెలఁగుపల్లనపాణిచేగద్దికలకెక్కపాణంబులడవులపాలుచేసి
తే. ప్రియనిసాహాయ్యమునవిజృంభించుచున్న, వెలఁదితోవిగ్రహింపనవేశయనుచు
సమరరంగప్రచారంబుసన్నయిసింది, యంగజుఁడుకార్యమెఱిఁగి సమాశ్రయించె.

82

చ. వలచినపొందులై మనసువచ్చినచక్కఁదనంబులైభ్రశుల్
కొలిపెడియావనంబులయి కూరుములన్నినక్రొత్తలైకళల్
దెలిసిననేర్చులైకొదవలేకరమింపఁగఁగల్గినట్టియా
చెలువుఁడునింతియుందొలుతఁజేసినపుణ్యఫలంబులెట్టివో.

83

గీ. అంతనానవోధయానందమునఁదను, సురతమునజయింపఁబరిభవంబు
నొందియున్నయట్టికందర్పునదనంబు, తెల్లనారినట్లుతెల్లచాటె.

84

ఉ. చిందఱనందతైయసురసేనలుడెందమునన్భయాకులం
బందిపతంగపుంగవశతాంగరథాంగమహోగ్రధాటినం
దందఁబుడంగినట్లులుదయార్కునిరాకనడంగెఁజీకటుల్
గొందులగుందులకగుహలగుట్టలబుట్టలచాలుమాటులన్.

85

శా. ప్రాతః కాలమహాబలాధ్యుఁడునిశాప్రత్యర్థివీరుంబరా
భూతుంజేసినమస్తదిగ్విజయుఁడై పూర్ణభవత్ప్రభవ
ఖ్యాతింగైకొనియున్నవేళజయతూర్యంబుల్చెలంగించిన
ట్లాతర్వాతఁ జెలంగెఁగుక్కుటసముద్యత్యంతనాదాగ్భటుల్.

F 6

ఎ. మఱియు నాసమయంబునం బ్రహ్మకులహార్యావారంబులం బరాజ్ఞులులై మహానము
ద్రలువహించి పరస్పర తనుస్పర్శనంబునగాకయుండ నేకశయ్యం బవలించియుండి
యు మకరధ్వజండు మండలీకృత కోదండుండై ప్రయోగించు కుసుమకండంబు
లం బొడము హృదయవ్యధలం బొరలుచుండియు నాభిమానికంబులం దెచ్చుకోలు
ధైర్యంబులనుండియు నూచితాహర్షులుంబులైన తామ్రమాడకంతనినాదంబులు కర్ణ
కఠోరంబులై వినంబడిననులికిపడి దిగులాంగుచుఁ జలంబులువిడిచి మనంబులుగరంగి
కుహనానిద్రానసాన పరిపర్తితాభిముఖశరీరులై యొండొరులం గొఁగిలించుకొని తమ
కపుఁగూటములం దనుకుపునారతులను ననకాశంబులేని ప్రాద్దువిచారించి యొకరినొ
కరి దూఱిపలుకుచు నిట్టూర్పునిగుడించి దంపతులవలనను నరవిందబృందంబులతోడ
వికసితంబులగు హృదయారవిందంబులం దమకునామనియైన యవ్వేళ చుంబనపరి
రంభణ నఖదంతక్షతాదివిరోధంబులం బంకజాసనార్థ పంకజాసన రతిబంధసౌఖ్యం
బులంబొక్కు పద్మినీ పాంచాలురవలనను శారికాకీరమయూర కలకంఠ కలరవకపోత
కలహంసప్రముఖులై న విహంగమనివహంబుల కలకంబుల మనోహరంబులై వెల
యులవంగక్రమక చాంపేయపున్నాగ నారికేళ చందనమందార కదంబఖర్జురాది
మహీరుహంబులం బ్రశస్తంబులగు నుద్యానవనంబులవలనను దేవభూపాలుమందిరం
బులయందు భగవత్కిరీతనంబులుసేయు వైణవికమార్దంగికాది గాయకనికరంబుల
జంత్రగాత్రంబుల నుద్గీర్ణంబులగు భూపాల దేవగాంధారి మలహరి జేశాక్షి వసంత
మంగళకౌశిక ప్రముఖస్త్రీ పురుషరాగస్వరగ్రామంబుల నభిరామంబులై గ్రువయూర
కాదితాళంబుల హేరాళంబులగు సంగీతనాదంబులవలనను స్నానసంధ్యానందనా
ద్యనుష్ఠానంబుల నిష్ఠాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణసమూహ సంకీర్ణంబులైన జలాశయస్థానం
బులవలనను గోపాలకులు నిజనామాంకంబులంకించి పిలుచుచుం గ్రేపులవిడుచు
సన్నాహంబుల నంభానినాదంబులుసేయుచు హుంకారంబులతోడ వదనంబులై త్తి
కర్ణంబులునిక్కించి తమతమవత్సంబుల కెదురుసూచు ధేనువితానంబులవలనను
ద్గీర్ణకాతరంగజొలాజాలంబులఁ నీఁదులాడుచు నినాదంబులొనరించు మరాళ
బలాకచక్రవాక జలకుప్పు టాదిపక్షికదంబంబులవలనను వర్ణనీయవై భవసమేతింబై
ప్రభాతంబు వర్తించెనంత.

S 7

తే గగననీధినివాహ్యళిఁగదలుపడ్చ, బాంధవప్రభుమందరఁబట్టుసూర్య
పుటముగొడుగులపడగల ప్రావనంగ, నమరఁగెంజాయుప్రథమదిగంతరమున.

S 8

మ. తమముంబాయఁగఁజేసిరాగగుణముందప్పించినన్వార్గ

త్రిమతంబొప్పఁదపంబు పెంపుననువర్ధింపుశ్వాముం గాంచిలో

కములెల్లంగనుగొంచుసజ్జలనమస్కారస్థిదానంబులం

బ్రమదంబొందివెలింగెయోగికరణింబ్రద్యోతనుండయ్యెడన్.

59

వ. అప్పడు.

90

శా. గోరుల్పాటినగుబ్బచన్నులనుజిక్కుల్వడ్డహారావళుల్

జారంజెమ్మటముద్దుఁ జెక్కులను స్ర స్తంబై నధమ్మిల్లముం

దీరై నిద్దురదేరుకన్నులుచునాతింజూడనవ్వేళనొ

య్యారంబుల్విభునాత్మఁగైకొనియెమోహభ్రాంతిరెట్టింపగాన్.

91

నీ. అకలంకరాజబింబాననంబులయందునిదురతమంబులుముచురుకొనఁగఁ

దాంబూలరాగసుందరమైనమోవులు మొనపంటినాటులముద్దుగులుక

వీడిచిక్కులునడ్డవేణీధరంబులుజాతినీలంబులచాయలీన

ఘర్తబిందువులచేఁగరఁగినమైపూఁతమృగనాభివాసనల్బగులుకొనఁగ

ణే. నొకరొకరిఁజూచునరసిగ్గుటోరచూపు, దగిలియున్నట్టిప్రేమబంధములముళ్లు

బిగువుగొలుపంగఁజ్రేయనీప్రియులుకేళి, శయ్యపైడిగ్గిసమ్మదస్వాంతులగుచు. 92

క. కాలోచితకృత్యంబులు, లీలంగావించినరసలేపనసుమనో

మాలాదిబరభూషణజా, లాలంకృతగాత్రులగుచునతిమోదమునన్.

93

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూనరులు ప్రాణంబులకంటె నతిశయంబగు విశ్వాసంబుగలుగు

చిత్రరేఖాముఖకతిపయపరిచారికాసహాయులై యితరజనంబులకెవ్వరికిం జేరరాని ర

హస్యమందిరంబున నిగూఢప్రసర్తనంబులనిచ్చునుగుణంబులై న సరసస్థలాపంబులం

జెలంగుచు, శృంగారననవాటికల మెలంగుచు, సరసాహారదుకూలచందనకుసుమాది

భోగంబులంబ్రమోదించుచుఁ, గంజకై రవకల్హారకమనీయకమలాకరంబులజలక్రీ

డావిహారంబుల వినోదించుచు, గ్రామ్యవేణుదారితఖిల్లరీముఖేంద్రాణిజృంభితాదిక

రణంబులస్త్రీపురుషరూపంబులఁజిత్రించినకేళిచిత్రపటంబులవలొకిందుటవలనఁ గూ

టములకుఁ గ్రొత్తటికంబుసంపాదించుచు ముచ్చటలంగలయుచు, సురతజనితశ్రమం

బులసౌలయుచు, నిదిరాత్రి యిదిదినంబని తెలియనియ్యని మోహాతిశయంబుల నేహం

బులు జీవంబులు నొక్కటిగాఁదలంచుచు, దినంబులు క్షణంబులగతింగ్రమించుచు

నహజ్జనోగోచరంబైనయానందపారావారంబునం దేలుచుండిమటియొక్కనాఁడు.

నీ. అలఁతఁబాపెడునవ్వుటమృతంపుఁదేలులచిలుకరింపులప్రేమతొలకరింప

వీనులనరసోఁకువీడ్వంపుఁదావులపలుకరింపులమేనుపులకరింప

సురతంపుటిరువులసొంపునింపుపిటుందుచెంగలింపులమేనుదొంగలింప

విడిచియువిడఁజాలకెడతాఁకుసిగ్గుమోమోరసింపులయింపుదారసింపఁ

తే. గలికి తేలింపుఁజూపుఁగఁగిరఁగి, సొబపు నెయ్యంపుఁజి న్నెలఁజొక్కిచొక్కి
యివ్విధంబున నాయకుఁడిందువదన, యుపరిసురతసుఖాంబుధిసోలలాడె 95

సీ. కష్టావిరుచులాననిమ్మనివిభు వేడుకొనినఁ గొమ్మనియాసకొలిపియాస
వచ్చిననియ్యకవదనమిట్టటుఁద్రిప్పియలయింపఁ గాఁగోపమగ్గలించి
కరములఁ జెక్కిలిగవయొత్తిపట్టిపంటను మోవిఁగొనిచుఱుక్కనఁగనొక్కి
యిటువలెఁజేయకు మెన్నటికిఁకననిదట్టింది చెక్కిలిగొట్టునపుడు

తే. కంకణంబులరావంబుగల్లుమనియె, జేతియురచడితాఁకునఁజెల్లుమనియె
వల్లభునిమేనఁబులకలుజల్లుమనియె, గుసుమశరుమూఁకనవ్వలుగొల్లుమనియె. 96

మ. సీచయాభావనటన్నితంబతటయోషిద్రత్నకించిచ్చల
త్కుచపాటీరసాత్తఘర్తజలబిందుస్వచ్ఛముక్తామణి
ప్రచయాంచత్పతనాభిరామసుసుహాబాహాంతరుండైసుఖిం
పుచుమెచ్చెకొరతిరాజనందనుడుతత్పుంభావసంభోగముల్. 97

సీ. విల్లెక్కుడించక వేసినమదనుండుపలుమాఱునుం టెనపనులునడప
సెగలచేస్రుక్కఁజేసినమందపవనుండు చెలిమితోనెన్నేని చెమ్మటలార్ప
నుదుటువెన్నెలకాఁకనుడుకఁజేసినచంద్రుఁడమరిశైత్యోపచారములుసేయఁ
జెవులుగాసిలరొదల్చేసినచిలుకఁబుముద్దుమాటలుపల్కి ప్రొద్దుఁగడప

తే. శుకకలాలాపప్రాణనాయకునిఁగూడి, నిండువేడుకవిహరించునుండెనపుడు
మేలుగలిగిసుఖించెడివేళయందు, భువినిబగవారలై నబంధువులు గారె. 98

క. ఎక్కువలగుమక్కువలను, జక్కువలనుబోలియిట్లు సరసతనెలవా
ల్లిక్కువలఁగలిసియుండఁగ, నక్కువలయనేత్రగచ్ఛమయ్యెడఁదాల్చెన్. 99

తే. చక్రభావనచేఁగాంచిశక్తిదవకు, బ్రాపుగలుగుటనోలేమిఁబాపుకొనియె
వెలఁదినడుమంతమాత్రనేవిజ్ఞప్తిఁగె, నహహనడుమంతరపుఁగల్గికదినిజంబు. 100

మ. అసమాస్త్రుండనుగారిడీఁడతివగర్భయాసనిశ్వాస్వసమం
త్రసముచ్చారణసేయనాభివివరాంతస్సీమయందుండిసా
హసభావంబుననిర్దమించిసఖణంబైయాడునీలాహిరీ
తిసరోజాననరోమరాజిచెయివొందెంజూడువిస్తీర్ణమై. 101

ఉ. మెల్లనికొఁగిలింపులును మెత్తనిమాటలులేతముద్దుఁడం
జల్లనిచూపులుంగులుకుఁజల్లెడునవ్వులు నేర్పుగల్గియన్
జెల్లనిహామికల్తరువుసేయనికూటములయ్యెభావముల్
వల్లభునందువేఁకటియలంతనెలంతకునాఁటినాఁటికిన్. 102

సీ. ఉరువులైకొనలనల్పాప్సచన్నులుకరగ్రహణలకొకవింతకాంక్షఁజేయఁ
తెలిదమ్మిచాయలుదేరుచెక్కులుముద్దుఁగొనుటకునొకవింతకోర్కెవొడమ

నలపుసొల్పులఁబల్కుపలుకులువీనులవినుటకుకొకవింతవేడ్కయొదవఁ
గమ్మనివాసనల్ గ్రమ్మువాతెరతేనెలానుటకొకవింతయాసఁగొలుప
తే. మెత్తనెమెఱుఁగెక్కినమేనుకొఁగి, వింతకొకలింతముచ్చటసంతరింప
గర్భిణీరతజనితసౌఖ్యమునఁజొక్కు, మండెనవ్వేళయమహంశమండనుండు. 103
న. అంత. 104

ఉ. మందిరపాలికాజనులుమానినిఁగన్గొనిగర్భభారమే
చందమునన్లుటించెననిసంశయమున్నయమున్విచారమున్
డెందమునన్జనింపఁగవడింబఱచెంచిరహస్యరీతिसం
క్రందనవైరితోడవివరంబుననిట్లునిపల్కిరత్తటిన్. 105

చ. చెలఁగిభవత్తనూభవనసిందుగృహంతముపోతుటీఁగెయున్
బొలయకయండఁగాఁచుకొనిపూనికనుండఁగనేమిమాయయో
తెలియఁగఁజాలమమ్మదవతీమణిగర్భభరంబుఁదాల్చెని
న్నెళవుగృహంబులోపలనునిక్కముగావివరింపఁగాఁదగున్. 106

వ. అని విన్నవించిన. 107

ఉ. ఖేదముక్రోధమున్నదినిఁగీల్కొనబాహుబలాధ్యులైనక్ర
వ్యాదులఁగొందఱన్దనియుషాంగనకేళిశిరోగృహంతం
బాదిగనంతటంగలయనారసియిక్కొఱగామిదుర్త్వదో
న్దాదతఁజేసినట్టిఖలునాకడకుంగొనిరండుతీవ్రతన్. 108

క. అనిపలికినరోషానిల, జనితస్ఫుటవిస్ఫులింగచయభాతినిలో
చనరక్తదీప్తులడరఁగ, దనుజులువడినేగుదెంచితత్సౌధమునన్. 109

మ. అమలేందూపలవేదికాస్థలమునందాసీనుఁడైయయ్యుషా
రమణీరత్నముతోడనక్షునిపుణారంభంబునంద్యూతసం
భ్రమకేళీరతినున్నపంచశరసామ్రాజ్యాధిపత్యప్రసి
ద్ధమనోజ్ఞప్రతిభాసమృద్ధననిరుద్ధం గాంచిక్రోధాత్తులై. 110

మ. భయదాహంకృతిఁజక్రముద్గరగదాప్రాసాదిహేతిచ్చటో
దయరుజ్జాలదగద్దగల్పిగుడనాదైత్యుల్విజృంభింపని
ర్భయుఁడైయాగ్రహవృత్తినుగ్రహరిఘప్రాంచద్భజాదండుఁడై
లయకాలాంతకుభంగివారలపయిన్లంఘించిధట్టింమచున్. 111

చ. తలలుపగిల్చికంతములుదగ్రతఁద్రుంచిభుజప్రదేశముల్
నలినలిగాఁగమోదినిటలంబులువ్రక్కలుసేసిదంతముల్
డులిచియురస్థుల్చుదిపిడొక్కలుచించిభయంకరాకృతిన్
సలిపెరణంబురక్కసులుచచ్చియునొచ్చియువిచ్చిపాఱఁగన్. 112

- క. హాశశేషులుభయవిహ్వల, మతులైయే తెంచికదనమార్గముఁదెలుపన్
 వితతంబుగనాజ్యాహుతి, నతిశయజాజ్ఞ్య ల్యమానమగువహ్నిక్రియన్. 113
- ప. బాణుండతుద్రరాద్రముద్రాసమున్నిత్రనేత్రకోణుండును. నాహవాటోపధురీణుం
 డునునై కదిసె నయ్యనిరుద్ధుండును, సమరసన్నద్ధుండును, భుజావప్తంభసమ్పద్ధుండు
 నున్ యతనితోడం దలపడియే నట్లయ్యిరువురును గంఠీరవంబులచందంబు, బెబ్బు
 లులతెఱంగున, మత్తమాతంగంబులకైనడి, శరభంబులవిధంబున, గండభేరుండంబుల
 చాచ్చున, రోషావేశంబులురెట్టింప, జయకాంక్షలు ముప్పిరిగొన, తర్జనభర్జనంబుల
 గర్జింపుచు, ననోన్యముప్తిఘాతంబులను, బరస్పరపాదపార్శ్విప్రహారంబులను, నితరేత
 రమ్మభేదంబులను, బాహాబాహియుఁ గేశాక్షియుంగాఁబెనంగ, నయ్యిరువురకున్
 రణంబుచారుణంబై చెల్లుచుండె నప్పుడా ఋశ్యకేతు నుద్దేశించి యశరీరనాణి యి
 ట్లనియె. 114
- క. యదువంశతిలకవీనికి, నిదిజయకాలంబుపెనఁగనేటికిహరిచే
 నొదవునపజయమువీనికిఁ, గదియును భమునీకునచిరకాలమునందున్. 115
- గీ. అనియె నమ్మాటవీచులయందుఁదగిలి, గిపుమహీరుహవిదళనోద్వృత్తిఁగెరలు
 యదుకులాగ్రణియూక్రహోదగ్రకరిని, నిష్ఠురాంకుశభూతమైనిలువరించె. 116
- ప. అప్పుడు. 117
- ఉ. బాహుబలోద్ధతింబ్రళయభైరవుభంగిఁబరాక్రమించియ
 వ్యాహతలీలవానిబెగడందఁగఁచేసియుఁగార్యమెంచిదే
 వాహితుచేతఁబట్టునడెనాహనుమంతుఁడుశక్రజిత్తుచే
 నాహవభూమిఁబట్టునడినట్లుప్రశాంతనిజోగ్రకోపుఁడై. 118
- క. వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁజేసెనరివర్తంబున్
 వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁజేయునరివర్తంబున్. 119
- ప. ఇవ్విధంబున. 120
- గీ. పట్టుకొనియాఁపుసేయించెబాణుండతని, నపుడుతద్భంగజనితఖేదాంధకార
 భిన్నహృదయారవిందయైకేవలంబు, నయ్యుసాంగనసంతాపమందుచుండె. 121
- సీ వేకువఁగాంతిదప్పినచంద్రబింబంబువిధమున నెవ్వోమువెల్లఁబోయెఁ
 బగలింటిసెగలచేసాగటొందుపూఁదీఁగెవడువున నెవ్వేనుపాడుచెందె
 మునిమాపుజిగిఁదొలంగినతమ్మితేకులరీతిఁగన్నులదై న్యరేఖఁదోఁచెఁ
 దగురేయిహిమమంటుతాంబూలదళములచెలువునచెక్కిల్లుచెమటదోఁగెఁ
 తే జిన్నఁబోవుచుఁజెక్కిబఁజేయిఁజేర్చి, యాటపాటలపైవేడ్కలన్నిమఱచి
 విరహసంతాపవేదనవేఁగుచుండె, నేమిచెప్పుదునయ్యుసాకోమలాంగి. 122

- గీ. వీడుముఖకాంతివసివాళ్లువాడుమేను, నెండుకెమ్మైవిబాష్పముల్నిండుకన్ను
లామనోవ్యధఁగనుఁగొన్నరామరామ, జగతిఁబగవారికై ననుజాలిగాదె. 123
- వ. ఇట్లున్నోహరాంగి విరహానలసంతప్తమానహృదయయైయుండె నంతనిక్కడ. 124
- మ. అనిరుద్ధుండుపురంబులోపలనులేఁడాశ్చర్యమేమొకదా
యనుకొంచున్వసుదేవముఖ్యులు విచారాక్రాంతిచేతస్కులై
యనుమానించుచుభృత్యకోటులనుశోధ్యస్థానముల్పూడఁబం
చినవారెందును గానమంచుమరలంజేరంగనిర్యత్నులై. 125
- ఉ. తల్లియుఁదండ్రీయుఁబహువిధంబులభేదమునొందుచుండఁగాఁ
బల్లవకోమలాంగియగుభార్యవియోగముచేఁగృశింపఁగా
నెల్లప్రజల్తదీయవ్యధలెంచివిచారమునొందుగోపికా
వల్లభుఁడంతయున్వృథయవారిజమందు నెఱింగియుండియుఁ. 126
- క. కానున్నకార్యమయ్యెఱు, నేనిప్పుడువీరితోడనిజముగఁదెలుపం
గానేలయనుచుమాయా, మానుషవేషుండుకార్యమతిచేనుండెఁ. 127
- వ. అని శుకుండు పలికెననిన నటమీఁదటికథాన్వృత్తాంతంబెఱింగింపు మనుటయు. 128
- ఉ. అండభవప్రకాండగమనాదరపండితపుండరీకమా
ర్తండదిశేభతుండభుజదండధృతాంబుజజాండభాండరు
జ్జండలమూర్తికుండలిపమండనచండతరై కకాండమా
ర్కొండరమేశరత్నమయకుండలమండితగండమండలా. 129
- క. శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోక నాక్షయాగమహితగా
శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోక నాక్షయాగమహితగా. 130
- సగ్ధర. ప్రతాపవద్రిపుదుమప్రభంజనప్రభంజనా
క్రతుక్రియాచరిష్టమానిరంజనానిరంజనా
యతిస్థిరత్రిలోకభోగదాకరాగదాకరా
ప్రతిష్ఠితాంబుధిభ్రమద్ధరాధరాధరాధరా. 131
- గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యోబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరు
ద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ తృతీయాశ్వాసము.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పదాంబుజజని

తామరకల్లోలినీపయఃపూతనభో

భూమండలపాతాళమ

హామహిమోదారమంగళాద్రివిహారా.

1

గీ. అనిరుద్ధపుముశౌనకుండాదియైనఁ, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లయెసూతుఁ
డాపరీక్షిస్త హారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె.

2

వ. ఇవిధింబున మాసచతుష్టయంబుగడచె నంత నొక్క నాఁడు.

3

సీ. యాదవవృష్టిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁగొలుపునేయ
శంబరాహితసాంబచారుధేష్టాదికుమారవర్గంబు నెమ్మదివసింపఁ

గవివందిమాగధగాయక వ్రాతముల్వితతవాక్ప్రభాసన్నుతులు నెఱప

హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబుకాలోచితప్రసంగములనడప

తే. స్వామిసాహోషరాకు హెచ్చరికయనుచు, వేత్రహస్తులపలుమారువిన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెలమిఁగొలుపుండైనపుడులక్ష్మీశ్వరుండు.

4

సీ. చిఱునవ్వుటమృతంబు చిలుకుచెక్కిల్లపైన క్రకుండలకాంతియాక్రమింప

ధవళారవిందసుందరమైనకన్నులనుల్లాసరసమురంజిల్లుచుండఁ

గొస్తుభమాణికృకలితవక్షంబునవై జయంతీవై భవంబు మెఱయ

జిగిబిగిసాగసుచేఁజెలువొందు నెమ్మేనఁజర్చితచందనచ్ఛాయదనరఁ

తే జిత్రసింహాసనమున నాసీనుఁడైయు, పాంతపీఠికనుంచినయడుగుఁదమ్మి

నతన్యపాలశిఖామణిద్యుతుల మెఱఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుఁడగుచు.

5

వ. ఉన్నసమయంబున.

6

సీ. హంసపీఠికయందుననువొందువల్లకీతంతులువల్లికాతతులుగాఁగ

సుందరముఖపద్మమందస్థితచ్ఛవిసాంపారుపువ్వలగుంపుగాఁగ

రాజిల్లుతులసీపయోజాక్షమాలికల్పలశలాటులతోడి గెలలుగాగఁ
హరి నామసంక్షీర్తినాలాపనినదంబుశుక శారికాపికస్ఫూర్తి గాఁగ
భసితలిప్తాంగరుచిసితప్రభలునిగుడ, గహ్వరీభాగవిహరణగతివిలాస
జంగమాకారకల్పభూజంబుభాషి, నాకముననుండివిచ్చేసె నారదుండు.

7

చ. నయనయుగంబునందుఁగరుణారసనృప్తి చెలంగభూషణో
దయరుచిచంచలాలతవిధంబునఁబెంపురహింపసాధుసం
చయముఖచాతకంబులకు సౌఖ్య మొసంగ సభానభస్థలికొ
నయగుణశోభియై వెలయునందతనూభవనీల మేఘముకొ.

8

గీ. కాంచియానందహృదయుఁడైకదియవచ్చు, సంయమింద్రునిఁగనిలేచిసహరివారుఁ
డగుచుఁబ్రణమిల్లికనక సింహాసనస్థుఁ, జేసియర్పాదివిధులఁబూజించునపుడు.

9

క. శ్రీరస్తుకుశలమస్తుమ, నోరథసంసిద్ధి రస్తునుత్య శ్రీమ
న్నారాయణభవతేయని, సారెకుదీవించిపలికెజలజాక్షునితోకొ.

10

క. తలిదండ్రులన్నదమ్ములుఁ, గులసతులునుబుత్త పాత్రకోటియునా పుల్
చెలులుంజుట్టములునుభృ, త్యులుఁబారులుసుఖులరగుచునున్నారుగదా.

11

న. అనిన నమ్ముకుందుండుమందస్తితముఖారవిందుండగుచుశతానందనందనునకిట్లనియె.

గీ. కమలజాత్మజమీయనుగ్రహమువలన, వర్తమానమునందుసర్వముశుభంబు
భావికొలంబునకును శుభంబునిజము, తానకాగమనంబు నిదానమగుట.

13

చ. పరమమునీంద్రమీచరణపద్మపవిత్రపరాగ లేశమె
వ్వరిగృహసీమానుంబొరయువారి పురాకృత పుణ్య మెట్టిదో
గురితములన్నియుందొలఁగుఁ దోడనె భాగ్యము లెల్లఁజేకుఱుకొ
నిరుపమ మోక్షలక్ష్మీయునునిక్కము గాలభియించువారికికొ.

14

ప. అని మఱియుఁ దదీయమహిమానురూపంబు లగుమధురాలాపంబులు పలుకుచుండి
తదనంతరంబ, ప్రసంగవశంబుననిట్లనియె.

శా.అయ్యామాయనిరుద్ధఁ డెందరిగెనో యాకస్తికంబొటచే
నయ్యెనోటులఁజూడబంచితిమిగోరంతైననవ్వార్తలే.
దయ్యెన్వానిఁదలంచిమామక జనంబత్యంత చింతామయం
బయ్యిట్లున్నది సేయఁగావలయుకార్యం బొనతీయన్దగుకొ.

16

మ. అనిసంగృహ్ణునిమోముఁజూచిదరహాసాంచన్తుఖాంభోజుడై
ముని నాథాగ్రణిపల్కె సర్వమునకున్మూలంబవై సాక్షివై
పెనుపన్తన్నఁగఁగర్తవై పరుడవై పెంపొందియు న్నివెఱుం
గనిచందంబుననన్నుఁ గార్యమడుగంగా నెంతసన్మండనో.

17

న. నే నెఱింగినయర్థంబు విన్నవించెద నవధరింపుము.

18

సీ. శోణపురీశుండుబాణాసురుం డనాహతశౌర్యశాలి సహస్రబాహుఁ
డతనికూఁతురురూపయావనభాగ్యలక్షణ కళావతియుఁజాకన్యయొసఁగు
నాయంతికలలోన ననిరుద్ధుఁబొడ గాంచి మోహించినంతాపమునఁగృశింపఁ
జెలిక తెయైతగుచిత్ర రేఖాంగనయాత్మీయయోగవిద్యానిరూఢి

తే. నింగి నే తెంచిశయ్యపై నిదురవోవు, వానిఁగొనిపోయియాచంద్రవదనఁగూర్చె
నతఁడుఁదక్కిలికించితరతిసుఖాబ్ధి, మగ్నుఁడైయుండె నితరంబునుఁజియిండు. 19

ఉ. అంతటగర్భమయ్యెజలజాక్షికి నవ్విధ మెల్ల బాణుఁడా
చెంత మెలంగునంగ నలచేవిని దైత్యులఁబంపు వెట్టినం
బంతముతోడ వారుదనుఁబట్టఁగ వచ్చినసింహశాబకం
బెంతయుఁదీప్రతన్నదగజేంద్రములన్విదలించు కై నడిక.

20

వ. హతశేషులుపోయి విన్నవించిన నతండు.

21

ఉ. చంపిననాగ్రహంబున నిశాచరుఁడార్చి యెదిర్చి పేర్చినం
దెంపును బెంపునుంగలిగిధీకొనియుద్ధముఁజేసి చేసిని
ర్జింపఁగలేక దైవగతిచేననిరుద్ధుఁడువాని చేత బం
ధింపఁబడెక దశాస్యజఘణిప్రద రావృత రాఘవాకృతిక.

22

వ. జంబూద్వీపంబునం గల్గువిశేషంబులం జూచుటకై విశ్వంధరాభాగంబునసంచరించి
శోణనగరప్రాంతమార్గంబున స్వర్గంబునకుంబోవుచుండి యీయోగక్షేమంబువినుటం
జేసి తెలియఁబలుక న్వలసె నిటమీఁదటికార్యంబు చతుర్థోపాయసాధ్యంబగుట
మీచి త్తంబునఁ దోచియున్నదేకదా యథోచితప్రయత్నంబు సేయునది. మీకు
నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియయ్యెడుఁబోయినచ్చెదనని గోవిందునిచేత నామంత్రి
తుండై నారదుండు యధేచ్ఛావిహారంబుననరిగె అప్పుడు ప్రద్యుమ్నతనూభవ క్షేమ
వార్తాకర్ణనంబునంబొడము మోదంబును దదీయపరాజయవృత్తాంతశ్రవణసంజనితం
బగుభేదంబును దత్పరిపంథి సంహరణోద్రేకం బగురోషంబును ముప్పిరిగొనిహృద
యంబులం గలయనల్లి ముఖంబుల నాక్రమింప యాదవసమూహంబులు ముకుంద
పదనారవిందంబవలోకించుచుండినవార లగుచుండి రప్పుడు పుండరీకాక్షుండు
మంత్రిపుంగవుల నవలొకించి దండయాత్రకుఁ జతురంగబలంబు నాయితంబుగ
ఘ్నని నియోగింపుఁడనిన వారునుద్దండ దండనాయకులఁ బడవాళ్లనుం బిలిపించి
తత్ప్రకారంబుఁదెలిపిన వారునుం దదీయ ప్రయత్న పరాయణులై యుండిరి. 23

క. భేరీధణంధణంధణ, భూరిధ్వానమునభూనభోభాగంబుల్

భోరుమనిమ్రోసెనాశా, వారణములు బెదరె నదరె వసుధాధరముల్.

24

ఉ. పాపయుత త్రిషష్టముశుభిస్థితకేంద్రముకార్యపూర్ణదృ
గ్వాప్యపకముం గదాయనిశరాసనలగ్నముచంద్రహారను

ద్వీపితపుష్కరాంశగణుతించివిశేషముహూర్తమంచుమే
ధాపరిపూర్ణులైనవసుధావిబుధుల్వినుతింపనయ్యెడన్.

25

సీ. అంతరాంతరనిబద్ధానూనఘంటికాఖండఘాణంఘణంఘణరవంబు
శుభగుణోజ్వలసైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పనలాహకతురంగభాసురంబు
ఘనపతాకాగ్రజాగ్రజ్జిహ్వాగవిపక్షిపక్షరుగూఢపితాంబరతలంబు
చక్రవిభ్రమణసంజనితనిర్ఘోషభగ్నదిశామతంగజకర్ణకుహర
తే. మహితఘోషనదుర్నిరీక్షాక్షరాంశు, మాలికోగ్రసహస్రారమండితంబు
నైనరథమెక్కిపుండరీకాక్షుండపుడు, కదలెశతకోటిసూర్యప్రకాశుండగుచు.

26

శా. భేత్తాళతరుగ్వజస్ఫురితమైక్రేంకారవత్కింకిణీ
మాలాజాలనిభాత్యుదాత్తగళశుంభద్ధోటకోదగ్రమై
శ్రీలంబాల్పుశతాంగమెక్కియరిగెన్సీరాయుధుండుల్లస
తైక్కలాసాచలసన్నిభప్రభలెసంగన్సంగరోద్యోగియై.

27

చ నిరుపమపద్మరాగమణినిర్మితభూషణసంప్రయుక్తసుం
దరతరనీవిగ్రహాఘనద్యుతిపుంజముసేంద్రచాపవి
స్ఫురితపయోధరంబుగతిఁజూడ్కులకింపొనరింపమన్తథుం
డరిగెసమీనకేతనసమగ్రశతాంగపరాధిరూఢుండై.

58

క. కృతవర్తుఁడుదేహాలం, కృతవర్తుఁడుశిఖరకరపరిస్ఫుటసంధీ
కృతధర్తుఁడుభీకరధి, కృతధర్తుఁడునగుచునరిగెఁగృష్ణునిమ్రోలన్.

29

ఉ. సాత్యకిచారుధేష్ఠగదసాంబముఖుల్యగువీరులేగిరా
ద్ధత్యమునందురంగమమతంగజతుంగశతాంగసంస్థలై
హేత్యురుదీధితిచ్చటలుహేళివిలాసమునాక్రమింపలా
లిత్యసితాతపత్రతరళీకృతచామరాజమానులై.

30

సీ చటులశుండాదండసంభూతపూత్కారపవనాహతినిమేఘపక్షిచెదర
రమణీయదంతనిర్మలచాకచక్యకాంతులుపట్టపగలువెన్నెలలుగాయ
నైషాదఘీంకారఘోషార్భటినిభేచరాంగనల్పతులఁగవుంగిలింపఁ
జరదగ్రవిగ్రహాస్ఫురణవజ్రికిఁబునగ్జనితపక్షాహర్యశంకవొడచు
తే. ఘంటికాకింకిణీమాలికాసమూహ, ఘణఘణంఘణకిణికిణికిణినినాద
తాళవైలంబయానావధానములను, గంధబంధురసింధురఘాటలునరిగె.

41

సీ. తేళ్ళభంగినిశౌకళించిచౌపుటములొక్కుమ్మడిపది నైదు నుటికియుటికి
పాతరకత్తెపలెనిల్చియడుగులోనడుగుగానాట్యంబులాడియాడి
కుమ్మరసారెలకొలఁదిగిట్టునరెండుదిక్కులనలయముల్దిరిగితిరిగి
యనిలంబురీతితివ్వనఁదూఁగిధరణిపైబెదములునిలుపకపటచిపటచి

తే కఠినరింఖాముశార్దుహుర్లుతితభూప, రాగధూసరితామలరమ్యచికుర
సంచరవిధూతఖచరచేలాంచలంబు, లగుచుఁగిహికిహికార్భటినరిగెహారులు. 32

భుజంగప్రమాతము.

భ్రమచ్చక్రనిర్ఘాతబాహుశ్యధాటిక, తుమామండలంబెల్ల సంక్షోభమందక
సముత్తుంగరంగధ్వజచ్చన్నశుంభ, త్రమోభిత్పధంబుల్ రధంబుల్లమిం చెక. 33

శా. చిల్లాడంబులమీఁదటన్నిగువుకాసెల్లుట్టిపాంకంబువా
టిల్లన్వంకులుచెక్కిశూలములునీఁటెల్క. త్తులుం గేళముల్
బల్లెంబుల్లాదలై నసాధనతతుల్బాహబలోద్వృత్తిసం
ధిల్లందాల్చిపదాతికోటినడిచెకదిచ్చక్రమల్లాడఁగక. 34

చ గొడుగులుఘేనముల్తురగకుంజరముల్తిమినక్రసంచయం
బుడుగనివాద్యఘోషముమహోర్చిరవంబుపరిభ్రమింపఁగాఁ
బడుపటుహస్తభాస్వదరిపజ్జులుసుళ్లునుగాఁగ నెక్కుడుక
వడిశరచాపముల్లిలిగివాహినివాహినిలీలనేగఁగక. 35

గీ. టేమకారిదీర్చిచెలరేఁగియనుకూల, మారుతంబువీచెమాంసఖండ
ములునుబూర్ణకుంభములుపుష్పఫలములు, నెదురువడియెగురగ హేషలెసఁగె. 36

ఎ మఱియుఁ గళ్యాణకరంబులైనశకునంబు లెడనెడం బొడగనుచు ననుచు ముదంబున
భూసుసమాహంబులుచైచ్చస్వనంబుననాశీర్వాదించి దిగ్విజయోస్తుతధాస్తు వచన
బాహుల్య నినాదంబులును, బసిండిపల్లెరంబులఁగర్పారదీపికా సముదయంబు నించి
నీరాజనంబు లొసఁగుచు బ్రాహ్మణ పుణ్య వనితాజనంబులు జయమంగళంబని పాడు
మంగళకాశిక రాగస్వరంబులును, సాధశిఖరంబులందుండిచూచుచుఁ గుసుమలాజాత్ర
తవితానంబుపైఁ జల్లు పురంధ్రీనికర కరకంకణకాంచనకాచ ఝుణఝుణత్కార నా
దంబు లీరుపార్శ్వంబులనిలిచిహృద్యగద్యపద్యంబుల బాహోటంబునం బొగడువంది
మాగధసందోహంబులజయవిజయీభవశబ్దంబులును, విపంచీస్వరమండలరావణహస్తా
దిజంత్రవాద్యంబులు మీలుచు సంగీతంబులుసేయు నాయకోత్తముల షడ్జ మధ్యమ
గ్రామరవంబులును, భేరీమృదంగ పణవానక డిండిమ ప్రముఖవాద్య ధణధణత్కార
రావంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రభృతితూర్య నిస్వసంబులును సమదవారణఘ్రిం
కారఘోషంబులును, దురంగ హేషానినదంబులును, శతాంగచక్రనిర్ఘోషంబులును,
బధికనికరశరాసనపుజసింజినీ లంకారవిరావంబులును నేకీభవించి బ్రహ్మాండభాండ
మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాకోలాహలంబై రాకానిశాకర బింబోదయ సంద
ర్భనసముత్సాహసముజ్జ్వలభమాణ మహాంభోనిధిననుకరింప ద్వాదశాక్షోహిణీబలస
మేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శోణపుటభేదనోపాంత ప్రదేశంబుఁజేరి యనర్క
కిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమహీరుహాశోభితంబును, మధురజల సంపూర్ణప్ర

వాహ తటాకవాపీ సమూహభూయిష్ఠంబునునైన మనోహరస్థంబునఁ బటకుటీరం
బు లెత్తించి యచ్చట వేలాలంఘనంబుచేసి రాసమయంబున. 37

క. బాణాసురగర్వముసం, క్షీణంబగునింకననుచుఁ జెప్పినక్రియగీ
ర్వాణులుసంతసమందఁగ, త్రోణి౯దత్కేతనంబుగూలెంబెలుచ౯. 38

న. అప్పు డమ్మరాంతకుండు తత్పురంబు దాడివెట్టంబంచిన. 39

సీ. ప్రాకారములుద్రవ్వపడఁద్రోయువారునుగోపురంబులు నేలఁగూల్చువారు
సౌధయూధము నేలచదునుచేసెడివారువనభూజములుపీకివై చువారు
కమలాకరములుభగ్నము సేయువారునుధనవస్తువులఁగొల్లఁగొనెడివారు
యజ్ఞశాలలువహ్నికర్పించువారును దెగిపౌరజనులబాధించువారు

తే. నగుచుయాదవవృష్టిభోజాంధకాది, యోధవీరులసైన్యంబులుక్కుమిగిలి
తత్పురంబాక్రమించియుద్దండవృత్తి, దాడివెట్టుట కబ్యాణదైత్యవిభుఁడు. 40

మ. నటదుద్యద్భ్రమకుటీభయంకరముఖాంతశ్శోణదృక్కోణవి
స్ఫుటదీప్తిచ్చటవిస్ఫులింగపటలోద్భూతంబుగావింపను
త్కటధాటీపటుతాకహాకహకహధ్వానాట్టహాసార్భటిం
జటులాహంకృతివిస్తరిల్లసమరోత్సంక్రీడనోత్సాహియై. 41

మ. రణభేరీప్రకటాంకభాంకరణసంరావంబుత్రైలోక్యభీ
షణమైమ్రాయభుజాసహస్రసముదంచచ్చాతహేతిచ్చటా
ఘృణిశోభిల్లననర్హ్యరత్నఖచితప్రేంకచ్చతాంగాధిరో
హణుఁడైసంగరకేళికిన్వేషలెనుద్యద్వాహినీయుక్తుఁడై. 42

గీ. వానిమొగసాలఁగాఁపున్నవాఁడుగాన, యుద్ధసాహాయ్యమునకునుద్యుక్తుఁడయ్యె
భక్తసులభుండుశాంకరీప్రాణనాథుఁ, డనుఁగుఁ జెలికానితోఁగొంతపెనఁగుటకును.

వ. అప్పుడు. 44

సీ. ఘనవాలవిక్షేపజనితవాతాహతిదిగ్వలయంబుదిద్దిరనుదిరుగ
నడిఘణిల్లునఱంకెవై చినమేరుమందరశైలములుప్రతిధ్వనులనీన
గుప్పించియుఱికినఁగుంభినీభారంబుపైఁపకదిక్సామజములుమ్రొగ్గఁ
గ్రొవ్వాడికొమ్మలకొనలచిమ్ములబలాహకసమూహమువకావకలుగాఁగఁ
తే. గంఠవిలురత్తహోజ్వలఘంటికాప్ర, భూతఘాణంఘణస్వనస్ఫురణదనర
విజితరజతాచలస్ఫూర్తివృషభమూర్తి, నీలకంఠునిముందరనిలిచెనపుడు. 45

సీ. ఘనజటాజూటసంకలితగంగాతరంగచ్చటల్గళగళంఘళయనంగఁ
జలితావతంసకోమలసశిస్రవసుధామారంబుర్ముళర్ముళంర్ముళయనంగఁ
నంగసంఛాదితవ్యాఘ్రేంద్రచర్మసంచలనముల్బేళబేళబేళయనంగఁ
గలపరిభ్రమితభీకరశాతఘాలనితల్లదీప్తితళతళతళయనంగ

తే. శంకరుడునందిపై నెక్కి హుంకరించి, యతిశయాశ్చటిఁగెవ్వననార్చి పేర్చి
చాకళింపులుదుమికించిచక్రగతులఁ, దరిమిపేరంబుదోలుచునరిగెననికి. 46

క. చంచలగోమలపింఛో, దంచితకేకేంద్రవాహనారూఢుండై
వేంచేసెభవునిదెంబడిఁ గ్రాంచవిభేదనుఁడుప్రమథగణపరివృతుండై. 47

లయగ్రాహి.

తుంబుముఖపూర్తరణచండపవనంబుఘనమండలముఁదాఁకిబహుఖండములుసేయఁ
మెండుకొనిఘీంకృతులుదండిసరసీరుహభవాండఘటమధ్యముననిండికడుమోయి
గండములపైమదమఖండఫణితింగురియుచుండఁబటుదంతరుచినుండితముగావే
దండములతండములుభండనజయోద్ధతినిగొండలగతిన్నడిచెఁబాండవకులేంద్రా. 48

స్థగర. రింఖాసంఘాతజాతావతవితత్తగరారేణుషంకీకృతాబ్ధుల్
ప్రేంఖన్తాణికృతమాలాధృతకళలుతదాభీలఘంటారవంబుల్
పుంఖీభూతాస్త్రమార్వీస్ఫుటనికటధనుస్సార్వీతారోహకంబుల్
కంఖాణంబుల్వీచిత్రక్రతుగమనచమత్కారలీలంగమించెన్. 49

తోటకవృత్తము.

పాటవబాహువధవ్యతనూభృ, చ్చాటుసురాలయశైలవిభాతిన్
హాటకరత్నచుయస్ఫుటదీప్తుల్, దాటిచెలంగరధప్రజమేగెన్. 50

మ. కృతనానావిధసాధనశ్రమసమీక్ష్కృతాచమత్కారని
ర్జితబేతాకులవక్రవిక్రమగుణశ్రీతుల్యకంఠీరవుల్
శతకోటిప్రతిమానవిగ్రహులుదంచద్ధైర్యజాంబూనద
క్షీతిభృత్తుల్భటసంఘముల్నుడిచెనక్షీణప్రతాపోన్నతిన్. 51

గీ. ఇట్లు చతురంగసేనాసమేతుఁడగుచు, నరిగెనెడనెడఁబొడగాంచునాపజయిక్
శకునములనాత్మలోపలసరకుగొనక, గురభిమానంబు పేర్చినిర్జరవిరోధి. 52

న. అప్పుడు. 53

మ. పరమేశుల్భగవంతులవ్యయులుశుంభద్యాహుకౌర్యోజ్జ్వలుల్
హరిశ్చత్యంజయులిద్దఱున్రణముసేయంజూచునుత్కంఠచే
సరసీజాసనపాకశాసనసమస్తబ్రహ్మదేవర్షికి
న్నరసాధ్యాదులుమింటనిల్చిరివిమాననాతసంరూఢులై. 54

న. యాదవపైన్యంబును నిస్సామాన్యం బగునుత్సాహంబున దానవ సేనాసమూహంబు
నెదుర్కొనియె నట్లయ్యుభయబలంబులును సంవర్తనసమయ సముజ్జ్వంభమాణా
న్యోన్య సంఘర్షణపూర్వాపర మహార్థవంబులవిధంబున నొండొంటిందాఁకిరధికులు
రధికులును, వారణారోహకులు వారణారోహకులును, నాశ్వికులు నాశ్వికులును, బదా
తులు, బదాతులును, ద్వంద్వయుద్ధంబునకుంగడంగి కోదండ దండంబులంకించిసింజి

నీటంకారనినాదంబులు రోదనీకుహరంబునిండనాకర్షణసంధాన దృఢముష్టితాఘవ
 లక్ష్యశుద్ధిదూరాపాతవిశేషంబులం బ్రచండంబులయినకాండ ప్రకాండంబులు సం
 ప్రయోగించి. రథరథ్యకేతునూతవ్రాతంబుల మర్తఘాతంబునొప్పించుచు, మృత్యు
 జిహ్వకరాశంబు లగుకరణాలంబులు సౌదామనీతావితానంబులపోలికందళ తత్తా
 యమానంబులై చూపులకు మిఱుమిట్లుగొలుప ఝళిపించి దేహంబులుపక్షించితు
 నుకలై పడనఱుకుచునవక్ర విక్రమంబునం జక్రంబులు గిరగిరంద్రిప్పివైచి ఛత్రచా
 మర ధ్వజదండంబులుఖండంబులుసేయుచు, బ్రజ్వలజ్వలన కీలాజాలంబుల లీలం
 గ్రాలుశూలంబులనాభీలంబులగుశతాంగమాతంగతురంగాంగంబులుశగ్నంబులుగాఁ
 గ్రుమ్ముచు,గఠోరంబులగుకుఠారంబులెత్తి కంఠీరవంబుల క్రేవనకుంత కంతారవం
 బులు చెలంగ నురశ్శిరకరచరణప్రముఖాంగంబులకొఱకు నఱకు దారుశకలంబుగతి
 వికలంబులుసేయుచు, బల్లంబుల మొల్లంబులగు నుల్లాసంబులం గ్రేళ్లురుకుచు,బల్లం
 బులు బుచ్చుకొని ఘొల్లునంబెల్లార్చి గాయంబులన మేయంబులై కీలాలప్రవాహం
 బులు దొఱంగంబొడిచిపడఁజిమ్ముచు, మదోద్రేకంబున గదాదండంబులు విసవిసం
 ద్రిప్పి గాత్రంబులు నుగ్గునూచంబులుగాఁగొట్టుచు. శ్వసనాశనసంకాశంబు లగు
 పాశంబులు వీరావేశంబులంగండదేశంబులం దగులంబ్రయోగించిప్రాణంబులుక్షీణం
 బులుగాఁబడనీడ్చుచు, మఱియుఁబ్రాసపట్టెస ముసలముద్గర తోమరబిండివాల శక్తి
 త్సురికాది నానావిధాయుధంబులం గొట్టివేసి నటికి చీరించి చెండాడి గగ్గోలుపఱి
 చినం జంభవిద్యేషికరాంభోజశుంభద్ధంభోళిధారాహతంబులైన విశ్వంభరాధరంబుల
 చందంబునంగూలి పీనుంగులైన యేనుంగులునుబుడమింబడి తన్నుకొనుచుఁగంతగ
 తప్రాణంబులైనకంఘాణంబులును యుగయుగ్యచక్రకూబర సహితంబుగా హతాం
 గంబులైన శతాంగంబులును గూలినకేతనంబులును, జిత్రరూపంబుల విధంబున
 విగత విక్రమార్భటులైన భటులును, సోలినరాహుత్తులును,రాలినభూషణమణిగణం
 బులును,వ్రాలిన ఛత్రచామరంబులును,వికలంబులైన దంతంబులును, శకలంబులైన
 కుంభస్థలంబులును, ప్రక్కలైన డొక్కలును, జెక్కులైనప్రక్కలును, భిన్నంబు
 లైన కపాలంబులును, చిన్నంబులైన కపోలంబులును, విఱిగినచరణంబులును, జిరి
 గిన చర్మంబులును, శీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, జూర్ణంబులైనవర్తంబులును, గలిగి
 మహాబిలంబునం కోటానకోటులును,దట్టంబులైయట్టలాడంజొచ్చె.గజివాజి కశేబ
 రంబులు జీమాతంబులును, సాంద్ర చంద్ర హాస ధగద్ధగితద్యుతులుశంపాలతలును,
 శంఖదుందుభిస్వనంబులు మేఘనిర్ఘోషంబులును, గదాముసలముద్గరఘాతంబు లశని
 పాతంబులును, విశీర్ణభూషణపద్ధరాగ గారుత్తత ఘృణిరేఖ లింద్రధనువులును,
 విభిన్నకుంభికుంభచ్యుత ముక్తాఫలంబులు నర్హోఫలంబులును, గాకగృధ్ర ప్రభృతివి
 హంగంబులు చాతకంబులును, శోణితపూరంబు జలాసారంబునునై, యోధయాధ
 ధనుర్విముక్తంబులైగగనదేశంబు నిరవకాశంబుగా నిండి కల్పితాంధకారనైల్వం

బైన బాణబాహుశ్యంబువలన మార్తండమండల గోచరలక్షణంబులేమిగుర్దినంబై
 యుత్కర్షనర్హగమంబు ననుకరించియుండెనప్పడు వేతాళ ప్రేత పిశాచ శాకినీ
 ధాకినీ ప్రముఖభూతంబు లుత్సాహసమేతంబులై మాంసఖండంబులు కడుపులనిం
 డమెక్కి రక్తపానంబుచేసిన గజ్జునం ద్రేపుచు, శ్వేతతురంగ చర్మంబులు ధవళాం
 శుకంబులుగా ధరియించుకొనుచు, మేదఃపంకంబు రక్తజలంబులం బదనుచేసిలేప
 నంబులుగాఁ దనువుల నలందికొనుచుఁ దునుకలై పడిన యాతపత్రంబులఁ బువ్వు
 లుగానలంకరించుకొనుచు, గజక శేబరంబులు పర్యంకంబులుగాఁ బవ్వళించుచు, ఘో
 టకాండంబులు క్రముకఖండంబులును గుంజరకర్ణంబులును తాంబూలపర్ణంబులు
 ను, నసలుచూర్ణంబులునుంగాఁగలయ నమలి విడియంబులుచేసి జిహ్వవలోకనం
 బులుచేసికొనుచుఁ గామినీభూతంబులతోడి సురతక్రీడావిలాసంబులం జొక్కుచు,
 గంధర్వపిశాచంబులు సేయుగార్హస్థ్యర సంగీతంబులకు నానందంబునొంది కరితుర
 గనరమాంసంబులు త్యాగంబులిచ్చుచో వారల గానంబులకుఁ దాముం దమవదాన్య
 తాసౌందర్యవిశేషంబులకు వారును శిరఃకంపంబులుచేసి మెచ్చుకొనుచు, నివ్వెగం
 బునవివిధభోగంబులందనిసి యుభయబలంబులం బొగడుకొనుచుం దాండవంబులుస
 లుపునమ్మహాకోలాహలంబువలన సంగరప్రకారంబు ఘోరంబైన ర్థితైనందు. 55

చ. హరిహరులిద్దఱుంగదిసియాహవకేళియొనర్చిరుద్ధతిన్
 సురనికరంబుల బ్రపడిచూడఁగశార్ఙ్గపినాకచాపముల్
 కములఁబూనియొండొరులకంతభుజోరులలాటమర్తముల్
 గురుతరచండకాండములఁ గ్రుచ్చుచురోషమహోగ్రమూర్తులై. 56

మ. హరుఁ డాకర్ణధనుర్గుణుండగుచుబాహావిక్రమక్రీడని
 ఘోరనారాచపరంపరల్పఱపినన్సొగపారునెమ్మోమునన్
 దరహాసద్యుతివింతయైనిగుడఁబద్మామానినీజానిభీ
 కరబాణంబులవానినన్నిటివెసన్ధండించె నొక్కుమ్మడిన్. 57

క. భగవంతుండగుశంభుఁడు, గగనదిశాపూరితముగఁగడుఁదీప్రతతో
 నగణితవిశిఖౌఘంబులు, నిగిడించిమహోగ్రతమమునిండఁగఁజేసెన్, 58

మ. గరుడాంకుండరుణాంతనేత్రుఁడగుచున్దాలాగ్నిసంకాశభీ
 కరకాండాళిఁదదంధకారమడఁగంగాఁజేసెనాతీవ్రతం
 బరివేషస్థితినుండెవిల్లురవిబింబనూర్తి నొప్పెన్తుఖాం
 బురుహంబుగ్రమయూఖలీలఁదనరెన్బుంఖానుపుంఖాస్త్రముల్. 59

చ. మఱియున నేక బాణములమర్తములంటఁగ నేసింహుంకృతుల్
 నెఱపలలాటలోచనుఁడునిఘోరశాతశిలీముఖావళుల్

కఱకటి నేసె నేసిననుగంజదళాత్తుఁడుదానినన్నిటిన్
నఱకినిశాతకాండములునాటఁగ నేసెఁదదీయదేహమున్.

60

శా. ఆసంరంభముఁజూచినై పకహరుండాగ్నేయబాణంబుఁ బ్ర
జ్ఞాసామర్థ్యముతోడ నేసినఘనజ్వాలావృతంబై పయిన్
రాసత్యారమణుండువారుణమహాస్త్రంబుంబ్రయోగించినాం
ద్రాసారంబగువారిపూరమునమాయంజేసెనత్యుద్ధతిన్.

61

ఉ. శర్వుఁడఖర్వుగర్వుమునశౌరిపయిన్తరుదంబకంబుగం
ధర్వుసుపర్వుపన్నగవితానములద్భుతమంద నేసినన్
సర్వుమయుండుచక్రియదిసంహరణంబొనరించెనుజ్జ్వల
త్పర్వుతసాయకంబునవిపక్షబలంబులుదల్లడిల్లఁగన్.

62

శా. ఆటోపంబునశంకరుండపుడుబ్రహ్మస్త్రింబుసంధించిమా
ర్వీటంకారమెసంగనంబుధయుఘూర్ణిల్లంగ నేయన్నిరా
ఘాటంబై చనుదేరఁగన్దొనితదుగ్రస్థూర్తివారిం చెదో
మౌలధ్వంసితదంబకంబుననమర్త్యశ్రేణిక్రీరింపఁగన్.

63

శా. అత్యుగ్రాకృతియైనపాశుపతదివ్యాస్త్రంబుభూతేశుఁడౌ
ద్ధత్యంబౌష్పఁగనేసెనప్పుడుమహోద్యద్విక్రమస్థూర్తినౌ
న్నత్యంబై యసమానమైవెలుఁగుశ్రీనారాయణాస్త్రంబుసం
స్తుత్యప్రాభవశాలికృష్ణుఁడుసమంత్రోక్తింబ్రయోగించినన్.

64

మహాస్థగర. రాలెన్నత్రత్రపక్కుల్ రహిచెడియెనహోరాత్రిరాణ్డండలంబుల్
ప్రీలెన్దిక్కుడ్యసంధుల్వీటిగిపడియెనుర్వీధ్రశృంగంబులోలిం
దూలెన్ మేఘాఘమత్యద్భుతజవపవనోద్ధూతధూళీసమంబై
కూలెన్వృక్షాళిమ్రొగ్గెన్గువలయభరభృత్కుంభికుంభీనసంబుల్.

65

క. ఖండేందుధరజనార్దన, కాండములొండొంటిఁదాఁకిగగనంబునను
ద్దండగతిఁబోరిపోరిప్ర, చండతహరిశరముహరునిశరముందోలెన్.

66

తే. తనదుదివ్యశరంబులుదైత్యదమను, చేనిరర్థకమగుటయుమానసమున
నూహదక్కిరణోత్సాహముజ్జగించి, యుండెఁగశ్యాణశైలకోదండుఁడపుడు.

67

మ. జలజాతాత్తుండవక్రవిక్రమమునన్సమ్మోహనాస్త్రంబుభూ
తలసంతోభముగాఁగ నేయుటయునిద్రాపారవశ్యంబుతో
వలనొప్పన్వృషభేంద్రమూఁపురముపైన్ద్రాలెన్ హరుండొయ్యనన్
గలఘౌతాచలశృంగసంగతశరత్కలంబువాహాకృతిన్.

68

ప. రుక్మిణీకుమారుండునుగుమాగుండును నుద్దండపుండరీకంబులవిధంబునంగడంగి కోదం
డపాండిత్యఁబు భువనస్తుత్యంబుగా ధండనంబు నేయుచు.

69

- మ. శరజన్తుండు ప్రదీప్తరోషముఖుఁడై శాతాశుగ శ్రేణీనా
హరిజున్నొవ్వఁగ నేసి యార్చిననుహోగ్రాకారుఁడై పేర్చి శం
బరవిద్యేషి శీలీముఖ ప్రకరసంపాతంబునన్తుంచి జ
ర్జరితాంగుండగు నట్లు చేసె సురలాశ్చర్యంబునంబొందఁగన్. 70
- తే. నారిఁదెగ నేసి యతని మయూరవాహ, నంబు నెమ్మేనని శిత బాణములు చొనిపి
చేతులాడక యుండంగఁ జిక్కు పలుప, నిలువలేక విశాఖుండు తొలఁగి చనియె. 71
- ఉ. చండతర ప్రతాపభుజశౌర్యధురంధరుఁడై నకామపా
లుండు హలంబు చేరణములో మడియించెను గూపకర్మకుం
భాండులభీమహుంకరణభగ్నపయోజభవాండు భాండులన్
భండనభైరవస్ఫుటకృపాణమహోజ్జ్వలబాహుదండులన్. 72
- గీ. సాంబుఁడత్తు ద్రురాద్రావలంబుఁడగుచు, బాణనందనునధికదోర్బలుని బలుని
గదిసి వివిధాస్త్రశస్త్రసంఘాతములను, భూచరులు ఖేచరులు మెచ్చఁబోరిపోరి. 73
- గీ. గుట్టములఁజంపి కేతువుఁ గూలనేసి, రథముచెక్కలు సేసి సారథిని ద్రుంచి
ఘనతరాశుగ పీడితాంగుని గఁజేయ, నసురపతినందనుఁడు పలాయనమునొందె. 74
- కా. శై నేయుండును బాణుఁడున్ రణజయోత్సాహంబులాస్యంబులన్
బూనం గార్తుక శింజినీభవరవంబుల్ దిక్కులన్నిండన
స్త్రానీకక్షతజాతరక్తజలపూర్వార్ద్రంబులై నట్టి నె
మ్మేనుల్ పుష్పితకింశుకంబులగ తిక్తఁగఁబోరాడుచున్. 75
- వ. ఉండి రట్లవాసుడేవుండు సమ్మోహనబాణపాతంబున భూతేశుఁడరనశుంజేసి లబ్ధవిజ
యుండై నిరుపమోత్సాహంబున నిజవదననిర్గత నిర్గళ నిష్కర నివాదనిర్భిన్ననిభిల
నిర్జరాహితనైన్యం బగుపాంచజన్యంబుఁ బూరించుచు విరోధియధినిపయింగవిసి
కరాధిజ్య ధనుర్ముక్తశరాధిక్యఘాతంబుల నరికిరోధినిచయంబులు నఱకి ధరాధనంబు
సేయుచుఁ గరాళంబులగు కరవాలంబులఁ గరిహరి ప్రకరవాలంబులు నీలాలంబులు హే
రాళంబులై తొరఁగ దుసుముచు ధృఢవంతంబులై నకుంతంబులఁ బంతంబునదంతం
బులు విఱగంబొడిచి దంతావళంబులనంతంతనకృతాంతనిశాంతంబున కనుపుచునస
దృశంబులగు ముసలంబులు కరబీసరుహంబుల విసవిసం ద్రిప్పియసుకవిసరంబులు పస
చెడి వసుమతింగలయనసువులంబాపుచుఁ గదల మెఱుంగులు చదలంబొదలం ద్రిష్టచు
వలదని మదంబులంగదిసి యెదురుకొని పొదువుపదాతులంగదల మెదలనియ్యకవదనం
బులుచదిసి రదనంబులుడుల్లి గుదులుగొనుచుంజావమోదుచు నంతకంతకు నతిశయం
బైనవీరావేశంబునం బ్రళయకాలరుద్రాకృతింబేర్చి రక్తప్రవాహంబులును మాంసరా
సులును బ్రేవులప్రోవులు నెముకల గుట్టలునునై రణంబతిదారుణంబుగఁ జిత్రక్రీడస
లుపుచుఁ బాంచజన్యజృంభన్నినాదంబులు భూనభోంతరంబులు నిండఁబూరించు
చుండె నపుడు. 76

సారథుల్యడిననశ్వములీడ్చుకొనిపోవనందందపడిపోవునరదములును
దై న్యఘోంకారనాదములు సేయుచుఁ బటాపంచలై పాఠేడుభద్రకరులు
నేటులఁబడియొడురెక్కఁజాలకవాహకులతోనపఱచెడిఘోటకములు
ననిమొననిల్చిదైర్యములుచాలక తలవీడ్పడంగఁబరువెత్తువీరభటులు
తే. నగుచుఁగాలియదమనబాహుప్రచండ, కార్తుకజ్వాలతాము క్తకాండపటల
దహనకీలాకలాపసంతానమునకుఁ, దాళకపలాయనమునొందెదనుజబలము.

77

వ. అప్పుడు.

78

ఉ. విచ్చినయాత్మ సేనఁగనివీరుఁడుబాణుఁడుతెంపుచూపఱుల్
మెచ్చఁగఁజేయివీచిమరలించినఁదద్బలమెల్లరోషముల్
హెచ్చఁగనొక్కటన్నరతెనేపుననైన్యయుగంబుపోరికిం
జొచ్చినసంకులాహవముచూడభయంకరమయ్యెనయ్యెడన్.

79

శా. బాణుండప్పుడురోషరక్తముఖుఁడైబ్రహ్మాండభీమాకృతిన్
జాణూరాంతకుడాసిమామకభుజాంచద్ధాటిచేసంగర
క్షోణింబన్నగసిద్ధకింపురుషరక్షోయక్షగంధర్వగీ
ర్వాణుల్నిర్జితులైరినాయొడుటనిల్వన్సీవుశక్తుండవే.

80

చ. అనవుడుమందహాసముఖుఁడైహరిసీభుజశక్తిసేవెనె
మ్మనమునలజ్జలేకపలుమాటునుమెచ్చుకొనంగనీతియే
యనిమొననిల్చినప్పుడునిరర్థకమీవెడమాటలేలనాఁ
కొనిభుజియింపఁబోవుచునుగూరలమేలడుగంగనేటికిన్.

81

మ. అనునాలోననహస్తఁచశతకోద్వచ్చాపుఁడైనిల్చిత
క్కినయేనూఱుకరంబులన్మరములుత్కృష్టప్రతాపంబునం
గొనిబెట్టేయఁగమండలీకృతమహాకోదండముక్తార్థచం
ద్రనిశితాంబకపక్షిఁద్రుంచెనవిరాధానాయకుండుద్ధతిన్.

82

సీ. శతములువేలులక్షలుకోటులర్బుదంబులశరౌఘంబులఁబొదివిపోదివి
వాయున్యగారుడవారుణప్రముఖుదివ్యేషుజాలంబులనేసియేసి
కరవాలశూలముద్గరశక్తితోమృప్రాసాయుధంబులఁబఱపిపఱపి
శాంబరీమాయావిడంబనంబొనరించిశిలలునెక్కుఁగురియఁజేసిచేసి

తే. యసురభర్తవిజృంభించియార్చుటయును, నడుమనన్నింటిఖండించిపొడవడంచి
త్రుంచిమాయించికడువిక్రమించిమించి, తనప్రతాపంబుచూపెనద్దనుజవైరి.

83

వ. మఱియును.

84

ఉ. అత్తతినమ్ముసందుఁడుఁదదర్థసహస్రశరాసనంబులున్
గత్తిమొగంపుటమ్ములనుగండ్రుసేయుచునుండనంతలో

- నెత్తెడువిండ్లు నారిబిగువెత్తెడువిండ్లు శరప్రయోగ సం
పత్తిఁజేలంగువిండ్లు నటుబాణుకరంబులనొప్పెవ్వరింతయై.
- చ. తొలుతటియమ్ముపంచశతదోర్ధనురావళిద్రుంచికొంచున
వ్యూఁజననింతలోమొదలివైపునబాణుఁడుగ్రమ్మఱంగరం
బుఁగొనుచాపముల్ నటికిపోవుచురెండవయమ్ముముందరన్
వెలుఁగుశరమ్ముగూడదివినిండెహరిప్రదరంబులీగతిన్.
- శా. కోపాటోపవిజృంభణారుణితచక్షుష్కోణసంజాతపీ
తూపాతంబులుమేనఁజొచ్చివెడలెన్దాఁబోలునన్నట్లైత
చ్చాపోద్భూతశరౌఘముల్తదనుసంచారంబులైవత్తుమం
దాపూర్ణంబుగనాటివెల్వడుసురేంద్రరాతిదేహంబునన్.
- చ. ధనువులుద్రుంచినూతుతలధారుణిమీఁదనలంకరించివా
హనములసంహరించినముదంచితకాంచనకేతనప్రపా
తనమొనరించిమైదుధిరధారలుగ్రమ్మఁగ నొంచిమించియ
ద్దనుజవిరోధియైతైఁగృతదానవదైన్యముపాంచజన్యమున్.
- క. మతిబ్రమసినట్లునిశ్చే, ప్రితుఁడైబెగడొందుబాణుజీవమురక్షిం
చుతలంపునముదిరక్కసి, యతనిజననికోటరీసమాహ్వాయయంతన్.
- ఉ. అంబరపీనమైనవికృతాకృతితోడుతనాభిక్రేవలన్
లంబకుచద్వయంబుగదలంబులుచెక్కులజుంజుటొశిరో
జంబులువ్రేలనమ్ముదినిశాచరిభేచరియైపిశాచరీ
తింబఱతెంచినిల్చెననుదేవతనూభవుసమ్ముఖంబునన్.
- శా. దానింజూడఁగరోయుచున్విముఖుఁడై దైత్యాంతకుండున్ననా
లోనంబాణుఁడెడంబుగాంచిపఱచెన్లోకుల్ప్రమోదింపఁగా
మానంబెల్లనువీడియాత్తనగరీమార్గంబునన్భితిదృ
క్పానకపున్యతఁబాదఘట్టనలభూభాగంబుగంపింపఁగన్.
- ఉ. ఆహరిముందటన్నిలిచినట్టినిశాటియునేగెనంతస
మ్మోహనబాణపాతమునముంచినతాంద్రికములదొలంగికా
మాహితుఁడంపశాంభవమహాజ్వరమంఘ్రిలుమస్తకంబులున్
బాహువులుంద్రిసంఖ్యలనుభాసిలఁగానతిఘోరమూర్తియై.
- మ. తనమీఁదంజనుదేరనవ్వుచునుబద్ధానేతతీవ్రజ్వరం
బునుబంపన్భయదాకృతింగడిసియార్పుల్మింటనంటంగదాఁ
కిననారెంటికినయ్యెనాహవముసోత్కృష్టప్రతాపోగ్రత
ర్జనసంభర్జనగర్జనంబులుజగత్సంతోభముంజేయఁగన్.

తే. పోరిపోరిభుజాబలస్ఫురణదక్కి, శాంభనజ్వరమాత్మలోసంచలిండ్రి
వైష్ణవజ్వరమధికజనంబుతోడ, వెంటనంటంగనార్తితోవెఱచిపఱచె.

94

ఉ. ఎక్కడఁజొచ్చినంజుణుగనియ్యకవైష్ణవివెంటనంటఁగా
దిక్కులనెల్లనుంగలయఁద్రెమ్మరియార్తిహరించికాయవాఁ
డొక్కఁడులేమికికొవగలనొందుచుఁగ్రమ్మఁబాటుదెంచిన
మృక్కరుణావిధేయుహరినార్తశరణ్యునిఁజేరిభక్తితోకొ

95

శా. శ్రీలక్ష్మీపతయేకృతాఖిలజగత్తేమాయదివ్యోజనే
నీలాంభోధరకాంతికాంతనపుషేనిర్వాణసంధాయినే
నీలాకల్పితతాత్త్వికాయమహాతేలేశాతిపూర్ణాతనే
నాళీకాసనపూజితాయభవతేనారాయణాయోన్నమః.

96

దండకము.

శ్రీమద్రమామానినీమానసారామవాతీనసంతాయమానాసమానాంగశృంగారభావా
సమగ్రప్రభావా ప్రభావార్యమాణా యుతాహోధిరాత్మాండలా సేవితాఖండలా
కుండలానర్ఘ్య రత్నచ్ఛవిచ్ఛన్నగండస్థప్రస్ఫురన్తందహాసాకరాంభోజభృన్నంద
కాభ్యోజ్వలచ్ఛంద్రహాసా మహాసాహసహృద కంసాఘవత్సాదిదై తేయసంఘాత
తైలాంబుభృద్వాహనాగోసకన్యామనోమోహనా గేహనారీసుతార్థాదినంసారభో
గాబ్ధినిర్మగ్నహృత్పాకృతాళీదుంపాదరా పాదకీర్తిప్రతాపోదయానీదయాశోభి
తాపాంగ వీక్షాసుధాలేశ సంసేవనా బద్ధసౌభాగ్యులై బ్రహ్మరుద్రామరాధీశముఖ్యు
ల్ మహాత్త్వంబునకొ బూజులైయుండు రేతజ్జగత్పాలనార్థంబుగానీవుమత్స్యస్థితిం
గచ్ఛ పాకారతకొ యజ్ఞవారాహలీలకొ నృసింహస్వభావంబునకొ వామనస్ఫూర్తి
తో జామదగ్న్యస్వరూపంబునకొ రామచంద్రవతారంబునకొ రాహిణీయాభిధేయం
బుతో బాద్ధవేషంబుతోడంగలిక్యాకృతికొ నాధుసంరక్షణంబుకొ జగత్కంటకధ్వం
సనంబుకొ దగంజేయుచో నీవు గావించుసత్కార్యముల్ చాలనాశ్చర్యముల్ నీ
పదాంభోరుహధ్యాన సేనావిశేషంబులకొ నారన వ్యాస వాల్మీకి రుక్మాంగదాదుల్
మహాధన్యులై పుణ్యులై జ్ఞానసంపన్నులై యవ్యయానందముం గాంచిత్యుర్జితంబైన
యుష్మత్తహత్త్వంబు వర్ణింపఁ గారెండు వేల్ జిహ్వలకొ బొల్చు శేషాహియుంజాలఁడి
లోకముల్ దేశకాలంబులుకొ వేదశాస్త్రంబులుకొ దానధర్మంబులుకొ సాగరంబుల్
నదుల్ కాననంబుల్ గిరుల్ చంద్రసూర్యుల్ పృథివ్యాదిభూతంబులుకొ సాత్త్వికాది
త్రయంబాదిగా నామరూపంబులకొ బొల్చు సేతల్ప్రపంచంబు సర్వంబునీమాయచేఁ
గల్పితంబై భవద్ధర్మగోళంబునం బుట్టుచుకొ మించుచుం గిట్టుచుం గ్రాలు నోదేవనీవే
జగత్కర్తవుకొ ధర్తవుకొ హర్తవుకొ నీవే సర్వస్వరూపుండవు నీవే దైవంబవు
న్నిర్గుణంబై నిరాకారమై నిశ్చలంబై నిరాఖ్యాతమై నిర్వికల్పస్థితింబొల్చునోంకార

గమ్యం బరబ్రహ్మమూర్తిన్నినుం నామనోపీథి భావించునేవించునోస్వామి నన్నుం
గృహంజూచి రక్షింపు మో దీనసంరక్ష యోపుణ్యచారిత్ర యోభక్తమందార యో
నిత్యకర్మాణ కారుణ్యశాలీ జగన్నాయకా దేవతాసార్వభౌమా రమానల్లభా పాహి
మాం పాహిమాం పాహిమామ్.

97

శా.నీ తేజంబుమహోగ్ర మైతలుమఁగానిల్వంగశక్యంబుగా
దేతద్విశ్వమునందురక్షకులు నాకెవ్వారును న్లేరునీ
వేతప్పన్మరణంబుచొచ్చితదయావిస్తారభానంబున
న్నాతప్పులక్షమియించికావఁగదవేనాతండ్రి నారాయణా.

98

క. అనినంగృష్ణఁడుమత్సా, గనమనితరవార్యమగుటఁదగఁదెలిసిరయం
బునముఁజేరితికావున, నినుఁజెందగుతద్భయంబునిక్కంబింకఁ.

99

ఓ. మీయుభయజ్వరవాద, మపాయంబుననన్నుఁ గావుమనినీవునుతుల్
సేయుటయుఁజగువువాతల, కేయెడమి బాధపారయదించుకయైనఁ.

100

ఐ. అని యానతిచ్చెనని శుకుండు పలికిన నట మీఁదటి వృత్తాంతం బెఱింగింపుమని
యడుగుటయును.

101

శా.సాష్టాంగానతసిద్ధసాధ్యమకుటాంచన్నుత్పరత్నావళీ
ఘృష్టిస్తోమ విరాజమానవిమలాంఘ్రిద్వంద్వగీర్వాణజి
ద్గుప్తరాతిమరంగనిర్దళనశార్దూలాయతోద్యద్భజా
నిష్టంభోజ్వలసర్వదేవమయశశ్వద్రాపవిశ్వంభరా.

102

క. లక్ష్మీకటాక్షకమలా, లాక్ష్యాంచితవదనహరిణలాంభనబింబా
సత్త్వాదిభూతవిశ్వగ, సూక్ష్మసూలాంతరస్థసుబ్రహ్మకళా.

103

కవిరాజవిరాజితము.

మలయజహరసుధాకరహీరసమానసుసారయశోన్మతది
గ్వలయకృతార్థి హితార్థ ధనంజయవర్ధనకారిసమర్థకృపా
నిలయనిరర్థశశార్థధనుర్గుణనిర్దతమార్గణవర్గమహా

విలయగతాహితమోహితలోకవివేకసమాహితహృన్తహితా.

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యా వైభవ కనుపర్తి
రాయనచంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్యాబ్జయామాత్యప్రణీతంబైనయనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము

కల్యాణగుణోజ్జ్వల

పాకాహితముఖ్యవినుతపదపద్మశర

ద్రాకేందుచంద్రికావిభ

వాకరదరహాసమంగదాద్రినివాసా.

1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుం డాదియైన, మునిగరేణ్యులతోడనిట్లనియెనూతుఁ
డాపరీక్షిస్త హారాజు నాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనకుకుఁడుపలికె.

2

గీ. అట్లుకరుణించిపలినయచ్యుతునకు, వందనముఁజేసిచనియె శైవజ్వరంబు
బాణుఁడపుడట్లుభీతితోఁబఱచితనదు, మందిరముఁజొచ్చిచింతాబ్ధిమగ్నుఁడగుచు.

3

వ. ఇట్లునితలంచు.

4

శు. అతిరొద్రారుణ నేత్రకోణములతో నాశీఘ్రపాదద్వయో
న్నతితోఁ జంచలకుండలప్రభలతో నారాచభృత్తుండలీ
కృతకోదండముతో జయార్భటముతోఁ గృష్ణుండు నాముందటకొ
శతకోట్యాకృతులంగనంబడియెడున్నర్వంబునుం దానయె.

5

చ. గెలిచితినిర్జ రేంద్రునుడికించితివహ్నిఁ గృతాంతుఁగొట్టితికొ
జలమున నైఋతినిగత శౌర్యుని జేసితినార్థి నాథునిం
గలఁచితిఁదోలితికొ బవనుగర్వమడంచితిఁగిన్న రేంద్రునికొ
జెలఁగి మహేశ్వరున్నవశుఁజేసితి నప్రతిమానకీర్తిసై

6

ఉ. ఇంతమహాద్భుతం బెఱుఁగ నెన్నఁడుఁగృష్ణశనుర్విముక్తదు
ర్దాంతశరౌఘతీవ్రతరథాటికి డెందముదల్లడిల్లెడుం
బంతము తెల్లహాస్యములపాలుగ మద్భజవిక్రమక్రమం
బింతకువచ్చెదైవకృత మెవ్వరికై నహరింపవచ్చునే.

7

వ. అమ్మహాపురుషుం డాది నారాయణుండగుటతప్ప దతనితోడిసంగ్రామంబునలన
నెట్లైన లెస్సయని ధైర్యంబుఁ చెచ్చుకొని రోషభీషణాకారుండై.

8

- ఉ. హాకిరీటకుండలముఖాభరణోజ్జ్వలుడై సహస్రబా
హారుచిరా యుధప్రకరుడై బిరుదధ్వజఘంటికాస్వ నో
దారరథస్తుడైతురగదంతిరథానిక చాతురంగ నే
నారభటికకోంతరుడైపటహధ్వనులుల్లసిల్ల గన్. 9
- గీ. శోణనగరంబు వెలువడిసురవిరోధి, ఖరణికంపింప నే తెంచి తాఁకుటయును
యాదనబలంబువిక్రమంబతిశయిల్ల, మాటుకొనినరణంబతిఘోరమయ్యె. 10
- సీ శరపరంపరులచే సైన్యంబుమ్రగంగరథములుపఱపించురథికవరులు
రథికుల పైఁగుంజరములదీకొల్పిగర్వమునఁదాఁకెడుగజవాహకులును
గజవాహకులమీఁదఁగంఘాణములఁదోలితత్తులనఱకు రాహు తగములు
రాహుత్తులనుబరాక్రమలీలశోభిల్లఁజేరియూఁటెలఁగుమ్మవీరభటులు
తే. నగుచుఁబోరాడెరోషంబులతిశయిల్ల, నుభయచతురంగ బలములునుక్కుమిగిలి
పలలఖాదనభనకుతూహలపిశాచ, కంతకోలాహలమున నాకసమువగుల. 11
- ఎ అప్పుడు. 12
- మ. హరిపైబాణుడహంకృతింగదిసి బాహాపజ్జి. నొక్కుమ్మడికొ
శరముల్తోమరముల్దల్తుసలముచ్చక్రంబులున్యాలముల్
పరిఘంబు ల్కర వాలము ల్పర శువుల్పాసాద నానాయుధో
త్కరముల్తొలముగప్పుమంచుపగిదింగనప్పట్టఁగా నేసినన్. 13
- చ. భుజబలశాలిమాధవుడెఘానిధనుర్గుణటంకృతికొ హరి
ద్వజముకర్ణము ల్పగులఁగా నిశితార్థశశాంక సాయక
ప్రజములుపింజపింజఁగరునెంబరఁగించి తమంబడంచునీ
రజహితు లీలసాధనపరంపరలం చునుమాడితీనెత్తిన్. 14
- మ విజయోత్సాహము మోమునంబొదలఁగా విశ్వంధరుండార్చియ
క్కజమైతేజముదిక్కుల న్వెలుఁగ నాగర్వాంశదైత్యాబ్ధిఘో
రజవస్పర్శనమున్ద రామరసరబ్రహ్మాదికశ్యాణకృ
న్నిజసంసర్శనముకొ నుదర్శనమునున్నిద్రప్రతాపంబునన్. 15
- ఎ. ప్రయోగించిన. 16
- మ చతులంబై చలితక్షమావలయమైచంద్రాగ్గ కోటిప్రభా
ఘటితాశాంతరమైచరాచర సమాక్రాంతాగ్నికీలాసము
త్కిట మై చండతరాంకు వై చకితరక్షశ్చక్రమైచక్రమా
ర్భటితో విచ్చివియచ్చరుజ్జయజయారానంబుతో మ్రొక్కఁగన్. 17
- స. సముద్దండ వేదండప్రకాండ శుండాదండమండితంబును, గనత్కనకకంకణకేయూర
ముద్రికానిచయఖచితప్రచురమణిగణమరీచిమాలికాలంకృతంబునుదైలోక్యభయం

కరకారణ సౌభాగ్యరేఖావలీ కలితారుణకరతలంబును, జంద్రశేఖరమనోరంజితతాళ
ప్రమాణలయాలయవ్యాప్తివిస్తారరంగస్తృదంగవాద్య ఘాతకారిణ్యంగుశ్యాభిరా
మంబును, నక్తంచరీకుచకుంభయుగళ చర్చితతుహినజలమిశ్రత్పటిరకర్దమసురభిఘమ
ఘుమా యమానంబును నై నబాణా సురునిబాహుసహస్రంబునందుఁ జతుష్టయావశిష్టం
బుగాఖండించి వైచిన జంఝాసమీరణవిక్షేపవిదళిత శాఖాసహస్రంబై మోడ్పడి
యున్న సుహాసుహీరుహంబుచాడ్పునఁ బురందరకరాంభోరుహ శుంభద్దంభోళి ధా
రాహతపక్షంబైయున్న కుంభినీధరంబువిధంబున నుండెనప్పుడు. 18

క. సురుచిరసురనికరకరాం, బురుహవిక్రీర్ణప్రసూనపుంజములొఱపై
హరిపైఁ గురిసెన్దొరసెన్, వరుసకొరంభాదినాట్యవాద్యగవంబుల్. 19

తే. అవ్విరోచనపాత్రుని యందుఁజాల, కరుణగల్గుటఁజేసిగంగాధరుండు
పురుషసూక్తంబుచదువుచుహరినిజేరి, వినయవాక్యప్రయుక్తినిట్లనినుతించె. 20

చ. అనఘుఁడెవప్రమేయుఁడెవనంతుఁడెవాద్యుఁడెవక్షరుండ
వత్యనుపమచింతయుండెవుచరాచరశాలసమేతమైనయి
వ్వనజభవాండపజ్జులభవజ్వరరంబుననీదుమాయచే
జననమువర్ధనంబుననసానము నొందుచునుండునీశ్వరా. 21

సీ. అఖిలాత్మనీనాభియందునాకాశంబు మునివంద్యనీపాదములనుధరణి
సర్వేశనీమానసమునఁజంద్రుండునుజలజాక్షసీతేత్రములనినుండు
గాంభీర్యనిధినీముఖంబుననింద్రుండుమరహరసికర్ణములనుదిశలు
మరగేంద్రశయననీయూర్పులననిలంబుఘనమూర్తి నీమస్తకమునదివము
తే. ప్రబలమగుచుండునుపనిషత్పంచకమయ, దివ్యమంగళవిగ్రహస్థితివెలుంగు
నిన్నుభావించిసేవించి సన్నుతించి, కాంతురనఘులుమోక్షంబుఁగమలనాభ. 22

క. అనిమతీయుబహువిధంబుల, వినుతించుశశాంకధరునివినయోక్తులకున్
జనితప్రమోదమానస, వనరుహుఁడైపలికెగరుడవాహనుఁడెలమిన్. 23

ఉ. నీదయవీనిపైఁగలిమినిక్కువమింతియొకాదువీఁడుప్ర
హ్లాదునకుంబ్రపాత్రుఁడుతదన్వయజాతులనేవధింపఁగా
లేదటుగానజీవమెడలింపక కాచితిబాహువిక్రమో
న్తాదమడంపఁగావలసిమట్టుననుంచితిఁజంద్రశేఖరా. 24

క. ప్రమథగణంబులలోను, త్తముఁడైభవదీయసన్నిధానంబునమో
దముతోడనుండఁగలఁడీ, యమగాహితుఁడింకనోపురాసురమథనా. 25

తే. అనుచునానతియిచ్చెనయ్యనసరమున, బాహువులతోనయజ్ఞానబంధములను
వీడుకొనిమాధవునిజేరివినయఘణితిఁ, జాగిమ్రొక్కుచుబాణుండుసంభ్రమమున. 26

యంబరోపమమధ్యయందంబుగాఘనసారంబలందంగజాణవమ్మ

ఘనసారకచనీవుకంకణాభరణంబులందగింపవినోదురాలవమ్మ

తే. యనుచుఁబూర్ణేంద్రుపదనలవ్యంగ్యసచన, రచనఁజిలునవ్వుమోములరహివహింప.

వినుతభూషణభూషితాంగునిగఁజేసి, రపుడుయనువంశజలధితారాధిపతిని. 36

క. కొందఱు చెలికత్తెలుషా, సుందరిఁగైచేసిరపుడు సురుచిరభూషా

చందనకుసుమాదాలచేఁ, గిందర్పునిరాజ్యలక్ష్మీగతిఁజెలుఁవొందక.

37

స్త్రీ గిలుకుటందియూఁజెక్కినవజ్రములకుఁబాదసరోజవఖకాంతితనుకులిడఁగఁ

బ్రతిలేనిముక్కరపైఁగెంపులకుముద్దుమోవిచెం గావిమేల్చునుఁగుదిద్ద

నిగిడిచేర్చుక్కలోనీలంబులకుఁగుంతలచ్చాయశృంగారలక్ష్మీనొసఁగఁ

దాటంకమాక్తికతతికికుందస్తితరసములావణ్యవిభ్రమమునించ

తే గటకకేయూరరశనాదికనకమునకు, నమరుమైజిగినిన్నియలతిశయింపఁ

దొడవులకు నెల్లదనమేనుదొడవుగాఁగ, రహివహింపుచునుండెనారాజవదన. 38

38

మ. కమలాక్షుల్తగనవ్వధూవరులశృంగారించిరత్నప్రభా

విమలంబైనరథంబుమీఁదనిడితీవిన్వల్లకీవేణుశం

ఖమ్మదంగాదికవాద్యసంజనితమాంగల్యధ్వచుల్లాస్యకా

సమమంజీరయుశంయుశధ్వనులుహెచ్చకారాజమార్గంబునక.

39

మ. చనుదేరంగఁబురంగ్రులున్నతమహాసౌధంబులన్నిల్చిహా

స్తనటత్కంకణనికృణంబెసఁగలాజుచ్చల్లారాత్తావలో

కననీలోత్పలదామసంయుతములైకన్వటికాంతిసుస్థర

ద్భుననీలోత్పలమాలికాకలితిముక్తాజాలనీలందగక.

40

చ కలికియొక్కర్తునారలనుగన్గొనఁబోవుచుఁగంతమాలికల్

గళముననైచుకోకతమకంబునగుబృలమీఁదఁజేర్చినక

గులికెడుచూచుకంబులఁదగుల్కొనిచూడఁగనొప్పెనెంతయుం

బొలుపగుతంఘ్రంబొలుచుపుత్తడికాయలవీణైకైవడిక.

41

చ. అలికులనేణియొక్కతెసహస్రదళంబువినోదలీలఁగో

మలకరపంకజాతమునమాటికిఁద్రిష్టుచు నేగుదెంచయిం

పలరఁగనవ్వధూవరులనయ్యోగఁగన్గొనుచుండెవేయుగ

న్నులవలెవీరియందముఁగనుంగొనఁగాననితెల్పుకైవడిక.

42

స్త్రీ. ఈభానుతేజానకీకోకకుచనుజెలిమిసంఘటనంబుచేసినాఁడు

ఈచంద్రుపదనునకీచకోరాక్షికివెలయనేస్తంబుగావించినాఁడు

ఈమేఘనర్జునకీకేకిగమనకుఁగోరిసాంగత్యంబుఁగూర్చినాఁడు

ఈపద్మహస్తునకీభృంగవేణికిఁబ్రయవిలాసంబుఁగల్పించినాఁడు

తే. ఎంత నేర్పరిశారదాకాంతుడహహ, యిట్టియునుకూలదాంపత్యమెఱిగిచేసె
ననుచుఁబురభామినులుప్రమోదాత్మలగుచు, గూడితమలోనముచ్చటలాడిరపుడు.

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన కూతునల్లునింజూచి ప్రమోదరసభరితస్వాంతుండైబాణుండు
వారల కనేకరత్నాభరణవస్తువాహన భేనుదాసదాసీజనంబుల నుపాయనంబొసంగి,
వాసుదేవసన్నిధికిం దోడ్కొనిపోయి యప్పగించినం గృతప్రణామలైయున్నవా
రలంగనుంగొని యతండు. 44

క. కనికరపుముదంబునఁజి, క్కనికరములఁగొఁగిలించికాంతాయుతుడౌ
మనుమనిసుఖాన్వితుడవై, మనుమనిదీవించెనబహుమానముగాఁగన్. 45

మ. తక్కింకొల. గారనంబునమొక్కుఁగైకొనికొఁగిలించెడివారలున్
జేరిమొక్కి తదాదరోక్తులచేఁజెలంగెడువారలున్
గోరికన్నులుచల్లఁగాఁగనుఁగొంచునుండెడివారలున్
గూరిమిన్ బలముఖ్యులున్ది తకోటియుంబ్రమదంబునన్. 46

వ. అంత 47

ఉ. బాణునిగారవించిపురభంజనువీడ్కొనిశంఖనాదని
స్సాణధణంధణలైలఁగ సామజఘోటకముఖ్యవాహినుల్
శ్రేణులుగట్టివిక్రమవిజృంభణతన్వెనువెంటరాఁగగి
ర్వాణవిలాసినిమృదుకరస్తుతనూనరసప్లుతాంగుడై. 48

శా. కాంతందోడ్కొనిబ్రహ్మసూసహితులైకందర్పముఖ్యుల్తహా
సంతోషంబుననేగు దేరయదువంశస్వామికల్లోలినీ
కాంతరాచలపట్టణావళులనేకంబుల్లనుంగొంచుడ
త్పొంతక్షోణిపతుల్సునస్తునికరంబర్పించిసేవింపఁగన్. 49

వ. కతిపయదినంబులకుం జనిచని 50

సీ. గోత్రాధిపఖ్యాతిఁగొమరారియుండుటసురశైలరాజభూసురులఁబోలి
మకరాంకసంసర్తిమహిమఁజెన్నొందుటగగనకిన్నరవరాంగజులఁబోలి
ఘనరసాలంకృతుల్లనుపట్టియుండుటహరజటాసిద్ధకాన్యములఁబోలి
హరిచరణప్రభూతాభిముఖ్యంబౌటబలిదానసననాకములనుబోలి
తే. రంగదుత్తుంగచటులతంగనటన, భంగకల్లోలజాలసంభ్రమనినాద
పూరితాశాంతరాశమైపాలుచుదున్న, పశ్చిమాంబుధిఁగనియెగోపప్రభుండు. 51

క. కనుఁగొనిమనమునఁబెనఁగొను, ననురాగమువలనవికసితౌననుడైయిం
పెనయఁగనిష్టలాపము, లొనరించుచునరిగెయూదవోత్కరములతోన్. 52

ఉ. వారిజలోచనుండుయదువల్లభుడేగుచుఁగాంచెముందటన్
ద్వారకఁజంచలాంచితలతాకలితానితమేఘమాలికా

కారవిలాసకృత్సరసకంజముఖీనికరప్రచారవి

స్తారసురేంద్రనీలఖచితస్ఫుటహర్త్యకదంబధారకః.

53

ఉ. అంతకుమున్నకృష్ణునిజయంబభియాతిపరాజయంబుమే
కాంతయుముశ్యకేతుఁడుసుఖస్థితిఁచచ్చటయాదియైనపు
త్తాంతముచారనూక్తిఁదెలియన్వసుదేవుఁడుపొరకొటిఁ
ద్ధాంతజనంబులున్వినిమహాప్రమదాంబుధిసోలరాడుచున్.

54

ఎ. పట్టణంబు శృంగారంబు నేయించిన.

55

నీ. ఘనసారకస్తూరికాజలాసారంబుచెలువంపువీధులఁజేలుకరించి
గమకంబులైనముక్తాఫలంబులతోఁపల్లిలతోరంగవల్లికలుదీర్చి
నవరత్నభూషణాంబరసుగంధద్రవ్యపుంజంబులంగల్లఁబొందుపటిచి
కదలికాస్తంభముల్లునచిత్రపటములునుభయపార్శ్వములఁబెంపొందనునిచి

తే. ద్వారములయందుఁదోరణానకులుగట్టి, హరిమశముమించునగురుధూపములువైచి
న్యత్తిగీతవాద్యాదులనెఱఁపజేసి, యమితశృంగారమొనరించిరన్నరంబు.

56

ఉ. భూసురవేదనాదములఁబుణ్యాసతీజనమంజులోక్కులన్
భూసురన్యత్తిగీతరసబంధురగానములంబురేచి
వాససుకానులాపములవారణబృంహితవాజిహేపలన్
శ్రీసముదంచితంబగుచుఁజెల్వనహించెఁబురంబునన్యమై.

57

గీ. అట్లుశృంగారితముఁజేసియఖిలజనులు, గంధపుష్పాక్షతాద్యలంకరణులగుచు
నెదురుగానేగుడెంచిరమేఘఁగాంచి, మ్రొక్కియనిరుద్ధఁగొల్చిప్రమోదులైరి

58

క. పురలక్ష్మీసరసతరనిజ, సరసీతామరసరసలసన్తృదులీలా
సురభిపరిభోగపవనాం, కురుమిషమునహరికి నెదురుకోలువహించెన్.

59

ఉ. గోపురకాతకుంభమయకుంభపయోధరకుంభజృంభణల్
చూపుచుసాధయూధపరిశోభితహీరదరస్థితంబులు
ద్విపనసేయుచున్తలదుదీర్ఘపటాగ్రపతాకహస్తవి
క్షేపణసన్నసేయుచునశీకృతచిత్తునిజేసెఁగృష్ణున
ట్లాపురలక్ష్మీకాంతునిబ్రియాంగనమోహితుఁజేయుకై వడిన్.

60

ఎ. ఇవ్విధంబునం బ్రకల్పితశృంగారతరంగరంగ ద్రంగవల్లిప్రయుక్తముక్తాఫల తార
కాలంకృతంబును, గుట్టిమరేఖాస్థగితప్రదీప్తహీరద్యుతివితత కామదీరమృంబు
ను, సకలజననయన కుషలయవీకాస హేతుకంబునునైన రాజమార్గంబున యదు
కులపయఃపారావారచంద్రుండగు దేవకీనందనుం డరుగుచున్న సమయంబున.

61

ఉ. బంగరుపల్లెరంబులనుబద్ధముఖుల నసారదీపికల్
రంగమరంగనించిమణిరాజితకంకణహస్తనల్లులున్

సంగతినుంచి త్రిష్టుచును సారెకుమంగళకౌశికన్జయం
మంగళమంచుఁ బాడిరిసమంచితపంచచునాదవై ఖరికొ.

62

గీ. నందకాయుధునకుశోభనంబటంచు, నగరకాంతులునీరాజనంబులిడుట
కలపతాకహస్తంబులనభినయించెఁ, బురరమాదేవిభరతవిస్ఫురణఁదెలసి.

63

క. నిరుపమవిమానపజ్జులు, గురుతరమణిహర్త్యములునుగూడివెలుంగొ
నురకాంతలుఁబురకాంతలు, సరిచల్లెడువిరులనానజడియైకురిసెకొ.

64

ఐ. అప్పుడు.

65

స్తీ. తాళకేతనసముద్యత్కంచనాస్యందనానూఢుండై నవాడతనిఁజూడు
నాగాంతకధ్వజోన్నతహేమమయశతాంగారోహణుండై నయతనిఁజూడు
మకరపతాకాసమానగాంగేయరథాసీనుడైయున్నయతనిఁజూడు
వరఋశ్యకేతుసుందరమైనకనకంపుటరదంబుపై నొప్పునతనిఁజూడు

తే. మతఁడుబలరాముడతఁడుముగాసురారి, యతఁడుకుసుమాయుధుండతందతనితనయు
డనుచునొండొరులకుఁదెల్పుకొనుచునుండి, రప్పరంధ్రులుగగనగృహాంతరముల.

66

ఉ. కైరవిణీప్రియేశువెనుకంజసురోహిణిశీఘ్రనింపుసాం
పారఁబ్రసూనసాయకసుతానుగతింజనుచెంచునయ్యపా
వారిజగంధినంచితసువర్ణలతాసమమోహనాంగిశృం
గారరసంపుబొమ్మఁబాడఁగాంచిపురంధ్రులుసమ్మదమ్మనకొ.

67

ఐ. తమలోనిట్లనిరి.

73

ఉ. తేనియలూరుకెంపునుదతీమణివాతెరచంపకద్రవం
బాపెడితేటిగుంపువిమలాంగికచంబుసదావికాసముల్
బూనుసరోజముల్చిగురుఁబోడికనుంగవజోకయెప్పుడుకొ
మాననిచక్రవాకములుమానినిచన్నులుచూడుమాసఖీ.

69

చ. కలువలపేరుపేరుకొనఁగాఁగుముదమ్ములుమన్తథాంబకం
బులుగణుతింపఁగావిషమముల్కమలంబులపుట్టుపూర్వముల్
దెలియఁగఁబంకజాతములుతేరికనుంగొనఁగామెలుంగుఁదీఁ
గెలుచపలంబులన్నియుసఖీమణికన్నలఁబోలనేర్చునే.

70

క. కలదనుచునులేదనుచును, బూమలువాదంబులేలపనిలేదింకొ
గలదనుటకులేదనుటకుఁ, దలపంగానడుమునడుముతరుణీమణికికొ.

71

మ. చెలువంబైకళలన్వెలుంగుహారుమంజీదేశపుకొమ్మత్తియం
బులతోఁగూర్చినచేరుచుక్కనొసబునొల్పొందునెమ్మోమహా
చెలికెంతందముచూడరమ్మరుచిరాశ్లేషాసమాయుక్తని
ర్చలరాకాతుహినాంశుమండలముసామ్యంబైప్రకాశించుటకొ.

72

చ. పురుషులలో నపూర్వరసపూర్ణ శరీరమనంగసూతికిం
దరుణులలో సమానరహితంబగు రూపము బాణపుత్రికి
సరసముగా సృజించియుటు సమ్మతినిద్దఱఁగూర్చినట్టియా
సరసిజగర్భఁ డెంతగుణశాలితలంపఁగఁ బాటలాధరా.

73

ఐ. అని యనేక ప్రకారంబులం గొనియాడుచునదియెముచ్చటగానుండిరప్పుడు, పురు
షోత్తముండు భేరీమృదంగాదివాద్యంబులును, శంఖకాహళి వేణుప్రముఖతూర్యం
బులును, బోరుకలఁగ మహావైభవంబున నరిగి నిరంతర విహార్యమాణేందరింబగు మంది
రంబుఁ బ్రవేశించి, యమాత్యజ్ఞాతసామంత బంధుమిత్రాదిపరివారంబులదివ్యాంబరా
ధరణతాంబూలాదినస్తుప్రదానంబులం బ్రహృష్టమానసులంజేసి, యుచితప్రకారంబు
లఁదత్తద్రవ్యంబులకు వీడుకొల్పి, యంతఃపురంబులకుంజని యిష్టోపభోగంబులను
భవింపుచుండె నయ్యనిరుద్ధకుమారుండు నుషాసమేతుండై దేవకీవసుదేవులకు రేవతి
కిరుక్మిణీసత్యభామ జాంబవతీ కాళిందీ మిత్రవిందాసుదంతా భద్రాలక్షణాదులైన
ముత్తేదువలకుఁ దన తల్లులైన రతీశుభాంగులకుఁ బ్రణామంబులుచేసిన వారును బర
మానందరసప్రహితాంతరంగులై యవ్యధూవరుల నాలింగనంబులుచేసి యనేక
విధంబుల దీవించిరతండును నిజవియోగ వేదనాభారంబునఁ గృశీభూతయైయున్న
రుక్తలోచన ననేకవిధంబుల గారవించి సంప్రీతమజ్జనభోజనాదులఁ దృప్తుండై
బాణనంద నానురత సంభోగానంద నిరతుండై యుండి.

74

నీ. సారససంసారసరసరసాసార సారభాన్విత సుశ్చారణముల
సాలలీలాలోల ఖేలదేలాలతా జాలడోలాకేళిలోలగతులఁ
గింజల్కరంజితమంజీర పుంజమంజులవంజులనిమంజసుమనసములఁ
గుందబృందమరందబిందు పేదిందిరామంద నాదశ్రుతానందములను
తే. గౌరఘనసారసీహారసీరపూర, సారచారుపటీరచర్చాసుఖాప్తి
కోకకోకిలశారికానీల కేకి, శౌకలోకాకరసనావలోకనముల.

75

శా. ప్రాంచత్కంచననూత్న రత్నఖచితప్రాసాదదేశంబులం
బంచాస్తప్రియనందనుండుసురతప్రాపంచికవ్యాప్తిఁగ్రీ
డించుకొదక్షిణనాయకత్వమునఁబ్రాధికౌరుక్త నేత్రమన
స్సంచారుండును బాణదైత్యతనయాసక్తాంతరంగుండునై.

76

నీ. కుచకుంభయాగముఁ బైకొనికేలనంటుట నైరావతమునెక్కి యాడినట్లు
కదియించి నెమ్మేనుఁగొఁగిటనలముటహరించందనము మేననలఁదినట్లు
సునయోక్తివీనులుసోకుటనప్పరోవీణానినాదంబువినిన యట్లు
బింబికాగరచూషణంబు సేయుటయుసుధాసారసానంబుచేసినట్లు

తే. సౌఖ్య మొదవంగనిచ్చనిచ్చలును బాణ, కన్యసంభోగమింద్రభోగంబుగాఁగ
సతతవిభవానుభవతృణీకృతపురంద, రుండగుచునుండెనన్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 77

ఎ. అంత. 78

గీ. మందగతులకునత్యంతమందగతియు, మంజులోక్తులకతిశయమంజులంబు
మెఱుఁగు మేనికిమిక్కిలి మెఱుఁగునగుచు, బుష్పగంధికినీర్లాడఁబ్రొద్దులయ్యె. 79

ఎ. అంత. 80

శా. స్వత్తే త్రంబులనుచ్చరాసులహితసానంబులక దీప్తులై
యక్షీణుండగుచంద్రజూచుచు దినేశాదుబ్బరింపన్సమ
గ్రత్తేమంకరలగ్న వేశశుభముక్షుంబందురాజాంశఁబ
ద్వాక్షీరత్నముపుత్రుఁగాంచెహరిపూర్ణాంశావతీర్ణాంగునిక. 81

క. సురగుంపుభినాదంబులు సురకరనిర్దుక్తకల్పసుమవర్షంబుల్
సురరమణీనాట్యంబులు, సురగాయక గానములునుశోభితమయ్యెక. 82

ఉ. యాదవన్యప్లిభోజకులులందఱు వేడుకలంజెలంగిర
త్యాదరన్యత్తిబాణతనయారమణుండుసువర్ణధేనుర
త్నాదినమస్తవస్తువులనంతయుగాఁజెలఁరెగియిచ్చి పృ
ధ్వీవిజేంద్రకోటులనుదృప్తులఁజేసికృతావగాహుఁడై. 83

క. తాకికవైదికరీతులఁ, గైకొనిపుత్రోత్సవంబుగావించియతం
డేకాదశదినమునవిభ, వాకరముగ నామకరణయత్నముఁజేసెక. 84

క. వజ్రాదిభూషణుండును, వజ్రాంగుఁడు వైరివీరవసుధాధరభి
ద్వజ్రుఁడు నైమెలఁగెడుచని, వజ్రుండని నామమిడిరినిరవిప్రోక్తిక. 85

సీ. చూడఁగానేర్చెవిస్ఫుటకృపామృతరసంబుఁగటాక్షవీధులఁబూనుకొఱకు
నడుగుచాఁపఁగనేర్చెనఖిలరాజన్యకిరీబదీప్తులలంఁగిండుకొఱకు
చేతులాడింపనేర్చెనుదాన్యత్రావిద్యాస్రవీణతవెలయుకొఱకు
తలయైత్తనేర్చెమగ్యమజగన్తండనైకాంతపత్రచ్ఛాయనమరుకొఱకు
తే. పలుక నేర్చెసరస్వతీప్రకటనాట్య, రసమునకురంగరక్తుల నొసఁగుకొఱకు
కడఁగినడువంగ నేర్చెనుగలియుగాది, మప్రభుత్వతధర్మంబుములుపుకొఱకు. 86

ఎ. మఱియు నబ్బాలకుండుముక్తాశుణినిచయఖచితకలాపకాకపక్షి లంకృతవిశాలస్థాల
స్థాలకుండును, నంజనరేఖారందితకర్ణాంతవిస్తీర్ణసేత్రుండును, దస్తచామీకరముపశ్చి
కృతశార్దూలనఖాభరణకమనీయకంబుకంధరుండును, ననంబరనితంబబింబాలంబితక
నకకటిసూత్రకలితకింకిణీకన్వణనాదాభిరాముండును, మణిమయమంజీరసింజాసము
జ్వలచరణయుగళుండును నైముద్దుచూపుదుఁదల్లిదంగ్రులుదాతముత్తనలుంబ్రపితామ
హప్రపితామహీసమూహంబులు గారాబంబు సేయుచుండననుదినవర్ణమానుండైపెరుగు

మండం దదీయసౌకుమార్య మందహాసమృదువచనసంచరణాదుల కానందంబువహిం
చుచు నయ్యనిరుద్ధుండు సుఖోన్నతుండైయుండి. 87

మ. గతిగర్వంబునఁ బ్రాంతదేశధరణీకాంతుల్బుజింపంగద
ర్పితులై కొందఱుదూరభూవరులు నిర్భీతింజరింపకొమహా
న్నతిదండై త్రిజయించిలోఁ బటచియాజ్ఞాసిద్ధిఁ గావించెదాఁ
జతురంభోనిధిమధ్యఖండనక చ్చప్పన్నదేశంబులకొ. 88

ఉ. అన్యన్యపాలకుల్స్వనిశులై కొనివచ్చియొసంగువస్తువుల
కన్నెలురత్నముల్లరులుగంధగజంబులు నాదిగాఁగ సౌ
జన్యతఁదెచ్చితాతకనిశంబును గానుకలిచ్చియాజగ
న్తాన్యనిచేతదీవెనలుచున్న నలందుచునుండివెండియుకొ. 89

నీ. ఎసుదేవబలదేవవాసుదేవాదులయనుమతివహసియత్యంతనియతి
రాజనూయమ్ముతురంగ మేగము నాదిగాఁగన నేకయాగములుచేసి
యందునాహుతులై నయలపురుహూతాదులాత్మభాగహవిస్సులాహరింప
నాజ్యప్లుతంబు గానన్నభత్యాదులునవ్వారిగాఁగ సమస్తజనుల
శే. కిడుచునధ్వర్యముఖ్యులకెలమిధేను, భూహిరణ్యరత్నాదులుభూరిగాఁగ
దక్షిణలాసంగిరాజుఁడగు విధముల, నంపకముచేసికీర్తులనతిశయిల్లె. 90

నీ. అసమానసాంప్రదాయకశుద్ధిఁజెలువొందుతండ్రితాతలమహత్త్వంబుఁజూచి
యష్టదిక్కులయందునాక్రాంతమైనసత్కీర్తిప్రతాపవిస్ఫూర్తిఁజూచి
కులరూపగుణములఁగొనియాడఁగాఁడగుదేవులయనుగుణస్థితులఁచూచి
వర్ధిష్ఠుఁడైశైశవంపుముద్దులుగుల్కుతనయునియందసందములుచూచి
దానభోగాదులై నసద్వ్రాయములందుఁ, బాలుపడియున్నయర్థసంపదలుచూచి
భూప్రపలువేయునోళ్లనుబాగడుచుండు, డెంతధన్యాత్తుఁడీయుపాకాంతుఁడనుచు. 92

వ. నీసమయంబున.
క. నారదుఁడుసకలశాస్త్రవి, శారదుఁడుశరీరవిజితశారదవేశా
నీరదుఁడుముఖనివేశిత, శారదుఁడేతెంచెదనుజసంహరుకడకుకొ. 93

క. వనజాతనయనుఁబొడగని, వినుతులుగావించియతనివినయంబులచే
ననుమోదమానసుండై, యనిరుద్ధుండున్నయెడనునరిగిననతఁడుకొ. 94

గీ. ఎదురుకొనివందనముచేసి హేమపీఠ, ముననుగూర్చుండఁబెట్టినమునివరేణ్యుఁ
డాదరంబునదీవింబియతనితోడ, నుచితసల్లాపములుసేయుచుండి యుండి. 95

గీ. ముద్దుగుల్కెడుమరువంపుమొలకయనఁగ, శ్రీలఁజెలువొందఁగలనెలబాలుఁడనఁగఁ
గుదురుచక్కనిసింగంపుఁగూనియనఁగ, మీఱుమానుకుమారుఁగుమారుఁజూచి. 96

- క. రమ్మనిడాయంబిలిచిన, యమ్మననమ్మనినిజాంకమందునిచితదీ
యమ్మగుసాముద్రికచి,హ్నమ్మలుదెలియంగఁజూచియనిరుద్ధనితోకొ. 97
- సీ. భుజనేత్రనాసికంబులుజానుహనువులునైరుదీర్ఘములుగోప్యాంగకంత
జంఘలుమూడుప్రాస్వములుఫాలమురొమ్మకటిమూఁడువెడఁదలుకంతనినద
మునునాభికందంబుమూడుగంభీరముల్ఘోకటిస్కంధబాహుపక్షి
ముఖములారున్నతంబులుజత్రుగుల్భత్వగంగుళిచరణంబులైరునూత్తు
తే ములుదృగంతజిహ్వగరములునునఖర, తాలుకరరేఖలాటురక్తములునైన
యట్టిమానవుడధికభాగ్యాన్వితుండు, గానెఱుంగుముకుసుమమార్గణకుమార. 98
- సీ. వరలీలదక్షిణానర్తరేఖాయుతభూమిభ్యుఁడుసమస్తభూమినేలు
నైరురేఖలుఫాలమందున్నవాఁడుదీర్ఘాయుస్సమన్వితుండైనవాఁడు
ఊర్ధ్వరేఖలుపాదయుగళంబునంపుఁబెంపొందుమానవుఁడుత్తమోత్తమండు
తనరిముప్పదిరెండుదంతముల్గలినయట్టినరుండుభాగ్యాధికుండు
- తే కంబుసన్నిభమైనట్టిగళమువాఁడు, విలసితంబగుకీర్తులవెలయువాఁడు
కఠినమగుహస్తతలములుఁగడుమృదుత్వ,చరణములుగల్గుచునుజుడైశ్వర్యముతుడు.
- గీ. చారుచరితసాముద్రికశాస్త్రమందు, నిట్టిలక్షణములుచాలనెన్నఁవడియెఁ
గానబురుషునిఁగనుఁగొన్నగానవచ్చుఁ,బండితులకుననాగతభాగ్యగతుల. 100
- ప. శ్రీమన్నారాయణాంశోదయుండైన యివ్వజ్రకుమారుని శరీరంబుననిలువంటిశుభ
లక్షణంబులనేకంబులున్నయవిగావున నితండుమహాభాగ్యవంతుండునుసకలదిగంత
విశ్రాంతకీర్తినంతుండును విద్యావినయసంపన్నుండును సంశలర్థుండునునై కలియు
గాదిమప్రభుత్వసింహాసనారూఢుండై సామంతభూపతులు తనపంపుసేయఁగృత
యుగలక్షణంబున ధర్మంబుచతుష్పాదపూర్ణప్రవర్తనంబుగావసుంధరాచక్రంబనేక
సంవత్సరంబులశాత్రవంబుగాఁబాలింపంగలవాఁడును భగవత్స్వరూపుండవునాది
గర్భేశ్వరుండవు బ్రహ్మజ్ఞాననిధివి నగు నీవలన జన్మించి తనయుండు త్తమపురుషు
డగుట స్వాభావికంబకదా యని పలికినఁ గందర్పనందనుండు మందహాసముఖుండై
మునిపుంగవున కిట్లనియె. 101
- క. మీయాశీర్వచనంబులు, మాయందనుగతములగుటమాకుకొసకల
శ్రేయోగుణసంపాద్యము, సేయుటకునిదానమగుటసిద్ధమకాదే. 102
- క. అనిసాంత్యనవచనంబుల, ననురాగమొనర్చుచున్నయనిరుద్ధవిభుకొ
సునయోక్తులదీవించుచుఁ, జనియెన్నారదుఁడుదివికిజగతీనాథా. 103
- సీ. సరససంగీతంబుసంయుతాసంయుతా హస్తాభి నయముభావాభిరామ
వీక్షణభూమితావిభ్రమంబుసపాద తత్కాలకల్పితతాళమాన
మైనలాస్యంబుకాత్యాయనియొద్ద బాణాసురతనయదానభ్యసించె

నదిగానవ్వారకయందుఁదద్విద్యాభిలాషఁబ్రార్థించుచిలాసినులకు
దృఢముగావించెసారాప్తచేశనీచంద్ర, ఎదనలాసీలవేణులనలననేర్చి
రాలతాంగులుదెలుపనంతంతకభిల, దేశములసర్వజనవచస్థితినివెలసె

104

సీ తనకీర్తిచంద్రికాతతినిండి కృష్ణపక్షంబులుశుక్లపక్షములుసేయఁ
దనదురాజత్వమింపునసార్య కాలంబునందునుగునలయానందమొసఁగఁ
దనకరంబులుజడత్వమునను భువనప్రజానురాగంబులునైవెలుంగఁ
దనపత్తనంబుమిత్రసమాగమంబున సంపూర్ణకళలచేఁబెంపునడయఁ
తే. దనవిలాసంబఖండసౌందర్యమహిమ, నిష్కళంకస్వభావమైనివ్వటిలఁగఁ
జంగ్రువకుఁజంగ్రుఁడనఁదగుసద్గుణముల, చేతననిరుద్ధఁడుజగత్ప్రసిద్ధఁడయ్యె

వ. ఇవిధంబున నమృతానుభావుండైన యనిరుద్ధండు మహాదైశ్వర్య సమృద్ధండును
సకల భోగానుభవసిద్ధండును వేదోక్తకర్తానుష్ఠాన పరిశుద్ధండునునై సంసారబద్ధుం
డునుంబోలియుండెనిర్గుణంబును నిశ్చలంబును నిరుపమానందంబునునైనపరబ్రహ్మం
బద్వితీయంబయ్యును బహునామరూపంబులఁబోలుచుఁ జరాచరంబులయందు
జీవాహ్వాయుండైపూసలలోదారంబుకైవడిఁ బ్రవర్తించుచుఁద తత్కర్తానుగుణంబు
లైశరీరంబులకుననుభవంబులగు సుఖాసుఖంబులబోరయక జపాకుసుమసాంగత్యం
బున స్ఫటికంబు స్వచ్ఛధనశంబయ్యునుమిథ్యారక్తవర్ణంబైన తెఱంగున లిప్తుండు
నుంబోలె నజ్ఞుల హృదయంబులకుఁ దోచుచుండుననియు జ్ఞానసిద్ధిలేమిం చేసి దేహి
కర్తావృత్తుండై తనస్వరూపంబుఁ దానతెలియనేరక తానన్యుండని యహంకార
మనుకారంబులంబొంది బద్ధుం డగుననియును నిద్రాకాలంబున స్వప్నబద్ధంబైన సం
చారాదులునిద్ర మేల్కొనినయప్పుడు మిథ్యలై తెలియంబడినయట్లు జ్ఞానవంతుఁ
డైన యప్పుడుతనధానంతంబు నిస్సారంబని యాత్మయందు భేదబుద్ధిలేక సర్వసమ
త్వంబున సర్వంబును బ్రహ్మమయంబు ప్రపంచబస్థిరంబనితలంచి బ్రహ్మైవాహంబును
వేదాంతసారవచనార్థంబు కేవల దృఢంబుగావించియెఱుకగలిగినపురుషుండు తానై
సాయుజ్యసిద్ధుండగుననియు నిశ్చయించి యాత్మానుసంధానంబుసేయుచు జనకునికై
వడి నాత్మజ్ఞానియై సుఖంబులనుభవించుచుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

శా. నీలాభంబునువర్తులాకృతియుఁజిహ్వాభూతరాజీవపు

ష్టాలంకారమపార్శ్వచక్రముత్తిరేఖాంచన్తుఖోపాంతమై

సాంగ్రామసమాకృతింబొడమిపూజల్ గాంచియిచ్చుంగృహ

శీలుండైయనిరుద్ధమూర్తిసకలక్రిలుంబాధశ్రేణికిన్.

107

క. ధారుణిలోపలక్రీమ, న్నారాయణునంశఁబొడమినయగుణములఁబెం

పారననిరుద్ధనామము, సారంబస్థితలఁచునతఁడుసౌఖ్యముఁగాంచున్.

108

వ. అనియు నమ్మహాపురుషగుణంబులు గొనియాడి శుకమోగి పరిక్షిన్నపాలున కిట్లు నియె.

109

క. జననాథయిట్లునాచే, వినిపింపఁగఁబడినరసవివేకనిధానం
బనిరుద్ధచరిత్రమువ్రా, సినఁజదివినవినిననరునిఁజెందుకుభంబుల్.

110

చ. అనివినిరించినన్తుదితుఁడయ్యెధరావరుఁడంచుసూతుఁడిం
పొనరఁగఁశౌనకాదులగు మోగివఁచెణ్ణులతోడఁదెల్పినన్
జనితఘనప్రమోదరససంభృతమానసులైప్రియంబునన్
వినుతులుచేసిరక్కఱకువేమఱుమత్కృతిరాజ్యనాయకా.

111

క. ఈయనిరుద్ధచరిత్రము, శ్రేయస్కరమగుచునుజనజిహ్వోగ్రములన్
బాయకయాచంద్రార్క, స్థాయియగుచునుప్రసిద్ధిఁదనరుంగాతన్.

112

మ. శయనీభూతభుజంగసంగరజయశ్లాఘానిరాఘాటదై
ర్యయుతోత్తుంగవిహంగపుంగవతురంగారూఢదివ్యాంగపా
దయుగారాధకగోత్రభంగనిగమాంతజ్ఞానశుద్ధాంతరం
గయతివ్రాతముఖాబ్జనూతనపతంగామంగరాధీశ్వరా.

113

క. శ్రేంకారకింకిణీయుత, టంకారజ్యాలతానటచ్చాపజితో
ద్ధంకారసముఖవీరా, హంకారాసకలభూషణాలంకారా.

114

తోటకవృత్తము.

మన్తధకోటిసమానవిలాసా, సన్తుఖచిర్జితచంద్రవికాసా
చిన్తయరూపవిశిష్టనివాసా, జన్తమయావహసద్గుణభాసా.

115

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపత్తి
రాయనమంత్రితనూభవ సుజనహిత కృత్యనిత్య బృహదాత్మప్రణీతంబైన యని
రుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

